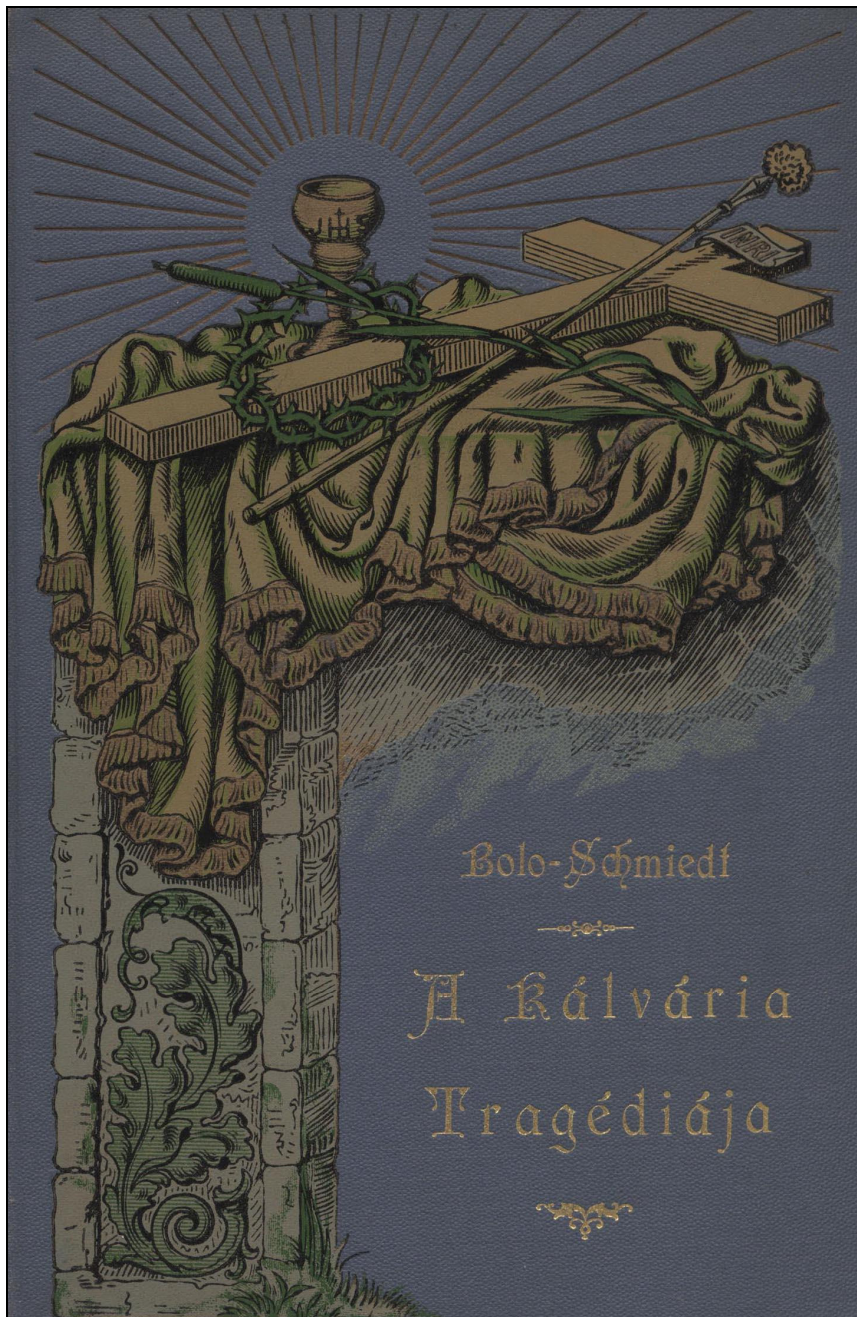

Bolo Henrik

A Kálvária tragédiája

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Bolo Henrik
A Kálvária tragédiája

Franciából fordította és kiadja
Schmiedt Ferenc
Esztergom főegyházmegyei áldozár

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1895-ben jelent meg Budapesten az Országgyűlési Értesítő Kő- és Könyvnyomdája Részvénytársaság nyomtatásában.

Egy-két helyen a szöveget (a betűk hosszúságát) a mai helyesíráshoz igazítottuk. A szentírási helyeket átírtuk a mai gyakorlatnak megfelelően.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Ajánlás	4
Az előjáték	5
A két igazságosság	5
Az áldozat	8
A két egyház	12
A végvacsora	16
Az agónia	25
Az éj	25
Jézus lelke szorongása	29
Az apostolok álma	31
A véres verejték	33
Az angyal megjelenése	34
Az útonállók	39
A válság	43
A zsákmány	43
Annás	43
Az elpártolt	46
A vad kegyetlenség	50
Az áldott Isten Fia	52
Júdás vége	53
Pontius Pilátus	55
Jézus hallgatása	59
Heródes	60
Pilátus zavara	62
Claudia Procula	62
Barabbás	63
Az ostoroztatás	64
Csak újabb kínok	65
Ecce homo	67
A halál	71
A halál	71
A szent asszonyok	73
A kereszten	74
A keresztt alatt	77
A két lator	79
A fájdalmas anya	80
A legnagyobb fájdalmak	83
A megtértek	85

Ajánlás

Főtisztelendő
Tóthfalussy Béla
úrnak
budapest-erzsébetvárosi plébánosnak,
minden nemes ügy lelkes barátjának
kiváló tisztelete s vonzalma jeléül a kiadás rendezője

Budapest, 1895. április 7-én.
Schmiedt Ferenc
budapest-erzsébetvárosi káplán

Az előjáték

A két igazságosság

Ha Isten nem volna igazságos, nem léteznék.

Rettenetes a tökéletes igazságosság, a valódi, a könyörtelen, a csalhatatlan igazságosság; az, mely önönmagának lenne ellenmondása, ha nem követelné az adósság megfizetését az utolsó obulusig¹; az, melyet gyalázat illetve, ha átható tekintete, habár csak a legészrevehetetlenebb hibán is átsiklanék és azt meg nem torolná.

És Isten nem léteznék, ha nem ezzel a végtelen igazságossággal volna végtelenül igazságos.

És a bűn oly sérelem, melynek mértéke az Isten méltósága és tekintélye, végtelenül nagy sérelem, vétek, melyet csak a megmérhetetlen kiengesztelés tudott jóvá tenni.

A vétek határtalan, hullámaiban kiapadhatatlan folyama az emberiségnek, óceán az, melynek mélysége a napokkal nő s partjai egyre szélesbednek, félelmes halmaza az igazságtalanságoknak, melyek különféleiségeikkel és sokaságukkal majdnem végtelenek, és hogy mindezekért teljes és igazi legyen a kiengesztelés, valamennyi fájdalomnak, valamennyi keserűségnek, valamennyi kegyetlenségnek arra az áldozatra kellett nehezednie, mely arra volt szánva, „hogyan elvegye a világ bűneit”².

És az Isten igazságossága négy ezer éven át várt a kedvező órára, az elégséges áldozatra.

„Mit látsz te?” Kérdék a titokzatos hangok időnkint a prófétáktól.

„Én vigyázó vesszőt látok.”³

És az emberiség, amely érezte, hogy a bosszú titka sötétben, fenyegetőleg függ feje fölött, századokról-századokra kérdezhetette a látnokoktól:

„Őrző! mennyire haladt az éj? Próféta! ránk jön-e a baleset éjszakája?”⁴

És a határozatlan, zavart feleletek hasonlítanak a lázas álommal küszködők szaggatott, ijedt szavaihoz.⁵

Az igazság pedig, várakozva, áthatlan örökkévalóságának mélyében, ezt felelé:

„Íme én ellened kelek Jeruzsálem és magam teszek ítéletet falaid között a nemzetek szemei előtt.”

„És azt cselekszem rajtad, mit még nem cselekedtem, és mikhez hasonlókat többé nem cselekszem, hogy utálatosságaidat megbüntessem.”

„Összezúzlak, szemem meg nem kímél, meg nem könyörülök rajtad.”

„... Kardot rántok.”

„... Eleget teszek haragomnak, hogy lehűtöm rajtok bosszúságomat, és megvigasztalódom; tudják meg, hogy én, az Úr, szólottam haragomban, kitöltve rajtok bosszúságomat.”

„És pusztasággá teszek téged, gyalázatává a nemzeteknek, melyek körüléd laknak, a melletted elmenők láttára.”

¹ Mt 5,26.

² Jer 1,11.

³ A mandolavessző az Istennek gyors igazságszolgáltatását jelképezi. „Látom az igazságosságot, mely meredt szemekkel vár” írja Bolo.

⁴ Iz 21,11.

⁵ Iz 21,12.

„Gyalázzátá leszesz és átokká, példává és álmétkodássá a nemzetek között, midőn haraggal, szomorkodva, bosszús dorgálással, nagy büntetésemet rajtad végrehajtom.”

„Én, az Úr, szólottam. Rátok bocsátom az éhség nyilait ...”

„Rátok bocsátom a legvérengzőbb vadakat, hadd irtsanak ki; mirigyhalál és vér vonul keresztül rajtad, fegyvert hozok rád. Én, az Úr, szólottam.”⁶

És mintegy türelmetlenségét csillapítandó, mintegy kijátszandó a várakozás hosszúságát, ez az igazságosság szüntelenül fedd, zúg, végig az egész Íráson. A fenyegetésekre megdermedt emberiség nyomorúságos vért, erőtlen imát áldoz neki.

A bűnösök csapásokkal fenyegetettek; a közönséges halál nem volt elég, hogy igazságtalanságaiért eleget tegyen; a legrettenetesebb halálra volt szükség; „vesszővel látogatom meg gonoszságaikat és bűneikre csapással felelek” ...⁷ Mikor az idő itt leend, én igazsággal fogok ítélni! ...⁸ Vigasztalást veszek az ellenem szegülőkön és bosszút állok ellenségeimen.⁹ És mikor majd látni fogják, hogy senki sem veheti el tőlem az áldozatot, a tanúk remegve fogják kiáltani: „Ki ismeri a te haragod erejét? Ki mérheti meg haragodot?”¹⁰

Úgy dörgött az igazságosság, mint néha az összetornyosult felhőkből a villámok, melyek még le nem csaptak. Az Isten népe tudta, hogy az Isten fenyegetései beteljesednek, és hogy ítéletei győzedelmesek.¹¹ Áldozatokat mulattak be. És az igazságosság semmibe sem vette áldozataikat: „Azt hiszitek talán, hogy a tulkok húsát eszem és a kosok vérért iszom?”¹²

A nap pedig közelgett: „A seregek Ura Istenének napja, hogy bosszút álljon ellenségein; megemészti őket a kard, jóllakik, megrészegül véroktól; mert a seregek Ura Istenének áldozata az éjszaka földén, az Eufrat mellett”.¹³

És az Isten-ember, akiről itt lent már megjelenésekor elmondott: „Íme az Isten báránya”, beleegyezett abba, hogy őt zúzza agyon a rémes harag, hogy ő helyettesítse az égő áldozatokat, melyek az igazságoságnak nem kellettek.

Így szólt az örök haraghoz: Mert testem van, mely vérezhetik és meghalhat, íme jövök.¹⁴

Ezért jöttek össze Jeruzsálemben a papok, az írástudók, a bírák. Isten igazságának lelkiismeretlen, ellenséges szolgálói és tanácskoztak afölött, minő álnoksággal¹⁵ áldozhatnak fel Krisztust?

Az emberi igazságszolgáltatás, bárminő igazságtalan, becsstelen volt is ez órában, az isteni igazságszolgáltatás ítéletét volt végrehajtható.

Mert, hogy Jézus a zsidók gaszágainak szolgáltassák ki, ehhez valóban a magasból volt szükség engedélyre. Egész e napig egy láthatatlan kéz védte őt ellenségei ellenében. „Nem érte őt veszedelem és csapás, az emberek gonoszsága nem közeledék hajlékához. Mert angyalainak megparancsolta felőle, hogy megőrizzék őt minden útjában, kezeiken hordozzák, netalán kőbe üsse lábát. Áspison járt, az orozslánt és sárkányt tapossa, egy titokzatos erő védte őt az üdvösség elleneitől, a sötétség hatalmasságaitól, a zsinagógák gyűlöletétől. Pajzs gyanánt vette őt körül az igazság és védte a nappal röpülő nyíltól, a sötétben járó véstől”.¹⁶ Az álnokkérdések¹⁷ a sértő vádak¹⁸, az arcátlan gyanúsítások¹⁹ csak jobban

⁶ Ez 5,8.9.11.13–17.

⁷ Zsolt 88,33.

⁸ Zsolt 84,3.

⁹ Iz 1,24.

¹⁰ Zsolt 89,11.12.

¹¹ Zsolt 50,6.

¹² Zsolt 44,13.

¹³ Zsolt 39,7.8.

¹⁴ Mt 26,4.

¹⁵ Mt 26,4.

¹⁶ Zsolt 90,5–13.

¹⁷ Mk 12,14.

megvilágosították méltányosságát, szenteségét, lelkének fenséges erejét. Már ifjúságától fogva ostromolták, de erőt nem vehettek rajta.²⁰ Tört vetettek lábainak, vermet ástak számára és maguk estek bele.²¹ Hatalmukba akarták őt keríteni.²² de atyja csodálatosan megszabadítja őt a bűnösök és igazságtalanok kezeiből, akik nem sokat törődtek a törvénnyel, melynek őrei voltak. Sem az általános gyűlölet, sem a hatalom, melynek ereje a számban rejlik, mikor a szám sokasággá lesz, semmi sem diadalmaskodott az ember fölötti pártfogáson, mely őt körülvevé.²³

De oh! az isteni varázs szét fog bomlani és „az ember fia az emberek kezeibe adatik.”²⁴

Ezért ingott meg Jeruzsálem, a jóslatok városa. A tigrisek vért szagoltak, szomjúhozták a vért, és remegtek. A főpapok, a farizeusok tanácsot ülnek.

Így beszélnek maguk között:

„Mit cselekedjünk? ez az ember sok csodajelt tesz.”²⁵

„Sem mire sem megyünk, íme az egész világ utána indult.”²⁶

„Ha így hagyjuk őt, mindnyájan hisznek benne; és eljönnek a rómaiak és elfoglalják helyünket és nemzetünket”

„Egy pedig közülök, Kaifás nevű, ki főpap vala azon esztendőben, mondá nekik: Ti semmit sem tudtok!”

„Meg sem gondoljátok, hogy hasznosabb nektek, hogy egy ember haljon meg a népért, mintsem az egész nemzet elvesszen.”

„Ezt pedig Kaifás nem magától mondá, hanem mint főpap jövendőli, hogy Jézus meghal a nemzetért”, de nemcsak a nemzetért, hanem az egész emberiségért.²⁷

Mint tekintély hirdeté ki a halálos ítéletet, melyet az isteni igazságszolgáltatás hozott.

Még csak azt sem tudta, hogy Jézus nem csak a zsidó nemzetért fog meghalni, „hanem hogy az Istennek elszéledt fiait egybegyűjtse.”²⁸

A próféták megjövendölték a főpapok ezen tanácskozását.

„Fogjuk körül az igazat, mert ő haszontalan nekünk, cselekedeteinkkel ellenkező, szemünkre hányja a törvény elleni bűnöket és hírbe hoz feslettségünk vétke miatt.”

„Azt állítja, hogy nála van az Isten ismerete, és Isten fiának nevezi magát.”

„Gondolatainkat napfényre hozza.”

„Nehéz nekünk csak tekintete is ...”

„Alávalóknak tart bennünket: tartózkodik utainktól, mint a tisztátalanságtól, többre becsüli az igazakat és azzal dicsekszik, hogy Isten az ő atyja.

„Lássuk tehát, igazok-e az ő beszédei ... megtudjuk majd mi lesz az ő vége.”

„Mert ha igazán Isten fia, atyja megoltalmazza őt és megszabadítja elleneinek kezeiből.”

„Bosszantással és kínnal kérdezzük meg őt, hogy megismerjük szelídségét, megpróbáljuk türelmét.”

„Kárhoztassuk őt a leggyalázatosabb halálra” és ha szavai igazak, Isten oltalmába veendi.²⁹

¹⁸ Lk 11,15.

¹⁹ Mt 11,19.

²⁰ Zsolt 128,2.

²¹ Zsolt 56,7.

²² Jn 7,30.

²³ Zsolt 63,5; Jn 8,59.

²⁴ Mt 17,21; Mk 9,30; Lk 9,41.

²⁵ Jn 11,47.

²⁶ Jn 12,19.

²⁷ Jn 11,48–51.

²⁸ Jn 11,52.

E naptól fogva a főpapok elhatározták, hogy halálra üldözik.

„Közel vala pedig a zsidók húsvétja és sokan menének fel Jeruzsálembe a tartományból húsvét előtt, hogy magukat megszenteljék.”

„Keresék tehát Jézust és szólának egymáshoz a templomban állók: Mit vélték? vajon nem jött-e el ő az ünnepre? Parancsot adtak vala pedig a főpapok és farizeusok, hogy ha valaki megtudja, hol vagy, jelentse fel, hogy megfogják őt.”³⁰

Ütött tehát az óra, amelyben az Üdvözítőnek el kellett mondania: „Íme, jövök”.

Az áldozat

A 33. év március 29.

Minő ragyogó reggel!

A tavasz jóllehet még korai, – üde és enyhe, mert Judeában vagyunk. A néma tevékenységgel megművelt föld felébred téli álmából és visszatérő királyi barátjának, a napnak mosolyára megnyílik. Megnyílik a virág kelyhe üde szirmaival ékeskedve.³¹ A szerény, illatos növényekre, melyeket az apró méhek döngicsélnek körül, a zord olajfák vetik árnyék csipkéjüket, mintha mindezt az örömet nekik kellene élvezniök. A Bethphage sziklái kinőtt fügefák rügyeznek. A Béter³² hegyszikla barlangjait, hol Magdolna imádkozik, a gerlice bugása tölti meg,³³ szerelemmel üdvözölve a megújulást. A szőlő fel-felvidítja Josaphat komor hegyoldalait s mielőtt fürtjei ittasságot öntenének a szívekbe, virágai illattal részegítik meg a levegőt.³⁴

Az áruulás is az ünnephez tartozik: a sötét, babonaövezte mandragóra,³⁵ mely kettős gyökerét mélyen bocsátja a méltatlankodó földbe, szintén kibontja már első leveleit és keserű illatát a természet üdítő illatával elegyíti. Miért rejtőzik a méreg a tavasz virágainak koronás, mosolygó kelyheibe? Szeretnénk ismételni a Megváltó előtt a szerelmes szavait: „Fuss, én szerelmesem! és légy hasonló a vadkecskékhez és a szarvasok fiához a fűszeres hegyeken”³⁶ De nem! a természet, melyet Isten lelkesít, aki azt hat nap múlva megváltandja, hívja őt. Virága és illata van számára; van szerelme és dala, szépsége és varázsa. Mintha a madarak énekével, gallyainak susogásával sugdosná: „Jelentsd meg nekem, te, kit lelkem szeret, hol nyugszol, hogy ne kelljen utánad bolyonganom.”³⁷ Virágos ágyat vetettem neked.³⁸

És Jézus elhagyá³⁹ bethaniai kedves hajlékát, ahol „szemei aludtak azon az éjjelen, de szíve vigyázott”⁴⁰ A távolban, a reggel ködén át elmosódva rajzolódik le a kálvária puszta csúcsa. – A kálvária és Jézus között a tavasz.

Az ima soha sem apad ki ajkain, a szeretet e kelyhén, – sem szívében az arany edényben. Talán Dávid szavait ismétli, azokat, amelyekkel az áldozatot kezdték meg: „És bemegyek az Isten oltárához, az Istenhez, ki megvidámítja ifjúságomat.”⁴¹

²⁹ Bölcs 2,12–20. A szentatyák szerint is mindez azon üldözésekre vonatkozik, melyekkel a zsidók az Isten fia ellen merészelték támadni. A mondottak össze is hangzanak az evangéliumi történettel. Lásd Mt 33,25; Jn 7,19; Lk 6,8. stb. (Tárkányi).

³⁰ Jn 11,55–56.

³¹ Én 2,12.

³² Béter hegyei Jeruzsálemtől két mértföldnyire fekvő hegyek. Én 2,17.

³³ Én 2,12.

³⁴ Én 2,13.

³⁵ Gyümölcs, melynek a keletiek babonája különös hatást tulajdonított. Én 7,13.

³⁶ Én 8,14.

³⁷ Én 1,6.

³⁸ Én 1,15.

³⁹ Jn 12,1.

⁴⁰ Én 5,2.

Éveinek száma harminchárom. Csodái legnagyobbikát most műveli: Lázár feltámasztását. Dicsősége és neve betöltik Judeát.

Nevelő atyja, az istenfélő József, sírban nyugszik; de anyja még él.

Jézus Jeruzsálembe indult.

Útjában először a Josaphat völgyét uraló Bethphaget érinti, azután az Olajfák kertjét, mely Betphage mellett terül el, s Cedron patakját, mely a völgyet szeli, az arany kaput, mely az Olajfák kertjével szemben fekvő lejtőn emelkedik s a zarándokot a szent városba vezet.

Betphagéig az Olajfák hegyének gerincén halad; alatta jobbról és balról a sík mező. A természet elhaladni látván őt, virágainak hajnali illatát annak imájával elegyíthette, „ki maga a mezők virága, a völgyek lilioma”.⁴² Égi harmat száll le a pázsitra, felűdítve azt, és Jézusra „hajfürteit harmatgyöngyökkel rakva meg.”⁴³ – Lassankint megérkeznek a tanítványok is. Vajon, a szerelmes, míg a hegyeken jár-ke, nem hívja-e Jeruzsálem leányait, a hívó lelkeket? ... Tudták, hogy előtte való este együtt vacsorált a feltámasztott Lázárral és az éjt a bethaniai házban töltötte. Azért sokan azok közül, akiket meghívott, meggyógyított, akiknek bűneit megbocsátá, eléje jöttek; a látni vágyás űzte őket, már szürkület óta virrasztva, csak hogy le ne késsenek útjáról. Szeretettől vérző szíveik már akkor is sokszorosán érezték e szavak igazságát: „Jobb a te irgalmasságod az életnél” és könnyű azoknak az álom, akiket a hála foglyul ejt.⁴⁴

A Mester tanítványai és apostolaitól követve érkezik Bethphagéba. Josaphat völgye egész üdeségével bontakozik ki tekintete előtt.

Jézus megáll... A Cedronon túl a királyság várta és a dicsőség megrémíti. A vassal és zsarnoksággal fegyverzett büszke Caesar is habozva állt meg Rubikonnál, mely Rómától választá el őt. Betphage különben is papi székhely volt. Az áldozat gidákat, bárányokat nevelték itt, és innen szállították Jeruzsálembe. Úgy illett, hogy ebből a városból induljon el az Isten báránya is, aki fel fogja magát áldozni, hogy elvegye a világ bűneit.⁴⁵ A Mester tudta, hogy ez volt az a nap, amelyen Mózes törvénye szerint a húsvéti áldozatot kiválasztották.⁴⁶ Ünnepelesen akart hát Bethphagéból Jeruzsálembe vonulni.

„Menjetek a helységbe, mely ellenetekben van, monda két tanítványának, Péternek és Jánosnak, ott találtok egy megkötött szamarat és vehét vele; oldjátok el és vezessétek ide hozzám. És ha valaki kérdőre vonna, mondjátok, hogy az Úrnak ezekre szüksége vagyon és azonnal elbocsátja azokat”.⁴⁷

„A szamar, mondja Damiani Szent Péter, jelképe az alázatosságnak és egyszerűségnek.”⁴⁸ Az alázatosságnak, mely maga az igazság, – s az egyszerűségnek, amely utat nyit a világosságnak.

Amíg a két tanítvány a Mester parancsát hajtja végre, Ő álmodozva futja át tekintetével az ítélet völgyét. Halljátok, ő imádkozik: Istenem, ítéld felettem is, ügyemet válaszd külön a bűnös sokaságétól. Ragadj ki a vétkes és igazságtalan emberiségéből. Te vagy az én erőm, óh Istenem. Mért érzem, hogy már abban az órában is elhagysz, melyben szomorú utamat megkezdettem?

Küldd el hozzám oh Atyám, a világosságot és az igazságot. Mindkettő Jeruzsálembe fog vezetni, a szent hegyre, s onnan örök szentélyedbe ...

⁴¹ Zsolt 42,4.

⁴² Én 2,1.

⁴³ Én 5,2. Palesztinában oly nagy a harmat, hogy az utazók haja, ruhái attól egészen átmedvesednek.

⁴⁴ Zsolt 62,4.

⁴⁵ Jn 1,29.

⁴⁶ Kiv 12,3. „E hónap tizedik napján vegyen kiki egy bárányt ...” A hónap neve Nizan, melynek időszámításunk szerint március második és április első fele felel meg. A bárányt a hónap tizenegyedik napján ették meg.

⁴⁷ Mt 21,2.3.

⁴⁸ Homil. in Dom. Palm. A szamar még jelképe a békének is, a ló pedig a harcnak.

A pogány ostobaság nevetséges, megvetett állatnak tekinté a szamarat. A szamár szelíd, türelmes, kevéssel beéri és hű; de tagadhatatlanul a legértelmesebb teherhordó állat is. A juh és kecske osztoznak az ember barátságán, aki szívesen ajándékozza meg vele a gyenge, bizalmas, szelíd állatokat. Izrael kezdetekor a szamarat érte a tisztesség, hogy Balaamot, a legközvetlenebbül sugalmazott prófétát hordozza. „Megismeri az ökör a gazdáját és a szamár ura jászolyát”⁴⁹ írja Izaiás. Izrael fejedelmi sarjai e szegény állaton nyargaltak és a szent Lélek, mintegy a jövő titkára vonatkozva, megőrizte ennek emlékét a szentírásban.⁵⁰ Dávid király, aki a Messiás útját készíté, és azok sorában áll, kik a Megváltót diadallal vezették az ó-szövetségen keresztül, így kiáltott fel: „Oktalan barom volnék előtted, de mindazonáltal mindig veled valék.”⁵¹ Zacharias próféta, a 33-dik év március 29-ének diadalát jósolva meg, előre megmondja Sion leányának⁵² Jeruzsálemnek: „Íme a te királyod jő hozzád, az igaz és üdvözítő; ő szegény és szamáron ülve jő, a szamár fiatal vemhén.”⁵³

Titokzatos várakozás, mintegy felkeltett isteni ösztön, élt a szent Jeruzsálem lelkében és tartotta azt izgalomban. Amint a Messiás a szamáron ülve, körülveve dicsőségét magasztaló tanítványaitól, elhagyja Bethphagét, a hegy oldalain, a Cedron partjain, a várost övező falak alatt susogás támad. A Jézus mögött felkelő nap királyi sugár paláستtal övezi őt,⁵⁴ aki ez órában lépett utolsó útjára, hősi pályájára.⁵⁵ Minden készen áll a diadalra. Az írás titkába burkolt jóslatoknak vakító, váratlan megvalósulása a lelkesedés mámorát hinti a levegőbe, s a tömeg nem áll ellen. „Igen, vigadj Sion leánya! örvendezz Jeruzsálem leánya! Íme ez a te királyod!”⁵⁶ És a zsidó nép, a jóslatok népe, az Isten Lelkétől megszállt nép, az a nép, amely a káromlást is megjósolja, az a nép, mely széjjeltépi ruháit és emberfeletti módon kiabál, ha megszállja a lélek, ez a nép feltámad. Jeruzsálem forrong: a tömeg a kapuknak ront; a nép vénei s a papok távoznak a templomból a kiaszott írástudók a sanhedrinben hagyják gyűlöletüket: a pöffeszkedő farizeusok megfélemezve fennhéjázásukról, nem ügyelve ruháik rojtjaira, sietős léptekkel haladnak;⁵⁷ a kézművesek, az idegenek, a szegények, a koldusok, a nép kevert sokasága egy pillanat alatt megtölti az utcákat, akár az áradat és ömlik ki az arany kapun, mely a Josaphát völgyére nyílik s elárasztja a város magaslatait.

Ütött az óra! Mester, most hallod meg, hogy a zsidók királyuknak üdvözölnek;⁵⁸ néped itt van, trónod közelében állsz; Hosannah! Négy ezer évig várták a megváltó áldozatát; Hosannah!

A betegek légióval, a bélpoklosok csapatostól jártak, és senki se volt, aki meggyógyítaná őket: hosannah! A megvetett, az igazságtalanság alatt görnyedő szegényekért senki sem akará magát elítéltetni; hosannah! Az egész világ telve volt bűnösökkel és senki sem akará magát keresztre feszíttetni; hosannah! Éltek nyomorultak, akik sohasem látták a világosság sugarát, nem ízlelték a szeretet egyetlen cseppjét sem; hosannah! Voltak anyák, akiknek gyermekeire senki sem gondolt, senki sem akará megáldani; hosannah! Özvegyek, akiknek semmiféle hatalom sem adá vissza meghalt fiaikat, foglyok, akiket senki ki nem szabadított, tudatlanok, akiknek oktatására senki sem gondolt, alázatosok, védtelenek a döllyffel szemben, bűnösök,

⁴⁹ Iz 1,3.

⁵⁰ 1Sám 12,14. „Abdonnak negyven fia vala, és ezektől harminc unokája, hetven szamár vemhen ülök.”

⁵¹ Zsolt 72,23.

⁵² Zsolt 72,28.

⁵³ Zak 9,9.

⁵⁴ Zsolt 103,2.

⁵⁵ Zsolt 18,6.

⁵⁶ Zak 9,9.

⁵⁷ Mt 23,5. A rojtokat, szegélyeket, bojtokat a pogányoktól való megkülönböztetésül viselték, hogy emlékezetükben legyenek az Isten törvényei. A farizeusok szélesebb szegélyt hordtak, mint más emberek, annak jeléül, hogy ők a törvényt különös buzgalommal teljesítik. (Tárkányi).

⁵⁸ „Hosannah Dávid fiának.” Mt 21,15.

menthetetlenek a képmutatással szemben, gyengék és bukottak, kiknek nem volt védőjük, reményük; hosannah! hosannah!

Az áradat egyre növekedik, a gyermekek kiáltozzák: „Üdv Dávid fiának, áldott, ki az Úr nevében jó”.⁵⁹ A kiáltások, a tapsok már nem elégitették ki a lelkesedés kitörését. A sokaság lázban ég; pálma, olajfa, ciprus gallyakat tépnek le, s terítik be velök az utat, egyre hangoztatva: Hosannah! Hosannah! Akik legközelebb állanak, a szabadalmazottak, akik majdnem útját állják a Megváltónak, nem tudják, mint hálálják az örömet, melyet Jézus látásán érzenek, hogy kezeit csókolhatják, hogy öltönye szegélyét érinthetik. Letépi ruháikat, útjába terítik, s zokogva sírnak örömükben. Hosannah!

„Áldott a mi Atyánknak Dávidnak országa, mely íme felénk közelg!”

„Ékesalakú vagy az emberek fiai fölött, kedvesség ömlött el ajkaidon; azért áldott meg téged az Isten mindörökké!”⁶⁰

„Oh, jöjj el ékességeddel és szépségeddel, járj diadalmasan, uralkodj, országolj oh igazság! oh igazságosság! oh szelídség!”⁶¹

Hosannah, „áldott a király, aki az Úr nevében jó. Békesség a mennyben, dicsőség a magasságban!”⁶²

A farizeusok a tömegbe vegyülve egész Jézusig törik magukat: „Mester, mondák, fedd meg tanítványaidat.” Jézus felelé nekik: „Mondom nektek, hogy ha ezek hallgatnak, a kövek fognak kiáltani.”⁶³ Csak a farizeusok szíve keményebb, meddőbb, átkozottabb a köveknél is.

A zsidók azóta már úgy vélekednek, hogy ez a diadalmenet nem volt elég királyi. Az ünnepen nem volt bíbor, nem volt arany. Nem lehet Dávid és Salamon sarja az az ember, akinek a nép lelkesültsége csak gallyakat és a földre terített ruhát tud felajánlani. Nem látják a hitet, a szeretetet, az áldozatot, amellyel a földi királyok közül, így mint Jézust, egyet sem tiszteltek meg. Nem látják, hogy ez a diadalmenet, amely Josaphat völgyéből indult ki, körüljárja a földet, ki fog nyúlni a századok végéig és az idővel fog végződni az ítéletnek ugyanazon völgyében, az új Jeruzsálem arany kapuja előtt. A gyermekek után, kik gallyakat tartanak apró kezcskéikben, a szegények után, akik köntöseiket vetik porba, jönnek majd a vértanúk, akik vérüket, életüket fogják odavetni; fejedelmek, kik koronájukat dobják oda; szüzek, kik jövőjüket, bájaikat adják oda érte; a gazdagok, akik kincseiket szórják: a nagyok, akik dolyfukat alázzák le útjába; s végül az alázatosak, a szegények, akik szeretetüket hintik lábai elé.

Hosannah!

A diadalmenet Jeruzsálembe ér, a lelkesedés tetőpontra hágott. Tizenkilenc századon keresztül látjuk az idegeneket, a görögöket, a környék zsidóit, azokat, kiket a húsvét ünnepe egyesített a szent város falain belül, amint lelkesednek, hullámzanak. A nagy látnok lelke remeg: „Íme a látomások völgyének terhe.”⁶⁴ Mi lelt téged is, hogy mindenestől felmegy a tetőkre. Zajjal teli népies víg város.⁶⁵ Egyetlen kiáltás hangzik falaid között, oh város, a sokaság eláraszt, az öröm megrészegít.”

Mindenki vigad, mert közeleg a húsvét, amikor az egész világ megváltatik. János mondja, Kaifás jóslatát értelmezvén: „Jézus meghal...; és nemcsak a nemzetért, hanem hogy az Istennek elszéledt fiait egybegyűjtse egy községbe, egy egyházba.”⁶⁶

⁵⁹ Mt 21,9.

⁶⁰ Mk 11,10.

⁶¹ Zsolt 44,3.5.

⁶² Lk 19,38.

⁶³ Lk 19,39.40.

⁶⁴ „Azaz Jeruzsálem terhe, mely halmokon való fekvése és mint az isteni kijelentés székhelye neveztetik így.” (Tárányi).

⁶⁵ Iz 22,1.2.

⁶⁶ Jn 11,51.52.

A két egyház

Jézus a templom felé tart.

Mielőtt az utolsó vacsorán megalapította volna testének és vérenek egyházát, a templomba megy, „atyjának házába”, hogy helyreállítsa annak első tisztaságát. De úgy is kellett, Izrael Istenének e palotája, melyet még Salamon fénye vesz némileg körül, dicsőség nélkül romba ne dőljön, hogy attól nyerje utolsó s legszebb dicsugarát, akinek a zsidó századokon keresztül csak köve volt.

Kint, a nap sugárözönében összehasonlíthatatlan fényben tündöklük a templom. A csillogó aranyozás ragyogva versenyezett a márvány fehérségével. A zsidók szemképrázva, mindettől meglepetve kiáltják: a hóhegység!... De ez csak kívül, – bent minden piszok és szenny, az aljasság otthonára lelt benne, ott kereste tetszetős menhelyét. A templom... hah! – méltó lakhelye lett a farizeusoknak: fehérre meszelt koporsó.

Jézus tudta ezt.

Azoknak a barlangja volt az, akiknek teljesíteni kellett volna a prófétának azt a jóslatát, melyet róla, az egyetemes bűnösről hirdetett. „Éhséggel fognak megemésztetni és a madarak eszik meg őket keserűséges harapással; a vadak fogait bocsátom rájuk, a földön csúszók és kígyók dühösségével.”⁶⁷

Ott fenteregtek a nyomorultak, akik az ördög atyjától⁶⁸ és a gyűlölettől származtak az igazságtalanságra és a gyilkosságra. A rablással, tisztátalansággal bemocskított barlang mélyében a papok elítélték, korbácsolták, száműzték, megkövezték, keresztre feszítették mindazokat, akik az Úr nevében jöttek.⁶⁹ Már három éve kúsznak dühöden, fogcsikorgatva körülötte, de tehetetlenül. Ő körülötte, kiről mondván: „Aspison és basiliskuson fogsz járni, s az oroszlánt és sárkányt taposod”.⁷⁰ Fel akarják ellene lazítani az istenfélőket, a hagyományok megsértésével vádolván őt,⁷¹ gyanúsítani akarják a római kormány ügynökei és a zsidó hazafiak előtt, azt kérdezők tőle:

Szabad-e adót adni a császárnak vagy nem?;⁷² meg akarják őt gyűlöltetni a szigorú izraelitákkal, az erkölcstelen szaduceusokkal, a válás iránt kérdezők meg őt,⁷³ gyűlöletteljesen, aljasan rágalmazzák, vádolván őt, hogy „falánk és borivó ember volna”;⁷⁴ bántalmazzák, megbecstelenítik, káromolják: „szamaritánus vagy te és ördög vagyon benned,”⁷⁵ mondák.

Jézus egyszer-másszor megfordul sziszegésük neszére. Isteni fenségének méltatlankodásában, vagy szelídségének kimondhatatlan tisztaságában egyetlen szóval zúzza széjjel a képmutatást, avagy csodával némítja el vak dühüket. Máskor irgalmasságában, szent emberiségének legyőzhetetlen bájával köti le a szanhedrin öntudatlan küldötteit és a főpapok kénytelenek látni, mint térnek ezek vissza üres kezekkel, megtért szívvel. A poroszlók, leszámolva küldetésükről, ekképp szólnak: „Soha ember így nem szólott”.⁷⁶

De sem a szelídség, sem a fenség nem tudta megtéríteni a makacs, ádáz gyűlölet marta lelkeket, és dühüket a tehetetlenség, a kétségbeesésig fokozá. Mindnyájan egyesülnek és

⁶⁷ MTörv 32,24.

⁶⁸ Jn 8,44.

⁶⁹ Mt 33,34–37.

⁷⁰ Zsolt 90,13. A keresztény az üdvösség elleneire gondol, különösen pedig a sötétség hatalmasságára.

⁷¹ Mt 15,2.

⁷² Mt 22,17. Annál álnokabb volt ez a kérdés, mert a zsidók elegendőnek tartották a templom adót s a farizeusok is úgy vélték, hogy a császárnak adót fizetni nem kötelesek.

⁷³ Mt 19,3.

⁷⁴ Mt 11,19.

⁷⁵ Jn 8,48.

⁷⁶ Jn 7,46; Mt 7,28.29.

agyardognak Krisztus ellen,⁷⁷ hogy beteljesedjék Dávid jóslata. Egyikük sem emlékezett meg „az igazságosságról, a szánalomról és a becsületességről.” Krisztus egyszerű szépsége, nemes szegénysége egyiket sem lágyítja meg. Az írástudók, farizeusok, képmutatók, az özvegyek és árvák becstelen sanyargatói⁷⁸ nem törődnek sem az árván maradt isteni anya aggodalmával, sem fiának ártatlan szelídségével. „A szelíd bárányt pedig a megölésre vitték; s az vezetetni engedé magát, mintha nem tudta volna, hogy a sötét, ünnepélyes alakot öltött gazok az ő élete ellen tanácskoznak és a végzetes jövendölést mondogatják: „Tegyünk fát az ő kenyérébe⁷⁹ és gyomláljuk őt ki az élők földjéről,⁸⁰” s azt beteljesíteni segítik.

Jézus mindezt igen jól tudta.

Olvasta a jóslatokat – élettörténetét – s a jóslatok ezt beszélik: Ők vad hóhérok, lelkeik vérrel telhetetlen tigrisek: „szemök kevély, szívük telhetetlen”,⁸¹ botránykövei még a gonosztevőknek is,⁸² a düh megvakítja őket, bölcsességük elenyészett, s mint a részegek szédelegtek, tántorogtak;⁸³ „e fejedelmek ok nélkül üldöztek engem”,⁸⁴ gonoszságukat lelkiismeretük mélyébe szőtték, azzal töltötték napjaikat, hogy gyűlöletüket rám áraszák. Mint a kígyó, fenik nyelveiket; áspisok mérge van ajkaik alatt.”⁸⁵ Teljes gyűlöléssel gyűlölném őket, mert ellenségeimmé lettek⁸⁶ és aljasak. Mindnyájan megromlottak, haszontalanok, izlésük kiállhatatlan, nincs ki jót cselekednék, egyetlen egy sincs közöttük; torkuk nyílt sír; szájuk telve átokkal és keserűséggel; a vérontásra gyorsak,⁸⁷ kezeikben gonoszság van, jobbjuk telve ajándékkal, melyet azért fogadtak, hogy elnyomhassák vele az ártatlanokat,⁸⁸ pártfogásukat vásárolták meg vele, igazságosságukat vesztegették meg. Ah! Körülvettek engem a halál gyötrelmei s a pokol veszedelmei elértek engem; csak szorongattatást és fájdalmat találtam.⁸⁹

Véremre szomjúhozna, sietnek azt meginni, „hallottam, midőn egybegyűlve ellenem tanácskoztak, hogy elvegyék életemet.” a) Már nem várhatnak, mérgek hasonló a kígyóéhoz, mely maga körül csapkodva hentereg; az áspiséhoz, mely bedugja füleit, hogy ne halljon.⁹⁰ Napestig hamisságon álmodnak és álnokságuk mint az éles borotva, napjaimat fenyegeti.⁹¹ Türelmetlenségükben kétségbeesnek: Mikor hal meg s pusztul ki az ő neve?⁹² Oh Isten, haragod ez azon vétkekért, amelyek miatt én felelősségre fogok vonatni, mely meggyújtja őket mint a tüzes kemencét, haragod háborítja őket így fel s a gyűlölet lángja, melyet beléjük öntöttél, emészti őket.⁹³

Gyávák, szemtelenek. Leküzdötték kevélységüket, hogy az árulás, a csel harcát indítsák meg ellenem. Sokáig féltek, csak suttoztak és elrejtették gyilkos gondolataikat. Tudták, hogy

⁷⁷ Zsolt 2,1.2.

⁷⁸ Bölcs 2,10.

⁷⁹ Mérgezzük meg eledelét. Vannak keleten oly mérges fák, hogy már az is betegséget okoz, ha az ember annak árnyékában fekszik. Bolo zárjel között így értelmezi: „Szegezzük életét a bitófához.”

⁸⁰ Jer 11,19.

⁸¹ Zsolt 100,5.

⁸² Zsolt 140,9.

⁸³ Zsolt 106,27.

⁸⁴ Zsolt 118,161.

⁸⁵ Zsolt 139,3.4.

⁸⁶ Zsolt 138,22.

⁸⁷ Zsolt 13,3.

⁸⁸ Zsolt 25,10.

⁸⁹ Zsolt 114,3.

⁹⁰ Zsolt 62,5.

⁹¹ Zsolt 51,4.

⁹² Zsolt 40,6.

⁹³ Zsolt 20,10.

az ártatlanra csak titkon és orozva löhetik ki nyilaikat.⁹⁴ Életemre leselkednek, együtt tartanak tanácsot, bátorítják egymást, mondván: „Az isten elhagyta őt, üldöztétek és fogjátok meg, nincs mitől tartanunk, nincs aki megmentse őt.”⁹⁵ A Macchabeusok kardját kirántották, kifizítették Izrael íját, hogy elejtsék a szegényt és szűkölködőt.⁹⁶

Szentségtörők, ti árulók! Papok vagytok, igen azok, azok, akik a kimondhatatlan gonoszsgót végrehajtandják, „az igazságba öltöztetek.”⁹⁷ A szenthelyet magát választották ki gazságaik műhelyéül.⁹⁸ Teljes ünnepélyességgel hajtandják végre a bűnt, így szentségtelenítve meg az Úr szentélyét s a dicsőségére szentelt napot is.⁹⁹

S mikor Jézus a templomba lép, a zsidók tisztátalan papsága fölött lebegő jóslatok hatják át lelkét és méltatlankodással töltik el őt. A papok által felfogadott árusok barmaikkal, ketreceikkel, padjaikkal elfoglalják a templom belsejét. A zsidók, nem tisztelve az Isten házát, málháikat hordva járnak-kelnek benne, úgy bánva a „rettenetes hellyel,” mint egy meghódított tartománnyal, megszenségtelenített, megvetett területtel.

A mester nem türtözteti szent haragját. „Nincs-e megírva, hogy az én házam imádság házának hivatik minden nemzeteknél? Ti pedig latrok barlangjává tettétek.”¹⁰⁰ És kötelek, vagy szíjat ragadva, korbácsolni kezdi a nyomorultakat, fölfogatja asztalaikat, felrezzenti galambjaikat, kiűzi barmaikat. Az isteni ostor sivít a levegőben és lecsap, amint csak az isteni vihar villámai lecsaphatnak. „Halljátok hát meg az Úr igéjét, Sodoma fejedelmei, vegyétek füleitekbe az Isten törvényét Gomorra népe! Minek nekem a ti áldozataitok sokasága? ... Mikor színem elé jöttök, ki kívánja ezeket kezeitekből, hogy az én tornácomban járjatok? Ne hozzatok többé áldozatokat hiába, illatszereitek utálatosság én előttem. Az újhoid ünnepét, a szombatot és egyéb ünnepeiteket sem tűrhetem, gonoszok a ti gyülekezeteitek. Újhoidaitokat és ünnepeiteket gyűlöli az én lelkem, meguntam, kifáradtam tűrésükben és majd ha kiterjesztitek karjaitokat, elfordítom szemeimet rólatok s bárminő sokat imádkoztok, sem hallgatlak meg benneteket, mert kezeitek vérrel borítvák. Mosakodjatok meg, tisztuljatok meg, vegyétek el gondolataitok szennyét színem elől; szűnjetek meg gonoszul cselekedni, tegyetek ítéletet az árvának, oltalmazzatok az özvegyet ... Mi módon lett paráznává a hú város, mely teljes volt ítélettel? Az igazság lakott abban, most pedig gyilkosok. Fejedelmei az orzók társai ...”¹⁰¹

S a bőrszíz ott suhog a levegőben, és az Istenverte nyomorultak együtt menekszenek a szétriasztott barmokkal, feldöntve asztalaikat, felkapkodva legurult pénzeiket és üldöztetve az Isten fiának sújtó haragjától, erős kezétől és zord hangjától.

A Megváltó kiűzhette a templomból az előkészített áldozatokat; „mert tulajdon maga vérével ment be egyszer mindenkorra a szentélybe, miután az örök váltságot megszerezte.”¹⁰² És mikor már kisöpörte a tisztátalan tömeget, mely megszenségteleníté a templomot, hol nemsokára kő kövön sem fog maradni,¹⁰³ az oltár elé járulhatott, ahol az örök tűz égett, mint új Izsák, de aki tudta, „hol van az áldozatra szánt állat”¹⁰⁴, ott mondá el csendben azt az imát, melynek titkos értelmét a zsidók nem tudták: „Atyám, mert az áldozatokat és ajándékokat, az

⁹⁴ Zsolt 63,5.

⁹⁵ Zsolt 70,10.11.

⁹⁶ Zsolt 36,14.

⁹⁷ Zsolt 131,9.

⁹⁸ Zsolt 73,3.

⁹⁹ Szám 28,17.

¹⁰⁰ Mk 11,17.

¹⁰¹ Iz 1,10–23.

¹⁰² Zsid 9,12. Nem pedig mint a főpapok évről-évre az állatok vérével, anélkül, hogy váltságot eszközölhettek volna.

¹⁰³ Mt 24,2.

¹⁰⁴ Ter 22,7.

engesztelő és égő áldozatokat nem akartad és nem kedvesek neked, mik a törvény szerint áldoztatnak – íme jövök”¹⁰⁵

Azt gondolta, hogy a szégyenletes üzelmektől, a szentségtörő üzérkedéstől meg fogja tisztítani a templomot, pedig ugyanazok a papok, akik az áldozati barmokat árulták, őt is meg fogják venni, őt, Jézust, az eszményi áldozatot, harminc dénárért, amit végül még Júdás kezei is mocskosnak találtak!

A papok mindmegannyi be nem vallható szenvedélyein a félelem uralkodik. Vad lelkük gyáva szívükkel kelt küzdelemre. Félve, gyűlölettel telve kérdezzetnek maguk között, mi módon ejthetnék hatalmukba azt a becsületes Nazarénust, aki szelídségében és egyszerűségében világos nappal, fődetlen fővel járt-kelt mindenfelé, az asszonyok és kis gyermekeiktől körülvéve. A diadal, mellyel a nép magasztalja, amely komoran, zúgva, ellenállhatatlanul harsogott végig Jeruzsálem utcáin, gondolkodóba ejté őket. Hogy is mélyeszthetnék e tigrisek karmaikat a bárányba, hogyan ihatnák e hiénák az ártatlannak vérét, de hogy a néptől mit se kelljen félniök?

„Azon valának hát, hogy őt megfogják, de ő kimenekvék kezeikből.”¹⁰⁶

Júdás nélkül számítottak.

Nem vették észre, hogy ez aljas, ocsmány árulás hiányzott a szégyen és igazságtalanság gyülekezetéből, mely szanhedrin név alatt becstelenségé meg az Isten templomát.

Jézus és tanítványai néha alamizsnát kaptak.¹⁰⁷ Az, aki szegényen és szűkölködve járta be Judea mezeit, s akinek nem volt fejét hova hajtania,¹⁰⁸ aki éhségét csillapítandó búzakaralaszt szagatott és morzsolá ki kezeivel a magot¹⁰⁹, ő, a választottak választotta kénytelen a verebek búzájával táplálkozni. De gyakran kapott alamizsnát is. Érintésével megszentelte a könyörületesség áldott forrását, amint megszentelte a keresztségnek háromszor szent folyamát.

Az özvegyek és szegények dénárjai Júdásra valának bízva.

És Júdás lopott.¹¹⁰

Egy napon a Mester érezve, hogy övéinek hite gyengül, a fájdalom szelíd panasza hangján szól hozzájuk: „Ti is el akartok-e menni? Felelé neki Simon Péter: Uram, kihez menjünk? Az örök élet igéi nálad vannak.” Jézus szomorúan válaszol: „Nemde én tizenkettőtököt választottalak és egy közöleték ördög?”¹¹¹

És ez az egy Júdás volt.

A Megváltónak a hosszú, fájdalmas úttól fáradt, felhasogatott, égett, isteni lábai a szeretet ajándékában részesülnek. Egy asszony, akinek nevét az egész világ tudja¹¹², nem értve meg mért vettetik meg ez elragadó szelídség: Jézus az Isten, miért nem magasztalja az együgyű emberiség az ő megfoghatatlan alázatosságát, mért nem jönnek a királyok, hogy lábait csókolják, hogy bíboraikat leplei alá terítsék, miért nem veszi körül övéinek lelkesedése ezt a szép, bájos eszményien tiszta lényt, vajon a hála mért nem ülteti őt a szeretet legragyogóbb trónjára, ez asszony egy alabástrom edényt tör szét, melyben háromszáz tízes ára kenet volt és e kenettel mossa meg a Mester lábait.¹¹³

És a Mester barátjai, akikkel szemben az angyalok előtt is megfoghatatlan bőkezűséget tanúsított – elégedetlenül zúgolódtak. És amíg Jézus mintegy kimentendő e nőt és

¹⁰⁵ Zsid 10,7.8.

¹⁰⁶ Jn 10,39.

¹⁰⁷ Jn 12,5.

¹⁰⁸ Lk 9,58.

¹⁰⁹ Mk 2,23.

¹¹⁰ Jn 12,6.

¹¹¹ Jn 6,68.69.71.

¹¹² Mk 14,9.

¹¹³ Mk 14,5.

lecsillapítandó tanítványait ekképp szól: „Ő e kenetet testemre öntvén azt temetésemre cselekedte”¹¹⁴, Júdás kiment arcán a harag és fősvényesség kinyomatával.

Júdás Jézus kíséretében elemében lévén, hűtlenül kezelte a reá bízott pénzt, – nyereszkedett. Követte az apostolok csapatát, mint a varjak a hadsereget, mint a cápa a hajót. Ő a Messiás földi királyságára számított, az adókra, melyeknek majd ő leszen főtárnoka. A bőkezűség ingerelte. A „temetés” szó villámként érte. Hát Jézus is meghal? Júdásnak ez csalódás. A Mester elhagyja e világot anélkül, hogy Júdás görcsös kezeit arannyal tölthetné meg? Ha már így van, gondolá Júdás, elárulom őt.

Jézus átérezhette ekkor lelkének keserűségében Dávid jóslatát „Mert ha ellenségem átkozott volna engem, eltűröm. De te, velem egy akaratú ember, én ismerem, ki velem együtt édes étkeket ettél, kik az Isten házába egyetértőleg jártunk”!¹¹⁵

Júdás a félelmükben és gyűlöletükben még mindig mint a sarkantyúzott, megzabolázott paripa, toporzékoló papi fejedelmek elé járul. Az ördög szállta meg lelkét¹¹⁶ az egész pokol vihogó hadával. Lelkében hordja az alvilág diadalát és a démonok hosannáját, mely a szent nép hosannájára felel és akik örömeiket az ég ellen szórják. A papok gyülekezetébe lép: „Mit adtok nekem s én kezetekbe adom őt?”¹¹⁷

Az együgyű s egyszersmind fősvény Júdás, nem veszi észre a vadak szemeiben lángoló véres szenvedélyt. Salamonnak minden aranyát oda adták volna Jézusért. De érezték, hogy ez az aljas árulás Júdás lelkének nem kerül sokba, árt ajánlanak tehát neki. Rendelének neki harminc ezüst pénzt.”

Júdás gyűlölete bosszút állt Magdolna szeretetén: ez a harminc ezüst pénz megfelelt a háromszáz tízesnek, amennyit a Megváltó lábaira öntött kenet ért.

Az írástudók megvetése is diadalokra emelkedik; a harminc ezüst pénz a mózesi törvény szerint, egy rabszolga értéke vala.¹¹⁸

Az igazságszolgáltatás már megkezdett útján halad. Nyomdokát az események jelzők: a pénz, amely ím a bűnt szolgálja, vagy amely amannak ára, ez órában az összes bűnök Megváltójának vérét fizeti meg.

Végtére is, a gondviselés csodája, az árulás csak azért nyújtott segédkezet a gyűlöletnek, hogy öntudatlanul teljesítse a jövendölést: „És béremül harminc ezüst pénzt mértek”.¹¹⁹

Amíg a bűn a lerontandó templomban, a legmagasztosabb áldozat bemutatására készült, addig a szeretet más módon bár, megalapítá ugyancsak ezen áldozat bemutatását az ebédelőben, ahol a jövő egyháza kezdődött.

A végvacsora

Úgy illet, hogy a megváltó áldozat ne legyen az idő egy órájához, a tér egy pontjához kötve. Igaz, megesküdött az Úr, megbánás nélkül, hogy Jézus Krisztus papsága és következésképpen áldozata is örökké tartó legyen.¹²⁰ Kinyilatkoztatá az ó-szövetség egyik legünnepélyesebb jövendölésében, hogy „napkelettől napnyugotig és minden helyen áldozni fognak és tiszta áldozatot bemutatni, az én nevemnek.”¹²¹

¹¹⁴ Mt 26,12.

¹¹⁵ Zsolt 54,13–15.

¹¹⁶ Jn 13,2.

¹¹⁷ Mt 26,15.

¹¹⁸ Kiv 21,32. „Ha szolgát, vagy szolgálót öklel meg (úgy, hogy meghal), harminc sziklus ezüstöt adjon urának.” Ez az összeg körülbelül 15 tallérnak felel meg.

¹¹⁹ Zak 11,12.

¹²⁰ Zsolt 109,4. Hogy az ebben a zsoltárban dicsőített király, melchizedek rendje szerinti pap, mindörökké Messiás, a zsidók ezt mindig hitték. E zsoltár bizonyítja még Jézusnak emberfölötti természetét is.

¹²¹ Mal 1,11.

Úgy illet, hogy az áldozat önkénytelensége, önönmagát ajánlja fel, nyilvánvaló legyen; hogy mindenki elismerje, miszerint Jézus szabadon adá oda lelkét, anélkül, hogy valaki elvette volna azt tőle.¹²²

Illet, hogy Jézus szeretetében csodatetteinek isteni emléket szerezzen,¹²³ mely az embereknek majd eszébe juttatja életét, halálát, művét, és pedig úgy, hogy a „szerzett” áldozat szenvedésének és halálának újra meg újra ismételt elbeszélése legyen, amint Szent Pál írja: „Mert valahányszor eszitek a kenyeret és isszátok a kelyhet: az Úr halálát hirdetitek, amíg eljő.”¹²⁴

Úgy kellett, hogy a bárány ezen áldozata, mely önönmagát ajánlja fel a bemutatásra, imádandó önmehtagadásával, az emberiség iránt táplált szeretet kimondhatatlan ittasságával, – nyugodt, tiszta, béke –, és gyengédséggel telt áldozat legyen.

Pedig ez áldozat lényegileg nem különbözhetett a sértő, kínt, vérző, a káromlásokkal és átkozódásokkal kevert, a vadságtól, az emberiség valamennyi gyávaságát körülvevő áldozattól, amelyet nagypénteken a keresztfán kellett bemutatni.

Ez isteni feladat megvalósítására Jézus a következőket cselekszi.

„Tudván, hogy eljött órája, hogy e világból az atyához menjen, mivel szerette övéit, kik e világon valának, mindvégig szerette őket”¹²⁵, és így szólt Péterhez és Jánoshoz:”

„Elmenvén, készítenétek el nekünk a húsvétet, hogy megegyük azt!”¹²⁶ Azok pedig kérdék: Hol akarod, hol elkészítsük?

„És mondá nekik: Íme, amint bementek a városba, elétek jő egy korsótvivő ember, kövessétek őt a házba, melybe bemegyen.”

„És mondjátok a ház gazdájának: Azt izeni a Mester: Hol vagyon a szállás, ahol a húsvétet tanítványimmal elköltsem?”

„És ő egy nagy termet mutat megterítve, ott készítetek.”

„Elmenvén tehát, úgy találák, amint mondotta vala nekik, és elkészíték a húsvétet.”¹²⁷

Jézus tudta, hogy akadálytalanul, pontosan be fog teljesedni minden, mert hiszen írva volt: „Asztalt készítettél előttem azok ellen, kik engem szorongatnak. Megkentek olajjal fejemet; és az én kedvet adó poharam, mely jeles.”¹²⁸

És mikor elérkezett az óra, az asztalhoz ült és vele a tizenkettő.

És monda nekik: „Kívánva kívántam e húsvétet megenni veletek, mielőtt szenvedjek.”

„Mert mondom nektek, hogy ettől fogva nem eszem azt, míg be nem teljesedik az Isten országában.”¹²⁹

A bárányt, a zsidó hagyományok szerint, keresztben szolgálták fel. Szent János, akinek másnap a Kálvárián kellett megjelenie, fejét Jézus kebelére hajtá.¹³⁰

És Jézus vévén a kenyeret, hálád ada.¹³¹

¹²² Jn 10,18.

¹²³ Zsolt 110,4.

¹²⁴ 1Kor 11,26.

¹²⁵ Jn 13,1.

¹²⁶ A zsidók a húsvétet az egyiptomi elsőszülöttének megöletése s az izraeliták megkíméltetése emlékére szentelték, az ünnep Nizan havának 14-ik napján kezdődött és 7 napig tartott, amely napokon a zsidónak kovászos kenyeret enni nem volt szabad. Ezért nevezik a húsvétét kovásztalanok ünnepének is. A bárány elköltése után még egyszer körüljárt a pohár, amelyet nem szabad összezavarnunk az új-szövetség titokteljes kelyhével.

¹²⁷ Lk 22,8–13.

¹²⁸ Zsolt 22,5. A kenet szokásban volt a vendégségeknél.

¹²⁹ Lk 22,15–16.

¹³⁰ Jn 21,20.

¹³¹ Lk 22,19.

Semmi sem jelképezhette jobban a Megváltó földi, mulandó létét, mint e kenyér darab: semmi sem jelképezhette volna fájdalmasabban, igazabban szent emberiségét.

Jézus csakugyan elmondhatta történetét azokkal a szavakkal, amelyek a kenyér történetét is kifejezték:

Először a gabonaszemnek kell a barázdába hullania, hogy megtermékenyíttessék. Ott az időjárás szeszélyeinek, az elvonuló vészeknek van kitéve, mint a zord tél közepén a bethlehemi gyászolban született kis gyermek.¹³²

A szemből nő ki az üde fű, melynek szépségét és virágzó báját oly mélabúsan énekelte meg a próféta¹³³ és amely a tavasz enyhe fuvallatában úgy nő, mint növekedett a názárethi ifjú, az ifjú szűznek, anyjának dédelgetésével.

Majd arany kalászt ver az, mely búsan hajladozik szemgazdag terhétől, hogy a magvető leszedje,¹³⁴ a jövő aratás reményében újból az ég szeleinek vethesse. A kalász, melyet a járókelők leszakítanak és szájalom nélkül morzsolnak ujjaik között, mint morzsolgatott a Messiás, aki már meg volt érve arra, hogy mint a kegyelem és szeretet magva elvettessék a világba, s már is áldozatává lett a zsidó nép vadságának.

Az érzéketlen malomkö irgalom nélkül morzsolja el s zúzza széjjel az apró magot, s legkisebb porcikájáig megőrli a szemet, amely arra ítéltetett, hogy csak összezúzva, kinszenvedve adja nekünk a táplálékot és az életet, hogy csak így legyen belőle: áldozatraméltó liszt.¹³⁵

Végül még egy próbán kell keresztül mennie, hogy a titokzatos eledel, mint kenyér lényegileg is tökéletes legyen. Tüzet kell gyújtani a kemencében, a lángok körül nyaldossák a fájdalmak ezen gabonáját, hogy a tűz hassa által.

Hogy pedig Jézus táplálékunkká váljék, megengedte az Isten, hogy abban az órában mint a tűz lobogva, lángoljon az istentelenség¹³⁶, hogy mindnyájan égjenek, mint a sütőkemencék¹³⁷ és az örök igazságosság az egek magasságából bocsátá le a fájdalom lángjait, hogy a csontok velőjéig hassanak.

Jézus tehát kezébe vehette abban a pillanatban a kenyeret, fájdalmas emberiségének testvérét, üldözött életének, kegyetlen halálának képét, megáldhatta, megtörhette és elmondotta: „Vegyétek és egyétek, ez az én testem, mely érettetek adatik.”¹³⁸

Előbb, mikor az apostolok lelkét még nem világította meg az ebédlőben sugárzó szeretet, hasonló szavakból mit sem értettek. Jézus így beszélt hozzájuk: „Én vagyok az élet kenyere.”

„Atyáitok mannat ettek a pusztában és meghaltak.”

„Ez a mennyből leszállott kenyér, hogy aki abból eszik, meg ne haljon.”

„Én vagyok az élő kenyér, ki mennyből szállottam alá.”

„Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él; és a kenyér, melyet én adandó vagyok, az én testem a világ életéért.”

„Vetekedének azért a zsidók egymás között, mondván: Miképpen adhatja ez nekünk az ő testét eledelül?”

„Mondá tehát nekik Jézus: Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az ember fia testét, és nem isszátok az ő véré, nem leszen élet tibennetek.”

„Mert az én testem bizonyonnyal étel és az én vérem bizonyonnyal ital.”

És „sokan hallván ezt tanítványai közül, mondák: Kemény beszéd ez, ki hallgathatja?”

¹³² Jn 12,24–25.

¹³³ Iz 40,6–7.

¹³⁴ Lk 8,5.

¹³⁵ 2Mak 1,8.

¹³⁶ Iz 9,18.

¹³⁷ Oz 7,7.

¹³⁸ Mt 26,26.; Lk 22,19.

„Ettől fogva sokan hátrálanak az ő tanítványai közül és már nem járanak vele.”

„Mondá azért Jézus a tizenkettőnek: Ti is „el akartok-e menni?”¹³⁹

Az utolsó vacsoránál már nem kételkednek, már nem haboznak. Egy isteni sugallat figyelmezteté lelköket, hogy a test valóban készen volt, a kenyér fel volt szolgálva; mert a halál, – amely megengedte, hogy e mennyei kenyérből együnk – jelen volt. Az igazi bárány már megjelent áldozat alakjában, és vajon a bárány nem azért áldoztatott-e fel, hogy megegyék? Még csak néhány pillanat és az a titokzatos szőlőszem, melyet Izaiás előrelátott¹⁴⁰, és amely a világ megváltására rendeltetett, össze fog zúzatni a szenvedések sajtója alatt, és a Gethsemanitól a Kálváriáig hulló vérével részegíti meg a földet. Jézus kezébe vehette a nemes „színborral” telített kelyhet,¹⁴¹ mondván barátjainak; „Igyatok és ittassátok meg szerettem.”¹⁴² „Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az új szövetségé, mely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.”¹⁴³ Úgy látszott, hogy ettől fogva az apostolok mindent megértettek. Ettek és ittak, bámulva annak az Istennek jóságát, akinek szeretetét így ehatték és ihatták. Édelve ették azt az isteni eledelt, melynek élvezete megengedte, hogy ahhoz, akit az angyalok imádnak, így szóljanak: „Ez mostan csont az én csontjaimból és hús az én húsból”¹⁴⁴ Ittak, ittassá lettek attól az égő, hősi vértől, mely hevíti a lelket, emberfeletti lelkesedést áraszt a szívben és a bíboros ajkakra e szavakat csalja: „már nem én, hanem Krisztus él bennem.”¹⁴⁵

És mikor Jézus, mintegy megörökítendő leírhatatlan lakomáját és kiapadhatlanná teendő áldozatának vérét, hozzátéve:

„Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”¹⁴⁶ akkor az angyalok énekének kellett megharsannia, az ebédlő felett, mely így az új Bethlehemmé lett, mert Bethlenem, annyit jelent, mint: a kenyér háza. És a jóslatok végig rezegtek az emberiség első áldozóinak elragadott lelkén. „Mert mi az ő java és mi az ő szépsége? választottak gabonája és szüzeket nevelő bor.”¹⁴⁷

Jézus tehát saját kezeivel mutatá be áldozatát. „Nem is a bakok vagy borjak vérével, hanem tulajdon maga vérével ment be egyszer s mindenkorra a szentélybe, miután az örök váltságot megszerezte.”¹⁴⁸

Ettől kezdve az áldozat bemutatása, az egyetlen bemutatás, mely egy és ugyanazon titokban történik meg, kétféle színben jelenik meg az emberiségnek: itt a gyengédség, mely túlrad, ott az összehasonlíthatlan vérengzés iszonyai; itt a békesség és szeretet szavai, ott a fájdalmak sóhajai, és a kétségbeesésnek átkozódásokkal s káromlásokkal vegyes kiáltásai; itt a báránynak békés, rokonszenves, makula nélküli bemutatása, ott a megjövendőlt, a megátkozott kosnak rettenetes, kegyetlen, tragikus keresztrefeszítése ...; itt a kellemes hajlék¹⁴⁹, ott a Kálvária sivár csúcsa. Az áldozat lényegében egyetlen volt, az áldozó, az áldozat és a tény egy és ugyanaz: csak a látszat különbözött. Úgy tetszett mesterünknek irántunk táplált szeretetében, hogy a Kálvária véres tragédiája a nagypéntek viharában folyjék

¹³⁹ Jn 6,48–68.

¹⁴⁰ Iz 65,8.

¹⁴¹ Zsolt 74,9.

¹⁴² Én 5,1.

¹⁴³ Mt 26,27.28.

¹⁴⁴ Ter 2,23.

¹⁴⁵ Gal 2,20.

¹⁴⁶ Lk 22,19.

¹⁴⁷ Valamint a mackabeusi korszak áldása, átalán képe a messiási idő szellemi áldozatának, így ez a gabona és bor, előképe az Oltáriszentségnek, mely a választottak eledele, az erősök kenyere, és ama bor, mely a tiszta lelkeket neveli.” (Tárkányi).

¹⁴⁸ Zsid 9,12.

¹⁴⁹ Zsolt 84,2.

le, és hogy ezzel mintegy ellentétben, az utolsó vacsorának szelíd, isteni báját egy maradandó intézménnyel megörökítse.

Ha ez az esemény végbemehetett volna úgy, hogy a rossz ne elegyedjék bele, ez az este egy a földön átélt égi óra lett volna, csak hogy az ég nem a föld utasainak való, és ezért volt a tizenkettő között az, akit az emberiség egyetemének iszonya „Júdásnak” nevez.

A szentírás magyarázói sokáig kételkedtek: egy vita, melyben még nem ejtetett ki az utolsó szó, folyik még ma is azok között, akik azt állítják, hogy Júdás volt az első szentségtörő, és azok között, akik azt bizonyítják, hogy Júdás már nem volt jelen, mikor az Úr testét enni és vérért inni adá.

Örülünk kellene, ha elfeledhetnők Júdás bűnét. Minthogy a gondviselés megengedte, hogy az áruló egy gazságát homály borítsa, – jobb azt a homályban hagyni, mint napfényre hozni.

Bármiképpen történt is, minő szomorúság, aggodalom szoríthatta össze a jelenlévőknek szívét akkor, amikor a Mester, a vacsora feletti társalgás folyamán, felsóhajtott: „Nem mondom mindnyájatokról, én tudom, kiket választottam; de hogy beteljesedjék az írás: „Aki kenyeret eszik velem, – fölemeli sarkát ellenem. Immár most mondom nektek, minekelőtte megtörténnék, hogy mikor megleszen, higgyétek, hogy én vagyok.”¹⁵⁰ Ezeket mondva, Jézus lelkének mélyéig megrendült.¹⁵¹ Azután így szólt asztaltársaihoz: „Bizony mondom nektek, hogy egy közületek elárul engem, ki velem eszik.”¹⁵²

„Egymásra nézének tehát a tanítványok, kételkedvén, kiről mondja.”¹⁵³

Szomorúság száll lelkükre. Ily becstelenség oly annyira valószínűtlennek tűnt fel előttük, hogy mert hinniök kellett a mester szavainak megvalósulásában, önnön magukban kezdtek kételkedni s egyenkint kérdik:

„Vajon én vagyok-e? Uram.”¹⁵⁴

Jézus pedig felelé:

„Az ember fia elmegy ugyan, amint írva van fölöle; de jaj annak az embernek, ki által az ember fia elárultatik: jobb lett volna neki, ha nem született volna az az ember.”¹⁵⁵

János, a kedves tanítvány, Jézus mellett foglalt helyet, fejét az Üdvözítő kebelére hajtva.¹⁵⁶ Simon Péter, ki Jézus másik oldalán, a Megváltó feje fölött intett Jánosnak, kérdezőtől: „Ki az, kiről ezt mondja?” János ekkor Jézustól kérdé: „Uram, ki az?” Jézus felelé: „Az, kinek én a bemártott kenyeret nyújtom. És bemártván a kenyeret, Júdásnak adá, az iskárióti Simon fiának.”¹⁵⁷

„Vajon én vagyok-e, Rabbi?”

„Te mondád.”¹⁵⁸

És ezzel a végzetszerű falattal a sátán az áruló lelkébe szállott.¹⁵⁹

Péter remegett az iszonyattól. János pedig megindult, mély tekintetét a Mesterre emelte. Jézus érezte, hogy lelke megrázkódott. Mint az ember, aki attól tart, hogy nem tudja magát tovább türtöztetni, így szólt az árulóhoz: „Amit cselekszel, cselekedd hamar.”¹⁶⁰ De engedve

¹⁵⁰ Jn 13,18.19.

¹⁵¹ Jn 13,21.

¹⁵² Mk 14,18.

¹⁵³ Jn 13,22.

¹⁵⁴ Mt 26,22.

¹⁵⁵ Mt 26,24.

¹⁵⁶ Az asztalnál, a balkarra támaszkodva vánkoson foglaltak helyet úgy, hogy a jobb kéz, mellyel ettek, szabadon mozoghatott. A lábak nem voltak az asztal alatt, hanem a fal felé kinyújtva.

¹⁵⁷ Jn 13,24.26.

¹⁵⁸ Mt 26,25.

¹⁵⁹ Jn 13,27.

¹⁶⁰ Jn 13,27.

a csodálatos irgalmasság sugallatának mintegy kiszabadítandó a nyomorultat a megérdemelt zavarból, és hogy a kétségbeesésnek a megbánásra időt engedjen, halkán, csak alig érhető hangon ejti ki e szavakat. A kedves tanítvány megfigyelte hangjának ezt az árnyalatát: „Ezt pedig senki sem tudta a letelepültek közül, mi végre mondotta neki,»¹⁶¹ sőt ellenkezőleg, minthogy Júdás volt az alamizsnás. a többi tanítványok azt hitték, hogy Jézus az ünnepi bevásárlásokra, vagy a szegények között kiosztandó alamizsnára vonatkozólag adott neki utasításokat.

Júdás távoztával, a mester kebeléből a megkönnyebbülés sóhaja tört elő: „Most dicsőíttetik meg az ember fia és az Isten megdicsőíttetik ő benne.¹⁶²

Valóban, ha a gondolat az utolsó vacsora jelenetéből kitörli Júdásnak ezt az ocsmány galádságát, aki profanizál, elad, elárul, aki eszi és issza a szentségtörést, – úgy Jézus sehol sem tűnik fel szebbnek, fenségesebbnek, szeretetreméltóbbnak, mint az imádandó titokban.

Ott csakugyan megdicsőíttetik és megdicsőíti atyját.

Ott és nem másutt teljesedik be a földi királyságra vonatkozó jövendölés, itt rejlik az Isten országának titka.¹⁶³

Az ő ereje, mindenkinek szeme láttára dicsőséggel emelkedik fel,¹⁶⁴ az arany szentségtartóban. A királyok látják, a fejedelmek felállnak jelenlétében és imádják ... imádják, a porba omlanak. A bűnösök haragja és átkozódásai tehetetlenül enyésznek el, és nem érhetik el a titokzatos leplet, amely alatt imádóinak hite szemléli. – Jön a sok nép,¹⁶⁵ hogy dicsőségének szent templomában imádják, hogy mindenek fölött dicsérje, magasztalja.¹⁶⁶ Ő valóban tengertől tengerig uralkodik, és imádják őt a föld minden királya,¹⁶⁷ mert minden pártnak meg van a maga temploma, oltára, szentélye.

Megtestesülése ez a bölcs szavainak: „Aki bőkezűen vendégel, azt sokaknak ajkai áldják és jóvoltát híven bizonyítják.»¹⁶⁸

Szent Pál mondá: „az előtte lévő örömeért elszenvedte a keresztet.»¹⁶⁹ Örömmel szenvedte el és lelkének ezt az örömeét csak az oltári szentség uralma szerezhette meg. Mi kárpótolhatná, mi vigasztalhatná őt fájdalmai és meggyaláztatásáért, ha csak a kenyér és szentséges vérének dicsősége, mámore nem! Ezért siet ő abban az órában megszerezni a szeretet húsvétját: „Epedve vágytam,» mondá, s e vágya annál lángolóbb, minél inkább közeledtek a nagypéntek keservei. És az nap, melyen a kéve megszenteltelik, öljetek egy hiba nélküli esztendő bárányt az Úrnak égő áldozatul¹⁷⁰ mondja a Leviticus. Az oltár, amely vigasztalást nyújt neki a Kálváriáért; az imádások, melyek a káromlásokat váltják fel; a himnuszok, melyek a meggyaláztatásokat fogják helyettesíteni, a dicsőség, a mellyel aljas megaláztatását kell megfizetnie; a diadalmas külsőségek, a fényes körmenetek, melyek majd a Golgotha sötét menetét követik; az imádásában, lelkesedésében leborult sokaság, amely a kereszt körül álló ordító, dühöngő tömeg helyét foglalja el; ő mindezt látja, siettetni akarja óráját éppen úgy, amint meg fogja örökíteni emlékét. És mert áldozata elfogadtatott, és szabadon rendelkezhetik teste és vére fölött; siet és siet, nem akarván, hogy a föld csak egy nappal is tovább várja a tabernakulum örömeét.

¹⁶¹ Jn 13,28.

¹⁶² Jn 13,32.

¹⁶³ Mk 4,11.

¹⁶⁴ Zsolt 111,9.

¹⁶⁵ Iz 2,3.

¹⁶⁶ Dán 3,53.

¹⁶⁷ Zsolt 71,8.11.

¹⁶⁸ Sir 31,28.

¹⁶⁹ Zsid 12,2.

¹⁷⁰ Lev 23,12.

Jézus az oltári szentséggel az emberek lelke fölött uralkodik; ott lebeg azok erényei fölött és igazán betölti egész vallásunkat.

Pedig mikor még arcának szeretetreméltó fényében jelent meg az emberiség előtt, nem fogadtatott és ismertetett el, nem tiszteltetett mint Isten fia s a lelkek üdvözítője. Nem egyszer bánatosan szólt tanítványaihoz: „Azonban mikor eljön az ember fia, vajon talál-e hitet a földön?”¹⁷¹ Most az oltári szentség titkába rejtőzik, és íme a hit megingathatlanabb, nagyobb, mélyebb lett. Pétert csodálják az evangéliumban azért, mert egy napon így szólt az élő és előtte beszélő Isten fiához: „Te vagy Krisztus”¹⁷² Millió és millió lélek járul majd e néma, mozdulatlan, a bántalmak előtt érzéketlen kenyér elé s nyíltan vallja: „Te vagy Krisztus.”

Mindaz, ami Jézusnak az oltáron való valóságos jelenlétében érthetetlen titokszerű, mindez nem fogja csökkenteni a hit bensőségét, csak érdemét fokozza. Az emberiség az oltár elé járul s bámulatra méltóbb lesz ez a csillagot követő bölcseknél, a századosnál, kinek hitét még Jézus is megcsodálta s csodálkozásának e szavakban adott kifejezést: „Bizony mondom nektek, nem találtam ennyi hitet Izraelben”¹⁷³, bámulatraméltóbb az apostolnál, ki a feltámadott lábai elé borulva így kiálta fel: „Én Uram és Istenem.”¹⁷⁴ – És ez a hit, mely érthetlenebb magánál a titoknál is, kedves, vigasztaló gondolat az Üdvözítőnek. Csak rövid idő múltával is durván kiáltandják: „Ha Isten fia vagy, szállj le a keresztről”...¹⁷⁵ csábítónak fogják nevezni¹⁷⁶, úgy bánnak majd vele, mint az esztelel. Kevés vártatva, apostolai és azok, akik hallották sóhajait, akik vérét ontani, meghalni látják, még ők sem fognak benne hinni. Mily nagy öröme lehet szemeinek, midőn feltámul előtte a jövő s látja a sokaságot, amely a nélkül, hogy látott, hallott volna, hinni, imádni és meghalni kész Jézusnak a végvacsorán elhangzott szavaiért: „Ez az én testem!”

Ettől fogva minden magasztos erény, minden isteni bőség az oltári szentségből fogja meríteni sugalmait, hatalmát. E pillanatban a tizenegy, kik az asztalnál maradtak, hol az égi manna szolgáltatott fel, az emberiség minden magasztosságait képviseli: Péter a szeretet és bűnbánat kiapadhatatlan könnyeivel siratja hibáját. Jakab hűségében fenékgig üríti a „poharat”¹⁷⁷ és meghal. János, kinek lángesze Krisztus emlékét a világosság fényével árasztja körül. András, aki egy napon, a legmagasztosabb szeretet lelkesedésében így kiáltand: „Óh kereszt, óh jó kereszt, általa fogadjon be az, aki te általad üdvözített engem.” Valamennyien, mint az ittasok, járnak majd be a világot, mert azok lesznek az oltári szentség borának erejétől s mindezt csak a „felfeszített Jézusért”¹⁷⁸ küzdve, beszélve, szenvedve, érte halva meg. Így lesz ez az emberi szentség egész történelmének folyamán. A vértanúk, akiknek vérükkel kell megöntözni a földet, hogy új keresztények nőjenek rajta, csak azért osztják boldogan vérüket, mert a szent lakomán ittak azon vérből, melyről Bossuet mondja, hogy folyania kell, bárminő érben keringett is. A makula nélküli szüzek az égi, tiszta gabonából fognak élni, az isteni testből, melyből a szép, a fényes nemzetségek erednek.¹⁷⁹ A tudósok, a hit atyái, akiknek lángesze, a gyenge értelmek számára az isteni kinyilatkoztatás fényét sugározza ki, tükrözi vissza. Aquinói Szent Tamásként a szentségtől, ezen isteni kenyértől fogják megtanulni az ígét, „mely az Isten szájából származik.”¹⁸⁰

¹⁷¹ Lk 18,8.

¹⁷² Mt 16,16.

¹⁷³ Mt 8,10.

¹⁷⁴ Jn 20,28.

¹⁷⁵ Mt 27,40.

¹⁷⁶ Mt 27,63.

¹⁷⁷ Mk 10,38.

¹⁷⁸ 1Kor 2,2.

¹⁷⁹ Bölcs 4,1.

¹⁸⁰ MTörv 8,3.

Akik kiengesztelődnek, akik sírnak, akik gyengeségükre hagyatva elvesztenék reményüket, hogy az Isten igazságosságainak eleget tehetnek, – az erőt, hogy bűnbánatukban bűneikért a váltságdíjat megfizethessék, még ezek is enni fognak a feláldozott bárányból, lelküket a makula nélküli, piros vérrel fogják enyhíteni és hasonlóká lesznek az ő halálához¹⁸¹, hogy fehérebbek legyenek a hónál¹⁸² és kierőszakolják a mennyei atyának jóakarátát, aki megkönyörül az áldozat láttára, amellyel magukat azonosították. Így is mindenképpen táplálni fogja a megszentelt kenyér és a kifolyt vér az erényeket és magával fogja ragadni a lelkeket a vértanúság, a bűnbánat, a tisztaság, a fény és szeretet magasztosságaiban. A keresztyén az angyalok kenyerét élvezve fenséges lesz¹⁸³. Ezért mondá Jézus – attól sem félve – hogy így Júdás lelkével rettenetes érintkezésbe léphet, „Ez az én vérem” és „Igyatok ebből mindnyájan.”¹⁸⁴

Az oltári szentségben végre, Jézus és barátai között egy titka szövődik a belső gyengédségnek, az eszményi szeretetnek, melynek tervét egyedül az Emmanuel érthette meg és valósíthatta meg álmát. Az ő ajkairól hangzott el az ige: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mintha életét adja barátjaiért.”¹⁸⁵ most tehát, mikor rövid néhány óra múlva szavainak legfenségesebb zálogát fogja adni, elérkezett a pillanat, hogy megszerezze annak szentségét is. Harminchárom éven át volt e föld lakosa, itt az idő, hogy a földet „megrészegítse”. A szegényeknek az evangélium hirdetik,¹⁸⁶ de mert még ennél is többet kellett cselekedni, azért tehát enni kellett adnia a szegényeknek, hogy megelégedjenek és dicsérjék az Urat, az étellel szívökben, örökkön örökké.¹⁸⁷ Így irgalmasságának és szeretetének valamennyi csodáját egyesítette egy emlékből.¹⁸⁸ Mily jó lenne az élet ily vendég közelében, mily édes, közös szeretetben egyesült testvéreként élni. A legfenségesebb szeretet, a lélek ajándéka, megnyilatkozása, annak túláradása: az oltáriszentség lakomája, amelyen Jézus szeretete közöltetett. Ettől fogva a gyengédséggel közös áradásban egyesítene valamennyi lelket, kiket egy és ugyanazon lelkesedés éltet, egy és ugyanazon szépség bájol el. „Az áldás kelyhe”¹⁸⁹ ezentúl egy és ugyanazon ittasságot öntené a szívekbe. „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, én bennem lakik és én őbenne.”¹⁹⁰ Így hát mindazok, akik testemmel áldoznak, valóban eggyé lesznek velem.¹⁹¹ Már ezen a földön inni kezdenek az irgalmasságnak e gyönyör teljes patakjából, a választottak ez örömeből. Inni fognak abból az új és csodálatos borból, amely még az Atyának hajlékában is felüdít.¹⁹²

Nem kellett-e beteljesedniük a jóslatoknak, nem kellett-e az Istennek szavát dicsőségesen beváltania? Ez az oka annak, hogy az emberiség által oly annyira óhajtott, oly sok vágyakozó sóhaj között keresett Istene, akit Izaiás „Emmanuelnek”, vagyis „az Isten mi velünk” nevezett, ez az oka, hogy nem hagyott el bennünket abban a pillanatban, midőn kiömlött vérével az áldások telje hull a világra. Az, aki kezdetől fogva a földön láttatott¹⁹³, akit az ember fülei hallottak, akit az emberek szemei láttak, kezei érintettek, megemlékezik

¹⁸¹ Fil 3,10.

¹⁸² Iz 1,18.

¹⁸³ Zsolt 77,25.

¹⁸⁴ Mt 26,27.

¹⁸⁵ Jn 15,13.

¹⁸⁶ Mt 11,5.

¹⁸⁷ Zsolt 21,27.

¹⁸⁸ Zsolt 60,4.

¹⁸⁹ 1Kor 10,16.

¹⁹⁰ Jn 6,57.

¹⁹¹ Jn 17,11.

¹⁹² Mt 26,27.

¹⁹³ Bar 3,38.

barátjainak hangjáról, akik őt az éj beálltával ekképp kérék: „Maradj velünk”.¹⁹⁴ Elkészíti az asztalt, elegyíti a bort és megszólal: „Jertek, egyétek az én kenyeremet és igyátok a bort, melyet nektek elegyítettem.”¹⁹⁵

És akik hivatalosak, dicsőségét zengik e naptól fogva s zengeni fogják a századok végezetéig: Légy áldott, oh lakoma, melyen Krisztus maga az eledel, amelyen minden az ő szenvedéseire emlékeztet, amelyen kegyelmét árasztja a lelkekre, amelyen dicsőségének zálogát nyerjük el!”

E szeretetnek csodálatos jelét kellett adniok az apostoloknak azon pillanattól kezdve, amikor az megszeretett. Megfutamodnak a Getsemáni kertből és a Kálváriáról, bizonyosságául szolgálnak, hogy az életnek és a halálnak leggyötrelmesebb jelenete sem volt képes őket lekötve tartani, egy égi sugallat az ebédlőbe vezeti őket vissza. Együtt vannak ama feledhetetlen este emlékét és érzelmeit kutatva, lelkükben, mikor az üdvözítő feltámadása után közöttük megjelent.¹⁹⁶

Tehát az ég és a föld egyaránt az Oltáriszentségben gyűjtötte egybe a szenvedések csodálatos gyümölcseit. Csak az örök pap, csak a végtelen áldozatnak, mely ő maga volt, egyetlen Ura szerethette és mutathatta be az isteni áldozatot. S ezt a szenvedések lényében kellett mind megtennie. Egyedül csak ő rendelkezhetett jogosan az új szövetségben kegyelmének kincseivel. Az emberiség soha, még csak nem is álmodhatott volna oly csodálatos eszközzel, mely az embert, minden időben egyesítheti a megfeszített testtel, a kiömlött vérrel. Ha hasonló csoda után az Isten még nagyobb akar művelni, úgy az eget nyithatja meg s leplezetlen örök szépségét mutathatja meg az epedő emberi léleknek. Mert Szent Ágoston szavai szerint: az Oltáriszentségnél, bár végtelenül bölcs jobbat nem cselekedhetett: bár végtelenül hatalmas többet nem tehetett; bár végtelenül gazdag, többet nem adhatott!” Tanítványának szava szerint, aki legjobban ismerte szíve gazdagságát, a végvacsora estéjén övéit mindvégig szerette¹⁹⁷, vagyis a legvégső határig, mit csak az Isten mindenhatósága szeretetében érhet el.

¹⁹⁴ Lk 24,29.

¹⁹⁵ Péld 9,2.5.6.

¹⁹⁶ Jn 20,19.

¹⁹⁷ Jn 13,1.

Az agónia

Az éj

Virágok illatával teli, csillagos este borul Judea álma fölé. Amily hideg, kellemetlen zord volt a karácsony éje, épp oly tiszta, békés, kellemes volt Izrael fiainak a 33-ik év április 3-ika. Az Oltáriszentség éjének épp úgy meg volt a titka, mint a megtestesülés éjszakájának, egymással tárták fel titkaikat. Úgy illet a fájdalmak emberéhez, hogy a tél zordonsága közepett születne, a tavasz mosolyánál haljon meg.

Jeruzsálem valamennyi háza visszhangzik az öröm énekétől, a nagy ünnep „Allelujá”-tól. Semmi sem részegítette meg annyira az Isten népét, mint a húsvéti bárány kiöntött vére. Mindenütt a lakomák örvendező, felékesített termei; mindenütt hymnusok, világosság, fény. A két gránátalmafa ágra kereszt alakban kötözött, húsvéti áldozatbárányt szolgálták fel. A hagyományos billikom a három boros kehely, kézről-kézre jár az egyre vígabb lakmározások között. A házakból elmosódott, szakadozott zsvaj hangzik az utcára s egybevegyül az idegenek bús énekeibe, akik a szabad ég alatt, lobogó tüzek körül kénytelenek megünnepelni a szent ünnepet. Lassankint elcsendesedik a város. A galileaiak, kiknek sátorai Jeruzsálemnek az Ophel külvárostól Ledrónig vonuló részén vannak felütve, szőr, vagy gyapjú köpenyeikbe burkolódnak a kialvó tűzrakások körül, s álomba szenderednek. Az éj csendje felüti rémes uralmát, a föld imája ez az éghez.

De ím! a házból, hol Jézus vacsoráját végezte, egy izgatott ember lopózik ki és tart a főpap háza felé. Titokzatos hangok üldözték, mint Káint. Az árnyék mint megannyi láthatatlan kéz, hasztalanul akarák őt útjában megállítani. A szellő szaggatott mondatokat suttogott füleibe, melyek mint a lelkiismeret furdalása, makacsul ismétlődtek, arcából kikergették a vért és fogait vacogtatták: „Kívánva kívántam e húsvétét megenni veletek ...

Nekem soha nem mosod lábaimat ... Ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan ... Aki kenyeret eszik velem, fölemeli sarkát ellenem ... Egy közületek elárul engem, ki velem eszik ... Vajon én vagyok-e Uram? ... Aki velem kezét a tálba mártja ... Az ember fia elmegy ugyan, amint írva van fölöle, de jaj annak az embernek, ki által az ember fia elárultatik ... jobb lett volna neki, ha nem születik ez az ember ... Vajon én vagyok-e, Rabbi? ... Te mondád ... Te vagy ... Testem kiszolgáltatva, megtörve, összezúzva ... Vérem, mely érettetek adatik ... íme az engemet elárulónak keze velem az asztalnál .. De jaj annak az embernek, ki által elárultatik ... Amit cselekszel, cselekedd hamar...”

Júdás, aki már nyakán érezte a kötelet, egyre lázasabban, lüktető halántékkal, felkorbácsolt lelkiismerettel, siettetni lépteit és tűnik el a sötétben.

Az óra már ütött, Jézus elhagyja az éttermet. Ez az este élete estéje volt. A szeretet lakomájának kijáratánál, legrettenetesebb eszköze minden kegyetlenségével várt már reá a halál. Utoljára éneklé akkor, a dicséret énekét¹⁹⁸. Ajkai megszentelték, ránk nézve kimondhatatlanul meghatóvá tették a hagyomány imádságát, melynek prófétai sorai kínzó igazsággal illettek jelenlegi helyzetére: „A hegyek szökdeltek, a tenger futott, a föld megrendült; mért? ... A nemzetek nem fogják már kérdeni, hol vagy az ő Istenök? ... A pénz (a harminc dénár) imádat tárgya, azok, akik hatalmába kerülnek, hasonlókká lesznek hozzá: szájak vagyon és nem szólnak (hogy megmentsek az ártatlant); szemök vagyon és nem látnak; fülök vagyon és mitsem fognak hallani; orruk vagyon és nem szagolnak; kezeik

¹⁹⁸ Mt 26,30.

vannak és nem tapintanak; lábaik vannak és nem járnak; lelkiismeretük kínzó szava tiltakozása és kiáltása torkukon akad; csak az Úrban van már reménységük ... de íme körülvettek engem a halál gyötrelmei, s a pokol veszedelmei elértek engem. Csak szorongattatást és fájdalmat találtam, oh Uram, aki a kicsinyek megőrzője vagy, szabadítsd meg lelkemet, könnyörületesség Istene, adj nekem békeséget: mentsd meg lelkemet a haláltól, mentsd meg szeméimet a könnyhullatástól, lábaimat az eséstől... Íme mérhetetlenül megaláztattam és kimondhatatlan aggodalmaknak lettem zsákmánya. Oh, én Uram, én Istenem, a te szolgálód fia vagyok! Te szétszakasztod köteleimet és én dicsérő áldozattal áldozok neked ... Egyesüljetek velem minden népek, hogy dicsérjük az Urat; mert megerősödött rajtunk az ő irgalmassága s az Úr igaz volta mindörökké megmarad ... Magasztaljátok az Isten jóságát és irgalmasságát. A rossz körülvett engem, mint a méhek, felgerjedtek ellenem, mint a tűz a tövisben ... Taszigálni fognak engem és én elesem; de nem!... az Úr keze fenntart engem. Az én erősségem dicsérni fogja őt... Nem halok meg, élni fogok! Nyissátok meg nekem az igazság kapuit: az igazak utánam lépnek be azon ... Áldott, ki az Úr nevében jó ... Oh emberek, tartsatok ünnepnapot lombos ágakkal egész az oltár szarváig; adjatok hálát az Úrnak, mert jó; mert örökkévaló az ő irgalmassága.¹⁹⁹

A lángok kialudtak, a prófétai magasztosság megszűnt, Isten átlépi a ház küszöbét és a Cedronhoz vezető úton áll. Az ebédlőből a Gethsemani kertbe megy; a fényességből a legremesebb éjszakába.

E kertbe szokott eljárni vacsora után. Az evangélium jegyezte fel ezen részleteket.

Jézus e szokását ismervén az áruló, tudta, hol keresse áldozatát. Jézus családjának sírhantjai között volt: az imádság könnyű a szeretett halottak között; az elhunytak alvása az élőket készíti álmodozni, különösen ha az élőknek, mint Jézusnak, csak egyetlen álmuk van: meghalni.²⁰⁰

Meghalni; ez volt Jézus életének álma. A világra jövet ezeket a szavakat mondá az áldozatát kereső: Íme jövök.²⁰¹ Úgy beszélt a halálról, mint jövője ábrándképéről: „Még nem jött el az én óráim, mondá nem egyszer mélyen felsóhajtva”.²⁰² Azt a pillanatot az ő órájának nevezé. Ő a halálban az összes örömök ígérését üdvözölte.²⁰³ A dicsőséget, az emberek és Isten előtt, csak a halál kezéből akará elfogadni. A halál volt az az óhajtott pillanat, amelyben a világ üdvét kivivandja.²⁰⁴ Türelmetlenkedve óhajtotta bírhatását, azt, hogy övé lehessen. És türelmetlenkedésében már az oltári szentség megszerzésekor is meg akará azt ízlelni. Előre megízlelte s kellemesnek találta. Vajon nem azoknak megváltása volt-e a halál, akiknek már anyja emlőin, szívét ajándékozta? A vértanúk is a halál után sóhajtoztak és a kínok eszközei előtt így kiáltottak szent örömben. „Szomjúhozom ezt a lakomát. Nincs éhező, nincs szomjúhozó, aki olyannyira óhajtaná az eledelt vagy az italt, mint én a kínzatást”. Felkiáltottak, mint Szent Ágota: „Mért késel? Oh mért késel? Korbácsold hát, tépd, égesd, vágd, szaggasd ezt a testet, minél inkább feszíted keresztre testemet, annál boldogabbá teszesz”. De még ezeknek a lelkében sem élt az a lángoló szeretet, amely Jézusé, azoknak a királyé, kik szeretetből hálnak meg és a vértanúk kelyhéből hosszan isszák az isteni gyönyöröket. Ezért ment gyakran a halált szomjazó Jézus a Gethsemani kertbe, a sírok közé

¹⁹⁹ Zsolt 63–68.

²⁰⁰ Az agónia barlangjának közvetlen szomszédságában; még ma is láthatunk egy barlangot, amelyben akkor Joachim és Anna földi maradványai pihentek és ahonnan a boldogságos szűz teste is a mennybe vitetett. Ez a körülmény még pedig jogosan, arra a következtetésre vezetett, hogy a Gethsemani villa Jézus családjának birtoka volt, valószínűleg szűz Mária nővéréé, Kleofás feleségéé, Jakab, Juda, József és Simon anyjáié és Joachim és Anna második leányáié.

²⁰¹ Zsolt 39,8.

²⁰² Jn 2,4.

²⁰³ Zsid 12,2.

²⁰⁴ Lk 12,50.

imádkozni, róla álmodozni, hogy a halál majd ott fogja fel őt, ott keresi fel, hogy a Kálváriára vezesse.

Isten vágyától még inkább áthatva ment oda, nagycsütörtök estéjén, „mert elérkezett az óra”.

Le kellett mennie a Cedronig és onnan néhány lépésnyire a Josaphat völgy ellenkező lejtőjére. Az éj sötétje már átlátszó, a reggel éles lengő szele nem hasítja át a levegőt, a galileaiak tüzei az út hosszában kialvó félben voltak, titkos szomorúság lebegett a föld fölött. Mi ez? ... Az apostolok ösztönszerűleg közelednek a Mesterhez. Soha sem beszélt velük enyhébb, gyengébb szeretettel: folytatja a vacsora imaszerű társalgását, melyet a kedves tanítvány jegyzett fel: „Fiacskáim, még egy kevésse veletek vagyok... Szeressétek egymást, amint én szeretlek titeket... Meg ne háborodjék szívetek ... Ti én bennem és én ti bennetek ... Ha ki engem szeret, az én beszédemet megtartja és Atyám is szereti őt és hozzája megyünk és lakóhelyet szerezünk nála ... Ha ti engem szerettek!! ... Békességet hagyok nektek, az én békémet. Ne háborodjék meg a ti szívetek”.²⁰⁵

Az éj sötétje némább lesz, a kelet szele visszafojtja fuvallatát a hallgató lombok között. Jézus kiöntve szíve teljét, folytatja:

„Amint engem szeretett az Atya, én is szeretlek titeket ... Ezeket mondom nektek, hogy az én örömem tibennetek állandó és a ti örömetek teljes legyen ... Nagyobb szeretete senkinek sincs ennél, mintha valaki életét adja barátaiért ... Ti az én barátaim vagytok, ha megcselekszitek, amiket parancsolok nektek ... Már nem mondalak titeket szolgálóknak, hanem barátimnak, mert mindent, amit hallottam atyámtól, megjelentettem nektek ... Én választottalak titeket... Én parancsolom nektek, hogy szeressétek egymást... Ti is bizonyoságot tesztek, mert kezdettől velem vagytok ... De most immár ahhoz megyek, ki engem küldött; és senki közületek nem kérde tőlem: Hová mégy? Szomorúság tölti be szíveteket. De én igazságot mondom nektek: Hasznosabb nektek, hogy én elmenjek, mert ha el nem megyek, a vigasztaló nem jó hozzátok ... Ti megszomorodtok, de a ti szomorúságtok örömmre fordul ... Íme eljön az óra és már eljött, hogy eloszoljatok, kiki az ő tulajdonába és engem egyedül hagyjatok ...”²⁰⁶

Ezeket mondván Jézus a tizenegynek, elhagyja Jeruzsálemet. Minél mélyebben hatolt az elhagyott völgybe, a csend annál nagyobb titokzatossággal emelkedik az ég felé, mely hallgatva lesi s gyűjti egybe szavait. A Cedron patakjához érve, ajkait felüdüti a habokban és fejét felemelve, mélabús, szelíd hangján kezdi beszédét mennyei atyjával:

„Atyám, eljött az óra, ... én téged dicsőítettem a földön; a munkát elvégeztem, melyet rámbíztál ... Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál ... Atyám, tartsd meg őket ... Én megőriztem, és senki sem vett el közülök, csak a kárhozat fia, hogy az írás beteljesedjék ... Nem kérem hogy vedd el őket e világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól ... Könyörgöm, hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te, Atyám, énbennem és én tebenned, hogy megismerje a világ, hogy te szereted őket, amint engem is szeretted ... Igazságos Atyám, a világ téged nem ismert ...”²⁰⁷

Imája végeztével Jézus átmegy Cedron patakján.²⁰⁸

Az éj már jól előrehaladt. A hold a Josaphat völgyét uraló hegygerinc fölé emelkedik ... A patakot szegélyező s a sírokat díszítő ciprusok és cédrusok sötétben vetik árnyékukat a por, a sírkövek és falak szürke kísérteties fehérségére. Az ingadozva mozgó árnyék a habok csobogása kísértetekkel, remegéssel népesíti be az éjt. A kis csapattal együtt haladt a való nyugalanság.

²⁰⁵ Jn 13–14. Több helyen is.

²⁰⁶ Jn 15;16. Több helyen is.

²⁰⁷ Jn 17. Több helyen is.

²⁰⁸ Jn 18,1.

Az apostolok egyike talán e bizonytalan érzésnek adott kifejezést, és erre mondá Jézus: „Ti mindnyájan megbotránkoztok énbennem az éjjel. Mert írva vagyon: Megverem a pásztort és elszélednek a nyáj juhái.²⁰⁹ Minekutána pedig feltámadok, megelőzlek titeket Galileában.”²¹⁰

Péter méltatlankodásra fakad. Ő jó, buzgó volt. A Mester mélabús szavai meghatották. Péter tiltakozik. Mintha látnám hirtelenben, hogy megáll és biztos hangon, erőteljes kézmozdulattal utal a szóra: „Ha mindnyájan megbotránkoznak is tebenned, én soha meg nem botránkozom.”²¹¹

A szelíd Jézus most is elnéző az emberi gyöngeség iránt, mely túlbecsüli erőit, mert azt hiszi, hogy lelkesedésének, szeretetének magaslatán áll s ekképp folytatja: „Bizony mondom neked, hogy ez éjjel, minekelőtte a kakas szólal, háromszor tagadsz meg engem.”²¹²

Senki sem tudhatja, mi ment akkor véghez Péter lelkiismeretében. Ugyan őszinte volt-e? Hite élő, erős? Avagy ellenkezőleg a dölyf beszélt belőle, oly buzgóságot színelve, mellyel nem bírt, csakhogy tessék a Mesternek és csillapítsa keserűségét? Annyi bizonyos, hogy nem hitt az Isten Fia szavainak; bizonyos zordsággal még másodszor is megkísérli a tiltakozást.²¹³ Hasonlóan ahhoz, aki bizonygatásai bőségével akarja őszintesége zálogát adni, vagy saját szavainak áradatától akar mámorossá lenni. Ő és félni? Lehetetlen! Jöjjenek hát mindnyájan, élükön Júdással, az írástudókkal, a farizeusokkal és a rómaiakkal! Tapasztalni fogják, vajon Péter abból az anyagból van-e gyúrva, amelyből az árulók és gyávák! Hát nincs fegyvere, hogy megfeleljen a támadóknak? Nem! Nem! Ez sok a kislelkűségből. Péter és barátjai a Mesternek egy hajszálát sem engedik érinteni és „ha meg kell is halmom veled, tevő hozzá az apostolok fejedelme, nem tagadlak meg téged.”²¹⁴

„Hasonlóképpen szólanak mindnyájan, a tanítványok is,” talán Péter bátor szavai által felvillanyozva, vagy talán azért, mert nem akarták, hogy a hiábavaló tiltakozásokban túltegyen rajtuk.

A szomorkodó Jézus mit sem szól.

A kis csapat, melyet ez a hirtelen tiltakozás egy pillanatra felhevített, beszédessé lett, csendben folytatja útját s a csend kínosabb, nyomasztóbb, mint előbb volt! Nyugtalanságukat a hazugság súlya még terhesebbé teszi... A jeruzsálemi temetőn át, az olajfák hegyének lejtőjére haladnak fölfelé. Beszélni már egy sem mer; Jézus imádkozik. Valószínűleg ugyanazt a prófétái imát ismétli, melyet Dávid mondott, mikor ellenségeinek gyűlölete őt ugyanezen az úton űzte, üldözte:

„Uram! hallgasd meg imádságomat... az ellenség üldözi életemet... Íme az éj sötétjében járok, a halottak között, ... lelkem szorongottatással teli, szívem megháborodik,... lelkem érted eped, mint a vízért szomjazó föld.

Hallgasd meg, Uram! Siess, ím lelkem eleped, ne fordítsd el tőlem orcádat, mert hasonló leszek a sírba szállóhoz.

Szereteted a hajnallal ragyogjon, – mely felpirkad és reményeimnek tápot ad. Mutasd meg az utat, melyen járjak... Ments meg ellenségeimtől... Taníts meg akaratodat cselekednem, hisz, Istenem vagy te... ”²¹⁵

Sietve áthaladtak a Cedron patakja és az Olajfák kertje között fekvő térségen ... A kertbe lépve, Jézus megszólal: „Üljetek itt, míg én amoda megyek és imádkozom, mondja

²⁰⁹ Zak 13,7.

²¹⁰ Mt 26,31.32.

²¹¹ Mt 26,33.

²¹² Mt 26,34.

²¹³ Mk 14,30.

²¹⁴ Mt 26.

²¹⁵ Zsolt 142. Több helyen is.

apostolainak,²¹⁶ s egy kőhajításnyira fekvő barlangra mutat,²¹⁷ hozzá téve: „várjatok itt és virrasszatok.”²¹⁸

Jézus lelke szorongása

Elnémult a föld, borzong az ég is...

A Mester szavára Péter, János és Jakab követik Jézust, a többi ott marad. Megmeredt tekintetük előtt gyászos, kínos jelenet játszódik le.

Mintha valami kimondhatlan tehersúly nehezedett volna az édes Üdvözítő fejére. Az éjjeli látomás iszonya lepi meg, mint mikor nehéz álom éri az embert; félelem szállja meg és rettegés s minden csontjai remegnek. Egy fuvallat éri fejét és teste borzong...²¹⁹ Ránc rakja homlokát, tágra nyitott szemei, mintha a félelem meredtségével vizsgálnák az éjszakát, kifejezésteli arcát borús felhő takarja.

Síró, panaszos hangon sóhajtja: „Szomorú az én lelkem, mind halálíg!²²⁰ Ezt ők még sohse látták; pedig már látták könnyezni,²²¹ megrendülni,²²² sóhajtani, de halálfélelmében még soha. Bátorítani akarják, beszélnek hozzá. Jézus megállítja őket, feltartóztatja,... mintha ellökné őket magától, mint ahogy lázas látomásainkban legjobb barátunk jobbját is eltaszítjuk. Néhány lépéssel tovább halad.

Megáll.

Egyedül van.

Mi azóta jól tudjuk, amit a Gethsemani három kiváltságos apostol gyenge testi szemeivel nem láthatott.

Az isteni igazságnak örök útjain ütött az óra.

És a próféta által megjövendelt „süvöltés”²²³ végighasította a tért és az időt.

Titkos jel emelkedik a végzetszerű kert fölött, mintha a távol nemzeteket akarta volna előidézni.²²⁴ És kelettől nyugotig, éjszaktól délig a harag négy szele által üzetve a bűnök vad vihara támad fel.

És mindezek az aljasság felhői voltak, villámokkal terhelve sötét felkorbácsolt valamiből összetornyosodva, a múlt, jelen és jövőből hömpölyögve elő; a sírok lehelete, hol a holtak, rothadó testei várják a nagy órát, a lelkiismeretek ez élő sírok lehelete, melyeken a halhatatlan férgek rágódnak.

A rettegéstől megdermedt emberiség egy napon látni fogja azt az iszonyatos chaost, melyben a világok összeesnek, elegyednek. Látni fogja mint rohannak keletről nyugotra a csillagok s ütköznek rémes rendetlenségben egymásba. – Jézus még ennél is rettenetesebbet lát. Nem a csillagok egyetemes összeütközése, nem: az egész mindenség bűneinek halmaza, összetalálkozása. És ez a rémítő vihar őt fogja érni, őt fogja megrohanni.

Még nem érkezett el az utolsó ítélet órája, de egy első ítélethez tétetett meg az előkészület²²⁵ és az összes emberi galádságok. – idegenszerű, végzetszerű dolog!... első találkájukat ugyancsak a Josaphat völgyében fogják megkísérelni.

²¹⁶ Mt 26,36.

²¹⁷ Lk 22,41.

²¹⁸ Mk 14,34.

²¹⁹ Jób 4,13–15.

²²⁰ Mt 26,38.

²²¹ Jn 11,35.

²²² Jn 11,33.

²²³ Iz 7,18.

²²⁴ Iz 5,26.

²²⁵ Jn 12,31.

És minden egyes bűn felel a hívásra: a zsidók istentagadása, a pogányok káromlásai, a rómaiak orgiái, a görögök fajtalanságai, a vad düh, a kananeusok piszkos vad romlottsága. Ádám gögje, Kain gyűlölete, Cham cinizmusa, Jezabel szemtelensége, Salamon szemérmertelensége, a vízözön összes sara, valamennyi erőszakosság, minden rablás, minden hazugság, esküszegés, összes becstelensége ama fajnak, amelynek ő átkozott áldozatává lett. Amit Ádám, minden szeretet és minden törvény ellen támadt gyermekeinek megromlott lelkiismerete csak véghez vihet, ami gyűlöletes, ocsmány, buja, utálatos, fertőzött, visszataszító csak létezhetik; a test undok kigőzölgése, amit a pokol kivet, mindez feltámadt, és az idő és tér legvégső határaitól egy megmérhetetlen csoportosulásban közeledik.

„Az Úr órá rakta mindnyájunk gonoszságát.”²²⁶

És ott lent nem tudván, hova menekedjék a rémes görgeteg fenyegetése alól, az alázatos és kicsi Üdvözítő liheg.

A nemtelenségeknek ez az áradata egyre fenyegetőbb, szent lelkében, áldott vérében, szűzi testében kegyetlen lázadás támadt minden rossz ellen. A félelem hatalmába ejti lényét, fojtogatja szellemét. Őt nyelje el ez a posvány? Őt, aki istenileg felegyenesedve mondja „Ki fedd még engem közületek a bűnről?”²²⁷ Őt, aki oly fenséges kézzel suhogtatta a korbácsot, mikor az árusokat a templomból kiűzte; őt, aki homlokán a nemesség pírjával mondá a zsidóknak:

„Ti tiszteletlenséggel illettek engem.”²²⁸?! El kell tehát örökségül fogadnia, magára kell vállalnia a mindenség összes bűneit.

Az apostolok, akik megdermedten szemlélték mindezt, látják, mint rejtett tövistől szurdalva²²⁹ járt-kelel Jézus egyik helyről a másikra félve a fölötte lebegő láthatatlan veszélytől.

Minden egyes evangélista más-más jellemző pillanatot jegyzett fel a lázas izgatottságból. Egy kevésbé elébb ment...²³⁰ eltávozott tőlük, térdre esett...²³¹ a földre borula ...²³² Végre egy hirtelen mozdulattal eltávozik a három tanítványtól. Kiad neki szárnyakat, mint a galambnak, hogy elröpüljön?²³³ Odaveszett minden menekvése.²³⁴ A barlang ott sötétedik a teli hold világában, tátongva, mint a sír. Talán e barlang, ez a szikla üreg²³⁵ köve vastagságával fogja őt megvédeni a bűnök e hömpölygő áradata ellen? mely mindegyre nagyobbodva, tornyosodik, gomolyog feje fölött?

Az Istenember önfeledten siet oda. Az elátkozottak még akkor sem fognak lelke szívzaggató kiáltására fakadni, mikor majd az örök félelmektől jajgatnak: Hegyek borítsatok el minket! Halmok omoljatok ránk!²³⁶ Hova menjek, oh Isten a te lelked elől? Oh igazságosság, hová fussak a te színed elől?²³⁷ Soha, az iszonyat semmiféle hangja sem fogja visszaadni, makula nélküli fiának, az emberiség összes nemtelenségei zsákmányául rendelt ez egyetlen fiának rémületét.

²²⁶ Iz 53,6.

²²⁷ Jn 8,46.

²²⁸ Jn 8,49.

²²⁹ Zsolt 31,4.

²³⁰ Mt 26,39.

²³¹ Lk 22,41.

²³² Mk 14,35.

²³³ Zsolt 54,7.

²³⁴ Zsolt 141,5.

²³⁵ Én 2,14.

²³⁶ Oz 10,8.

²³⁷ Zsolt 138,7.

Bizonyára prófétájának komor szavát ismételte: „Azért teltek meg ágyékaim fájdalommal, körülvett engem a szorongatás, mint a szülőnek szorongatása; leroskadok, mikor ezt hallom, megrendülök, mikor látom. Szívem eleped, a sötétség elkábít engem.”²³⁸

„És így szól a seregek Ura, Izrael Istene: Vedd e harag borának kelyhét az én kezemből.”²³⁹

És a Mester szeplőtelen lelke küszködött, elutasítja a kelyhet. Szűzies szíve és ártatlan lelkiismerete fellázad: „Mi haszna az én véremnek, ha a rothadásba leszálok.”²⁴⁰ „Tehát hiába igazoltam meg szívemben és mostam meg kezeimet az ártatlanok között.”²⁴¹ „Vizsgálj meg engem, Isten, és ismerd meg szívemet; vonj kérdőre és nézzed ösvényeimet”²⁴² és az idegen bűnöktől szabadíts meg engem, a te szolgádat.²⁴³

De a hang könyörtelenül ismétli: „Vedd ezt a kelyhet!...”

Az apostolok álma

Az apostolok nem látták többé a gyötrődőt. Alig vehettek ki néhány a barlang mélyéből kisurranó nehéz sóhajt. A fáradtság, a kiállott izgalmak súlya nehezedtek rájuk. Csakhamar erőt vesz rajtuk az álom. A szaggatott, zavart szótagok közül még kivették a kétségbeesés e felkiáltását: „Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem a pohár...” azután elaludtak.²⁴⁴

Még Bossuet tanúbizonyosága dacára is csak nehezen engedhetnők meg, hogy a halál egymaga képes lett volna Jézust ily izgalomba dönteni. Ő csak a bűnöktől való megszabadulásért imádkozott. Az, kinek a kereszten mint a báránynak kellett fejét a nagy ellenség csapása alá hajtania és lelkét ily szeretetteljesen Atyjának visszaadnia, nem félt szembe nézni a halállal. De habozás nélkül még sem vállalhatta magára a felelősséget a világ összes bűneiért, amelyekkel pedig halála előtt azonosítania kellett magát.²⁴⁵ Nem lett volna Isten, ha remegett volna a halál előtt, de akkor sem lett volna Isten, ha lelkében a bűn közeledtére majdnem legküzdhetetlen, erős nyugtalankodás nem támad.²⁴⁶ Ha ellenállt, úgy csak ezen utálatos egyesülésnek, az emberi romlottság és gonoszság ezen pokoli viaticumának állt ellen. Mért kellett volna félnie az ember vadságától?²⁴⁷ Mit árthattak volna neki e húsból és vérből való emberek, akik annyira gyarlók, kiket csak egy szavával is megsemmisíthetne? Minek azoktól remegni, félni, kik sokkal inkább gyengébbek, semhogy okul szolgálhatnának a félelemre?²⁴⁸ Ami csakugyan megrendítő volt, ami őt szomorította, ami megtörte, az a rosszak bántalma vala: a gonoszság és a bűnöktől jövő szorongattatása, mely halálfélelmet okoz, mikor az a gyengébbek lelkét szállja meg. Innen félelme és rettegése, mely sötét fátyolként takarta, ami után csak az Isten haragját, az Isten lesújtó rettegéseit várhatta.²⁴⁹

²³⁸ Iz 21,3.4.

²³⁹ Jer 25,15.

²⁴⁰ Zsolt 29,10.

²⁴¹ Zsolt 72,13.

²⁴² Zsolt 88,23.

²⁴³ Zsolt 18,14.

²⁴⁴ Mt 26,39.

²⁴⁵ 2Kor 5,21.

²⁴⁶ Szent Hilarius: „Nem mondhatja azt az ész, hogy Jézus félt meghalni. Hogyan űzhette volna el akkor apostolainak szívéből az aggodalmat, hogyan lelkesíthette volna őket a vértanúi halálra.” (lib. X de Trinitate). Szent Jeromos: „Szégyenlenünk kellene azt a gondolatot, hogy az Üdvözítő félt meghalni és hogy a kínoktól való félelem csalta ajkaira e szavakat: Atyám, múljék el tőlem e pohár!” Mt 26. fej. elmélkedés.

²⁴⁷ Zsolt 55,2.

²⁴⁸ Zsolt 52,6.

²⁴⁹ Zsolt 77,17.

Meglehetősen idő múlt el, míg az iszonyat isteni instinctusát megszelídíthette, önmagának alávetette. A szorongás egész drámája e kétségbeesett küzdelemben összpontosult. S ha majd az ocsmány áradat legyőzte, magával ragadta, egész lényét a velőkig átjárta, állapota nyomasztó undorának szégyenében le fogja hajtani fejét. Az evangéliumok csodálatosan jelezték e fájdalmas titoknak fokozatait.

Ha az apostolok el nem alusznak, talán meghallják, amint a Mester a próféta lázas esdeklését ismétlé: „Hallgasd meg Uram ártatlanságom kiáltását, hallgasd meg imádságomat! Szálljon le fönséged trónjáról az igazság, figyeld meg ártatlanságomat: megvizsgáld szívemet és meglátogattad az éj tartamán, tűzzel próbáltál meg engem, és gonoszság nem találtatott bennem ... Hozzád kiáltok most, hatalmas Istenem, hozzád, ki mindig meghallgattál! Isten! ki megszabadítod a benned bízókat, őrizz meg, mint szemed fényét, végszárnyaid árnyékában oltalmaz meg engem, az istentelenek orcájától, akik nyomorgatnak, hogy életemet vegyék ... Megvetvén engem, most körülvettek, szemeiket a földre sűtik, körülfogtak engem, mint a zsákmányra készülő oroszlánt és mint a rejtekében lakó oroszlánkölyköt. Kelj fel, oh Jehovah!...”²⁵⁰

A természetfeletti vihar egyre fenyegetőbb közeleg; minél áthatóbb lett a bűnök terhe, annál ijesztőbbnek, annál sötétebbnek tűnik az fel. Ámde az Isten igazságossága könyörtelen; az áldozatnak be kellett mutatnia és pedig úgy, hogy az áldozat az elszenvedendő kínoknak legkisebbje alól se mentessék fel.

Az emberi érzelm, mely a félelmet a magányban csak növeli, kivezette Jézust a barlangból, hol a bűn rajta ütni készült és közelebb vitte övéihez. Feldúlt arccal, ólomnehéz léptekkel jött ki onnan. Ő, a mindenek vigasztalója, a világ fenntartója, apostolainál keres egy kis vigasztalást, bátorságot. Azok, kik csak kevéssel ezelőtt is oly lelkesedve, oly bátorsággal beszéltek hozzá, talán egy kis rokonszenves, jótevő zajt támasztanak majd megtört szíve körül, ami nem nyújt ugyan valóságos írt, mégis legalább bátorítja, mintha mondaná: „Itt vagyunk! Különb Péter heve, Jakab buzgósága, János gyengédsége elvonja tekintetét a lelkét gyötrő rémes látomásoktól s minthogy el kellett fogadnia az ijesztő büntetést, legalább egy kis erőt, egy kis szeretet fog látni, amit fájdalmai keltenek majd fel az emberiségben.

Az apostolok – az emberiség e javarésze, a választottak, azok, akik most áldoztak, akik a legfőbb kinyilatkoztatásban részesültek és ismerték az óra ünnepélyességét, – és közöttük a három kiváltságos, két lépésre Mesterük gyötrelmeitől, mély álomba merülve fekszenek.

Péter felébredt... A szégyen érzete támad föl benne. Csak alig egy órával ezelőtt mondá: „Ha mindnyájan megbotránkoznak is tebenned, én soha meg nem botránkozom”. Neki esett legkeservesebben, hogy ily nyomorult álomba merülten lepte őt meg az Úr. Jézus egy kevés keserűséget, talán szomorú iróniát öntött Péterhez intézett szavaiba: „Így nem virraszthattok-e velem egy óráig?”²⁵¹ Azután eszébe jutottak az apostolok túlzott, hiú tiltakozásai s szelíd könyörületességgel emlékezteté őket: „Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek. A lélek ugyan kész, – bebizonyítottátok a Cedron partján – de a test erőtlenségre.”²⁵²

És az apostolok, „mert szemeik el voltak nedvesedve”, zavarukban nem tudták mit feleljenek.

Egy kis erőt jött keresni tanítványaihoz, és a helyett, hogy kapott volna, még ő adott.

Írva volt, hogy sem az ég, sem a föld nem fogják megvigasztalni, és nem fognak osztozkodni fájdalmán. Az emberi érzéketlenségből még eggyel többet fedezett fel a láthatáron. Még övéi is, azok, akikre leginkább volt szüksége, még ők sem értették meg szorongatásait, nem gondolták meg azok megbecsülhetetlen értékét. Míg szíve a szidalmat

²⁵⁰ Zsolt 16,1–13.

²⁵¹ Mt 26,40.

²⁵² Mk 14,38.

és a nyomort várta, senki sem volt ott övéi közül, aki megvigasztalta volna.²⁵³ Vissza kellett mennie a sajtóba és egyedül maradnia,²⁵⁴ vagyis ama keserű gondolattal, hogy itt lent a legdermesztőbb küzdelemben senki sem fogja segíteni.

Belépett és zokogni kezdett. Sírt, sokáig zokogott a sötétben, könnyei végigperegtek szelíd arcán, mert azok közül, akik kedvesek voltak neki, egyik sem volt ott, hogy vigasztalja: barátai nem törődtek fájó lelkével és a gondatlanság eggyel több büntetés volt.²⁵⁵ Az evangélista, aki őt Lázár sírjánál sírni látta, aki őt könnyezni látta Jeruzsálem hitetlensége felett, eltakarta arcát és nem akará látni a gyötrelmek könnyeit, melyek sokkal keserűbbek voltak, semhogy azt szóval meg lehetne mondani: „Kimerültem fohászkozásomban, suttogá, megáztatom fekvőhelyemet könnyhullatással...²⁵⁶ szemeim, mintha elolvadnának a sírásban. Ki ad az én fejemnek vizet, ki teszi kiapadhatlanná szemeimnek forrását...²⁵⁷ Mert ezentúl senki sem mondhatja nekem: szűnjék meg szózatod a sírástól és szemeid a könnyhullatástól, mert fájdalmaid megjutalmaztatik...²⁵⁸

És íme, a természetfölötti vihar kitört és nyomorúságos emberiségére zúdult. Az isteni had hullott rája.²⁵⁹ Az egyetemes gonoszságok hullámai kimondhatatlan féktelenséggel dúltak lelkében... Az apostoloknak egyike meglepetve vonásainak idegenszerű felháborodásától, valószínűleg követte Jézust, s íme arccal a földre borultan találta őt:²⁶⁰ teste engedett a gonoszság árszélnek, melyek minden oldalról előtörve megháborították lelkét.²⁶¹ Irtóztató párviadal kezdődik. A világ bűne mind reá tapad, körülövezi őt. A pokoli hatalom, mely eddig az örvények mélyébe volt rekesztve, a hirtelen és sokáig várt felszabadulás egész dühével tör elő. Mint a lázbeteg lihegett e rettenetes roham alatt.²⁶²

Mostanig egyetlen inspirált nyelv sem beszélte el Mihály arkangyal és Lucifernek gigászi viadalát. Ki találhatna hát istenileg elég hős árnyalatot, hogy egy legyőzött Isten kétségbeejtő küzdelmét a diadalmámborban úszó pokol ellen, lefesthesse? Hús és vérből alkotott szemeink sírtak, szíveink remegtek a Kálvária véres dühöngéseinek láttára, de az olajfák kertjének küzdelme még kegyetlenebb volt: a kereszten egy testet vertek át, a barlangban egy isteni lelket zúzott össze, sújtott le a bűn ocsmány terhe, amely súlyosabb az ólomtömegnél, mondja a próféta.

Egy külsőleg látható, az Isten által szándékosan megengedett jel tárta fel ez órában az emberek előtt a küzdelem valóságát és bensőségét. Az Isteni atléta sűrű verejtékkel volt borítva: oly sűrűvel, hogy a földet áztatá. És ez a titokzatosan tragikus verejték ... vére volt.²⁶³

A véres verejték

„És lön az ő verejtéke, mint a földre folyó vérnek csöppjei”, beszéli el nekünk az evangélista.²⁶⁴ A földet pirosra festő patakot látva, el lehetett volna mondani, hogy a sziklák

²⁵³ Zsolt 68,21.

²⁵⁴ Iz 63,3.

²⁵⁵ Jer 1,2.

²⁵⁶ Zsolt 6,7.

²⁵⁷ Jer 9,1.

²⁵⁸ Jer 31,16.

²⁵⁹ Jób 20,23.

²⁶⁰ Mt 26,39.

²⁶¹ Zsolt 17,5.

²⁶² Jób 20,22.

²⁶³ Lk 22,44.

²⁶⁴ Lk 22,44. Az orvosok már régen bebizonyították, hogy nagy lelki kínokban véres verejték üt ki az emberi testen.

is vért sírtak. A föld pora, melyet eddig csak a vétek vére fertőzött meg,²⁶⁵ mohón szitta magába a Megváltó vérnek első csöppjeit, melynek harmata négyezer éves várakozás után szállott le. Ez az árnyékban folyó vér valóban az a „kései eső” volt,²⁶⁶ melyet Isten eddig minden áldásában megígért. Olyan volt az, mint a hang, mely az égből szállt alá, vagy megváltás után epedők lelkéből tört elő: „Föld, be ne födözd véremet és ne találjon benned rejtek helyet az én kiáltásom”²⁶⁷

Az Úrral viaskodó Jákob álma ellentéte volt a pokoli látomás, melynek közepette Jézus gyötrődött. Melyik látható hatalomhoz, melyik ismert szörnyhöz hasonlíthatók a gyötrődő Isten Fiának természetfeletti ellenségei? A szorongattatások közepette, melyek egyre jobban fojtogatnak, mondá prófétájával: nincs senki, aki segítsen. Böszült bikák környeztek, körülvevett a sok eb, rám tátották szájukat, mint a ragadozó és ordító oroszlánok, minden csontom elvált, leszálok a halál porába.²⁶⁸ Íme, amikor a bűn, mint a víz, behatol bensőmbé és mint az olaj csontjaimba, íme ez átok is, mely rám jó és mint az öv körülvesz és betakar, mint a ruházat.²⁶⁹

Így hát, dacára az áldozat kimondhatatlan erőmegfeszítésének, a gonoszság egyre nagyobb erőt vesz rajta. Az isteni Jézus, mondá Bossuet, több bűnt látott magára halmozva, több bűn küzdött ellene, mint a világ legnagyobb bűnöse ellen. Ez a szeplőtelen bárány egyszerre csak bűnbak lett. Egy csapásoktól gyötört ember legédesebb vigasza, ártatlanságának gondolata és a föléje tornyosuló sok rossz között, az őt üldöző gonoszok közepette, lelkiismerete egyedüli menedékhelye. Ez a tudat adott erőt, öntött állhatatosságot a vértanúba is, és mikor a hallatlan kínok között, melyeket a leleményes düh csak önönmaguk felett elmélkedve gondolták, hogy mint keresztények szenvednek, vagyis mint szentek és ártatlanok, ez az édes megemlékezés kedvessé tette fájdalmaikat és szíveikbe, arcaikra szent, isteni örömet árasztott. – Jézus, az ártatlan Jézus szenvedéseiben nem éldelhetette ezt az édességet; és az, ami annyi vértanúnak megadatott, nem adatott meg a vértanúk királyának. Meghalt s oly nagy megszegyenítés, annyi kín között még az sem engedtetett meg neki, hogy panaszkodjék; lelkiismeretében még csak arra sem gondolhat, hogy igaztalanul bánnak vele...²⁷⁰

Az angyal megjelenése

Míg Jézus rettenetes látomásainak súlya alatt görnyed, halad el mellette fénysugárként örök győzelme fényében ragyogva Mihály arkangyal, hogy Jézus megtört emberiségén segítsen.

„Quis ut Deus?” – kiáltja, „ki hasonlítható az Istenhez?”

Oh Krisztusom, te földre hullott istenség, aki ártatlanságod dacára is a gonoszság posványába estél! ki oly rémes gyötrelmek között küzdesz a ravasz ellenség ellen! kit a vétek, a bűn lábbal tapos és mint a szőlőt a bor véréből pirosító kádba tör, emlékezzél hatalmadra! Jusson eszedbe, oh ember, hogy Isten vagy, már pedig ha Isten vagy, ki az, aki hozzád hasonló?!

És a vihar kettős erővel dúl. Így van ez a látható természetben is, melyet Isten a természetfeletti világ alakjára alkotott: a zivatar csak rémesebb zúgással, csak még vadabb féktelenséggel tör ki a látszólagos elcsendesülés után. A sátán, az arkangyal kiáltása által,

²⁶⁵ Zsolt 105,38.

²⁶⁶ MTörv 11,14.

²⁶⁷ Jób 16,19.

²⁶⁸ Zsolt 21,12–17.

²⁶⁹ Zsolt 108,18.19.

²⁷⁰ Bossuet. I. beszéd a szenvedésről.

diadalának mulandóságára figyelmeztetve, megkétszerezi összes dühét. – Hogyis ne, hisz csak „egy órája” vala.²⁷¹

A szent hagyományok szerint, Jézus ekkor a prófétának szívetrázó kiáltását ismétlé: „Szabadíts meg engem, oh Istenem, mert a vizek lelkemig tódulnak, belé süllyedtem a mélységes iszapba és nincs megállapodásom, a tenger mélységére jutottam, és a szélvész elmerített engem, belé fáradtam a kiáltásba, torkom elrekedt, szemeim elbágyadnak; meg kell-e hát térítenem, fizetnem, amit el sem ragadtam?! Isten, te ismered ártatlanságomat, tudod, hogy sohsem követtem a bűnt! Istenem! irgalmad sokaságában hallgass meg engem... Szabadíts ki e hínárból, hogy el ne süllyedjek beléje!... Ne engedd, hogy a hullámok fejem fölött összecsapjanak, s a vizek örvényei elnyeljenek. Sietve hallgass meg, mert szorongattatom.”²⁷²

Az üdvözítő meg nem szabadulhat: minden oldalról ellene támad, tehát a titokzatos moraj, gúny, irtózatból vagy átkozódva üdvözölve titokzatos metamorfózisát annak az egyre kegyetlenebbül szorongatott lénynek, aki Szent Pál szavai szerint, a nagyon tisztából, bűnné változott... A titokzatos hangok egyre üvöltének... Halld a pokol hangja: „Hogy lebuktál az égről, te hajnali csillag, ki reggel felkeltél?”²⁷³ A föld: Űzzétek ki Jeruzsálemből a bűnbakot és rakjatok fejére minden gonoszságot, vétket és bűnt!”²⁷⁴ Átkozott az, aki a fán függ!²⁷⁵ És az ég?... „Bizonyára a mi gyarlóságainkat ő viselte és fájdalmainkat ő hordozá; s mi őt mintegy bélpoklosnak tartottuk és az Istentől megvert és megaláztatott.”²⁷⁶

Akár csak Jónás is menthetlenül elveszettnek és elnyeltnek tekintette magát: Örvényei és habjai mind átzúgtak feje fölött... Egész lelkét körülvették a vizek, a mélység besáncolta, a tenger haragos hullámai elborították fejét,²⁷⁷ vagyis egyszerre minden dühnek zsákmányává lett: a bűné, a démoné, az örök igazságosságé.

Lelkem leszállott a mélységes alvilágba,²⁷⁸ sóhajthatá és életem hasonlított a kárhozottakéhoz,²⁷⁹ a hullámok és habok által mentek rajtam.²⁸⁰ A gonoszságok megfojtanak,²⁸¹ számuk felülmúlja hajamszállait, súlyuk nagyobb a legnehezebb tehernél.

Könyörgésének már nincs parancsoló alakja, mint előbb volt: „Atyám, múltjék el tőlem e pohár.” Kisebbé, megalázottabbá, könyörgőbbé lett: „Atyám: ha lehetséges, múltjék el tőlem a pohár, mindazonáltal nem amint én, hanem amint te akarod.”²⁸²

És bár lelke ittassá lett az őt környező s megfojtással fenyegető szennytől, másodszor is kimegy és tanítványai felé tart. Talán ezek őt majd körülveszik végtelen szerencsétlenségében; talán majd elmondják az imádnak és szeretetnek néhány édes szavát s elfeledtetik vele bárcsak pillanatra is, a pokol rémes zúgását, ocsmány gonoszságát.

Roskadozó térdekkkel, felborzadt fővel, halványsárga arccal közeledik feléjük.

Az apostolok még mindig alusznak.

De mintegy megszégyenülve, hogy ennyire megbélyegzé őt a bűn, nem ébreszté fel őket.

²⁷¹ Lk 22,53.

²⁷² Zsolt 68. „E zsoltárban a szenvedő Dávid oly kifejezésekkel szól, melyek tökéletesen az édes Jézusra illenek. Hogy ez szól Dávid szája által, a szent apostolok is hitték, kik a zsoltárra hivatkoznak és az egész anyaszentegyház.” (Tárkányi).

²⁷³ Iz 14,12.

²⁷⁴ Lev 16,21.

²⁷⁵ MTörv 21,23.

²⁷⁶ Iz 53,4.

²⁷⁷ Jón 2,4.6.

²⁷⁸ Jób 17,16.

²⁷⁹ Zsolt 87,4.

²⁸⁰ Zsolt 41,8.

²⁸¹ Zsolt 39,8.

²⁸² Mt 26,39.

Az ocsmány teher alatt görnyedve megutálva önönmagát, szégyenteljesen tér vissza. Most valóban a világ gonoszságainak zsákmányává lett; feje hajszálai fölé torlódnak azok, szíve is elhagyta.²⁸³ Undor tör elő lelke mélyéből, az epével itatott keserűség torkából. Lenyelte a gonoszságok posványos vizét²⁸⁴ ő, ki csak a lágymeleget veti ki szájából.²⁸⁵

Oh szégyen! oh gyalázat! Minő ragyogó volt könyörületes tisztaságában ama napon, mikor a megindult, arcra borult Magdolnára mutatva, ekként szól a farizeushoz: „Látod ezen asszonyt!”²⁸⁶ A tekintélynek és erénynek vakító bátorsága sugárzott arcáról, mikor az előtte leborult házasságtörő asszonynak mondá: „Asszony senki sem ítélte el téged, én sem ítéllek el téged,”²⁸⁷ és most ő rajta a sor, hogy fejét lehajtsa, hogy piruljon, hogy nyelje zavarát és szégyenét.

A benne élő dicsőségére féltékeny Isten ösztöne emészté, gyilkolá. „Magsanyargattattam és nagyon megaláztattam; jajgaték szívem fohászkodásai miatt.”²⁸⁸

A szégyen sújtá le! Egész életén át kéré az Atyát, hogy szabadítsa meg lelkét ettől a szégyentől, minden nap felkiáltott hozzá: „Te hozzád emelem fel Uram, lelkemet; én Istenem! te benned bízom, meg ne szégyenüljek.”²⁸⁹ A becsületesség lényege levén, mint a legfelsőbb büntetést veté a bűnösök arcába a fenséges átkot: „Szégyenüljete meg és piruljatok.”²⁹⁰ Hízelt magának azzal, hogy tiszteli Atyját²⁹¹ és méltatlanságra fakadt a galádok ellen, kik tiszteletlenséggel illették. És most önnönmaga előtt szégyenli magát: „Előtte van gyalázata és arca pirult.”²⁹² Érzi, az óra közeledtét, amelyben a bűnös féreghez teendi hasonlónak, mely csak az emberek gyalázata s a népek megvetése.²⁹³

A felkelő nap fel fogja tárnai nemtelenségét az ég és a föld előtt. Oh, bár örökös lehetne az éj, mely eltakarta őt mások tekintete elől. „Sötét forgószél bírja azt az éjjet; ne iktattassék az esztendő napjai közé. Legyen ez az éj magányos és méltatlan a dicséretre. Homályától sötétedjenek el a csillagok, várja a világosságot és ne lássa a felkelő hajnal hasadását,”²⁹⁴ „mert minden ellenségem fölött nagy gyalázatává lettem szomszédimnak és félelmévé ismerőimnek. Akik láttak engem künn, futottak tőlem. Sok körülálló szidalmazását hallottam. Uram, ne szégyenüljek meg, mert segítségül hittalak.”²⁹⁵

Kell, hogy az Olajfák kertjének ez a jelenete a bűn oly jellegét tárja fel előttünk, melyet eddig még csak nem is gyanítunk. Tehát nem csak a hóhér, az ostorozás, a kereszt súlya ontja a vért, zúzza össze az emberiséget, öli meg Jézust. Elég maga a bűn, mellyel küszködik, hogy a legrosszabb helyzetbe sodorja. Nincs erkölcs, nincs nemes ember, aki a halált a megbecstelenítésnél többre ne becsölné: a bűn meggyalázza Jézust, pirulni készíti. Bossuet szavai szerint gyilkoló fájdalmat érez, és ha nem hal meg, pedig a véres verejték eléggé mutatja, hogy volna oka rája s csak a csoda tartotta életben, – azért van az, mert mindannak be kell teljesednie, ami megírva vagyon.

Betűről betűre igaz tehát, hogy Jézus Krisztust a bűn öli meg. Pedig még nem ért el a rémes látások határáig, melynek forgószele eltiporta; nem engedi, hogy nyugodjék, de

²⁸³ Zsolt 39,13.

²⁸⁴ Jób 15,16.

²⁸⁵ Jel 3,16.

²⁸⁶ Lk 7,44.

²⁸⁷ Jn 8,10.

²⁸⁸ Zsolt 37,9.

²⁸⁹ Zsolt 24,1–2.

²⁹⁰ Ez 36,32.

²⁹¹ Jn 8,49.

²⁹² Zsolt 43,16.

²⁹³ Zsolt 21,7.

²⁹⁴ Jób 3,6.7.9.

²⁹⁵ Zsolt 30,12.14.18.

keserőséggel tölti el lelkét.²⁹⁶ Az atléta, aki a küzdőtérre lép, a küzdelemtől felkavart poron keresztül látja erőmegfeszítésének jutalmát,²⁹⁷ a béres, ki az égető nap heve alatt fárad, várja munkája végén izzadtsága bérét,²⁹⁸ de „szorongatott megüvegesedett szemei²⁹⁹ még ezzel a reménnyel sem ámíthatták magukat. A földön folyó vér nem olthatott el minden lángot, a római zsoldosok kalapácsa nem szegezhetette be az örvények kapuit. Oly sok, önkényt elvállalt iszonyat után a bűn nem lesz megsemmisítve, az örökös káromlások nem hallgatnak el és a fájdalmas útnak, mely a Kálváriára s az üdvhöz vezet, «a keskeny útnak» kellett maradnia.”

A szabad ember még a megváltás után is rossz maradhatott.

De íme, az eszmék rendjében az, amire kisebb figyelmet fordítottak és ami összehasonlíthatatlanul kegyetlenebb volt Krisztus gondolataiban: íme a bűnösök, akikért meghalni készül; nem csak szent vérének hullatják a földre, hanem a bűnök legnagyobbjával, hallatlan vadsággal ők maguk fogják széttépni akár a vadállatok, ők maguk fogják megölni, megbecsteleníteni áldozatukat. Jézus tehát szenvedéseinek hiábavalóságát is sirathatja. Úgy tetszett az égnek, hogy mindennek az elnyelt gyalázatnak, a kiontott vérnek a bűnösök nagy tömegére ne legyen eredménye. És ami még iszonyatosabb, ez a vér, ez a gyalázat a kárhozatok számát eggyel szaporítja.

Rekedt hangok hörgése hallatszik a sötétségben: „Az ő vére mi rajtunk és a mi fiainkon.”³⁰⁰ A bűn, nem elégedve még önmagával, a makacssággal fegyverkezik, hogy áldozatát még rettenetesebben kínozhassa. „Összegyűjtötte haragját ellenem, körülvett engem dárdáival, összesebzé ágyékomat, nem kímélt, bensőmet a földre ontá. Sebre sebet ejte rajtam, rám rohant, mint az óriás...”

És ezeket kezem igazságtalansága nélkül szenvedem, midőn könnyörgésem az Istenhez tiszta volt.”³⁰¹ Pedig a legnagyobb bűn, amit a föld csak cselekedett, amely a bűnök összefoglalata, azaz azok által elkövetett bűn lesz, akik majd fel fognak áldozni és akik által üdvözítésem istengyilkosságnak fog neveztetni!

Feneketlen örvény, az emberi gondolat által megoldhatatlan titok: iszonyatos szorongás, kimondhatatlan szaggatás az Isten-emberre nézve. Fájdalomra halmozott fájdalom, hogy lelke kesergése még nagyobb legyen.³⁰²

És látta, „hogy a bűnösök megvonták a keziját, elkészítették nyilaikat a tegezbe, hogy őt lövöldözzék”³⁰³ a kapzsiság- és hazugságot Júdás lelkében; Péter lelkének gyávaságát; a szanhedrin lelke képmutató és vad gyűlöletét; Pilátus lelkének elpártolását az igazságtól és becstelen nagyravágását! Heródes lelkének érzéki, bensőség nélküli dölyfét; az ostorozók lelkében a romlottság vadállatias kegyetlenségét; a névtelen bántalmakat, a könyörtelen sértegetéseket a tömeg szívében; a káromlásokat a zsoldosok lelkében, szeretete pedig tehetetlenül, reménytelenül, legyőzve, vele együtt a keresztre vala feszítve.

Minő keserűség! Minő kimondhatatlan bánattal kellett ismételnie Job kétségbeesett kérdését: „Hol van tehát most az én várakozásom és ki figyel béketűrésemre?”³⁰⁴

Vajon „a színbor”,³⁰⁵ mely a gyötrelmek kelyhében, a megváltás által teljesen megszentelt szent lelkeket jelképezte; vajon a „vegyített bor”, amely azoknak küzdelmét és bukását jelezte, kik csak fáradtsággal, mint egy csoda által tudtak megmenekülni,

²⁹⁶ Jób 9,17,18.

²⁹⁷ 1Kor 9,24.

²⁹⁸ Jób 7,2.

²⁹⁹ Jób 16,17.

³⁰⁰ Mt 27,25.

³⁰¹ Jób 16. Több helyen is.

³⁰² Jer 8,18.

³⁰³ Zsolt 10,3.

³⁰⁴ Jób 17,15.

³⁰⁵ Zsolt 74,9.

megvigasztalhatta-e az Üdvözítőt a kehely aljában maradt söprű miatt, ami a vezeklés nélküli istenyilkosok által okozott keserűséget jelképezte?

Még egyszer kéri Atyját. Előzőlegmondotta: „Atyám, ha lehetséges”.³⁰⁶ Egy élesebb fájdalom hatása alatt, áthatóbb kiáltás száll el ajkairól: „Abba, Atyám! *minden lehetséges neked*, vedd el tőlem e poharat;... de nem amit én akarok, hanem amit te”.³⁰⁷

Semmi sem meghatóbb, mint ez a változás az Üdvözítőnek mennyei atyja iránt tanúsított magaviseletében. Jól látjuk, hogy a legnyomorultabb bűnössé lett, poklos, az Istentől megvert, megalázott.³⁰⁸ Ezelőtt így imádkozott: „Atyám, azt akarom”.³⁰⁹ Ismerte szépségét, tudta, hogy hatalma van az Isten fölött, akinek ő benne kedve telik.³¹⁰ Úgy lépett fel, mint a dédelgetett fiú, mint örökös, akinek várakoznia sem kell: „Az enyéim, mind tied és a tied enyéim”.³¹¹ Vajon Atyja nem az örökkévalóságra mondta-e neki: „Kérjed tőlem és neked adom a pogányokat örökségül és birtokul a föld határait”.³¹² Imáinak meghallgattatása felől olyannyira biztos volt, hogy sokszor hálaadással kezdé imádságát: „Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál engem. Én ugyan tudtam, hogy mindenkor meghallgatsz engem”.³¹³ Itt már semmi sem maradt meg ebből az isteni biztosságból; imája sír, zokog, koldul, szomorúan állhatatos, érzi már, – ami pedig oly fájdalmára leszen halála pillanatában – hogy atyja, a bűnök miatt, melyekkel felruháztatott, már csak haragot és megvetést tartogat számára.

Azt, amit szent emberiségének véres verejtéket fakasztó erőlködése elérni nem tudott, azt, amit Mihály arkangyal lángoló megjelenése előidézni nem tudott, azt az ima szerezte meg Jézus lelkének.

Nagy feladat az emberi gyarlóságnak, különösen azokra nézve, kik az Istent nem hordják szíveikben és akiknek nem állnak arkangyalok a szolgálatukra.

Bűnnel terhelve, elátkozva, teste a bűnök rothadásába öltözve, bemocskítva az emberek szennyétől,³¹⁴ még így is érezte Jézus, hogy valami váratlanul, hirtelen támadt erő lelkének ifjú erőt kölcsönzött. Beleegyezett az istenség akaratába, és az, minthogy a megadás minden gátot lerombolt, a bátorság és remény titkos rohamát látszott lelkébe intézni, szívének kétségbeesésén keresztül. És lelke dalt zengett: „Az Úrban bízom, hogyan mondjátok lelkemnek: költözzél a hegyre, mint a veréb? Mert íme a bűnösök megtegzették nyilaikat, az én szívemet lövöldözzék az éjjel, az Úr szemei a szegényre néznek...”.³¹⁵ Ő maga igazgat engem és semmi híjával nem leszek; lelkemet megtérítette ... Még ha a halál árnyéka közepette járok is, már semmitől sem félek, mivel te velem vagy, oh Atyám: a te vessződ és botod (a te szereteted és erőd) azok vigasztaltak engem; vigaszod lakoma nekem azok ellen, akik szorongatnak. Kegyelmed kenet fejemen. És ez a kehely ezentúl a dicsőség részegsége számomra.³¹⁶ Az Isten megvilágosít, az Isten az én szabadulásom, kitől féljek? Az Úr az én életem oltalmazója, kitől remegjek? Ellenem közelednek a gonoszok, hogy megegyék húsomat: ellenségeim maguk, kik engem szorongatnak, meggyengülnek és elesnek... E tömkelegben kezdődik az én dicsőségem, homlokom fensége itt fogja leigázni ellenségeimet.

³⁰⁶ Mt 26,39.

³⁰⁷ Mk 14,36.

³⁰⁸ Iz 53,4.

³⁰⁹ Jn 17,24.

³¹⁰ Mt 3,17.

³¹¹ Jn 17,10.

³¹² Zsolt 2,8. Maguk a zsidók is azt hiszik, hogy az a zsolttár Krisztusnak, az Isten fiának országáról szól.

³¹³ Jn 11,41.

³¹⁴ Jób 7,5.

³¹⁵ Zsolt 10,2.3.5.

³¹⁶ Zsolt 22,3.4.5.

Nem leszek szorongatóim akaratára hagyva, a hamistanúkra, akik ellenem kelnek és akik önnönmagukat fogják meg hazugságaikban; hiszem, hogy meglátom az Urat az élők földén, várok reá, bátorság szívemnek, légy férfias, hordozd az Istent, aki reád nehezedik.³¹⁷

Így szólván Atyjával, ismét visszatért tanítványaihoz; vigasztalásukra, segélyükre már nem volt szüksége: „Aludjatok már és nyugodjatok;”³¹⁸ elég, eljött az óra: íme az emberfia a bűnösök kezeibe adatik.³¹⁹

Az útonállók

Alig ejté ki az utolsó szót, a kert ajtaján zaj támadt. Mintha mondaná valaki: „Akit megcsókolok, ő az, fogjátok meg őt és vigyétek óvatosan?”³²⁰ Hangok hallatszanak, emberek jönnek-mennek. Az éjjeli sötétséget a fáklyák ingó fénye oszlatja el; mintha a sötétséget kutatnák át minden irányban a fáklyákkal. Úgy látszott, hogy sokan vannak, akik a kertet megrohanták.³²¹ A halotti csendet, mely a kert olajfa bokrai között honolt, most durva megjegyzések, undorító tréfák, fegyverek és botok zöreje váltja fel.

A főpapok, farizeusok és írástudók szolgaserege volt.

Júdás vezeti őket. A szemtelen, vigyorgó had már most szórja gúnyjait, már most köpdös maga körül: Ugyan érdemel-e ez mást a megvetésnél, ki ily alacsony árért ily becstelen tettet követ el?

„Sötétséget parancsolsz, monda a próféta, és éj van; mely alatt mind kimennek az erdei vadak, az oroszlán ordító kölykei, hogy ragadozzanak.”³²²

A kutatás nem tart soká.

A fáklyák vörös fénye, mintha csak a pokol tüzénél gyújtották volna meg, hirtelen Jézusnak szelíd arcára esik, de mellette Júdás ocsmány képét is megvilágítja.

Az áruló nem habozik.³²³

„Amit cselekszel, cselekedd hamar;”³²⁴ mondá neki Jézus az ebédlőben.

Ha habozik, ha csak egy percre is megállapodik, hogy az isteni homlok méltóságát és szelídségét, a reátekintő apostolok iszonyát és undorát szemlélje, talán elmenekszik. Elfojtá lelkiismerete furdalását, megkérgesedett az minden félelem ellen és az öngyilkos vak, hirtelen elhatározásával, hebegve mondá: „Mester, Mester!... üdvöz légy!”³²⁵ és csókkal illeti Jézus ajkait.

Írva vala: „A halál édeskés szavakkal fog eljönni.”

A szeplőtelen anya, – tisztább az angyaloknál, – adá az isteni gyermeknek első, szüzi csókjait. Magdolna bűnbánatában alig meri az Istenember lábait is megcsókolni. A buzgó lelkek, akiket az örök szeretet epesztett az ember fiainak legszebbje után, sóhajtozva mondák: „Csókoljon meg engem az ő szája csókjával.”³²⁶ A szüzek, a vértanúk, a későbbi idők szentjei, emléktől és vérétől mámorosan, öleléseikkel és kiapadhatlan csókjaikkal csak azt a fát, azt a márványt, azt az erezet koptatták, amelybe az emberek a felfeszített képét vésték. Oh fájdalom! Oh leírhatatlan zokogása mindazoknak, akik szeretni tudnak: életében a legünnepélyesebb csók, az egyetlen csók, mely Jézus Krisztus történelmében hátrahagyta

³¹⁷ Zsolt 26.

³¹⁸ Mt 26,45.

³¹⁹ Mk 14,41.

³²⁰ „Hogy el ne szabaduljon.” (Tárkányi).

³²¹ Mt 26,47.

³²² Zsolt 103,20.21.

³²³ Mt 26,47. Confestim accedens.

³²⁴ Jn 13,27.

³²⁵ Mk 14,45 (görög szöveg).

³²⁶ Én 1,1.

kitörölhetetlen bélyegét, a csók, melynek csattanása mindörökké visszhangzani fog azoknak lelkében, akiket hasonló megszenteltelenítés mindörökre kétségbeejt, ez a csók: Júdás csókja volt.

És Jézus, aki szintén epedt az emberiség, menyasszonyának, szeretete után, ő, aki a szeretet tüzet meggyújtani jött el; ő, aki nem tudom minő isteni meleg kedveskedés hangján kérde: „Szeretsz-e engem?”³²⁷, ő, aki szívesebben fogadja el ifjúságának nyomorát és fáradtságát, mint a Rachelért lángoló Jakab, csak azért, hogy szerettessék, a papok durvaságát és a halál sápadtságát csak azért, hogy szerettessék, abban az órában, amelyben megfontoltan az áldozat bemutatására ajánlkozik, a fájdalmas út kezdetén már az első lépésnél azzal az emberiséggel találkozik, mely végre megadja néki a várva várt, oly drágán fizetett csókot.

Ez a csók Júdás csókja.

Csók annak a szájáról, aki monda: „Mit akartok nekem adni és én őt kezetekbe adom?”³²⁸ Annak a két ajaknak a csókja, melyek még most is remegnek a durva szavaktól: „Fogjátok meg őt, és vigyétek óvatosan.”

Jézus megelégedett azzal, hogy átható, szelíd hangján, melynek varázsa annyi szívet elkábított, csak ennyit mondjon: „Júdás, csókkal árulod el az ember fiát?”³²⁹ „Barátom mi végre jöttél.”³³⁰

A veszett állat hátrál.

Írva vala: „A szelíd felelet megtöri a haragot.”³³¹

Látván a templom szolgálai, hogy vezérük meglepetve hátrál, maguk is elvesztik lélekjelenlétüket s nem bántják Jézust. De Jézus már bátor és elhatározott, mert tudta, minek kell következnie,³³² és egy lépéssel előre lépve, mintegy gyorsítandó a történendőket, kérdi:

„Kit kerestek?”

Felelék neki: A názárethi Jézust.

Mondá nekik Jézus: Én vagyok.”³³³ Ugyan mi mehetett akkor végbe az édes Jézus arcán?

Vajon szemeiben az a természetfeletti villám cikkázott-e, mely az utolsó ítéleten megremegteti a bűnösöket? vagy talán, csoda nélkül, egyedül homlokának fensége hatott a durva tömegre, melyet az erkölcsi fenség mindig éppen úgy ural, mint a fizikai erő? Az evangélium nem emlékezik meg erről. Csak az ember-fiának lesújtó hatalma van feljegyezve: Alig ejté ki e két szót: „Én vagyok; hátrálának és a földre esének.”³³⁴

„Térjenek hátra és szégyenüljenek meg, akik nekem rosszakat gondolnak. Legyenek, mint a por a szél előtt és az Úr angyala üldözze őket.”³³⁵ „Piruljanak és szégyenüljenek meg egyetemben, kik lelkemet (életemet) keresik, hogy elvegyék azt.”³³⁶ Térjenek hátra, mindjárt megpirulva, kik azt mondják nekem: Úgy kell, úgy kell!”³³⁷ „Mikor ellenem közelednek a gonoszok, hogy egyék húsomat, ellenségeim, kik engem szorongatnak, magok meggyengülnek és elesnek.”³³⁸

³²⁷ Jn 21,15.16.17.

³²⁸ Mt 26,15.

³²⁹ Lk 22,48.

³³⁰ Mt 26,50.

³³¹ Péld 15,1.

³³² Jn 18,4.

³³³ Jn 18.4.5.

³³⁴

³³⁵ Zsolt 34,4.5.

³³⁶ Zsolt 39,15.

³³⁷ Zsolt 69,4.

³³⁸ Zsolt 26,2.

Ez a színpadi jelenet bátorságot öntött a megfélemedett apostolokba, akik eddig moccanni sem mertek. Azt hitték, hogy a Mester hirtelen feléledt és hogy egy hasonló feléledés a Mester magatartásában, csodálatos létezésének új korszakát jelezi.

Az ellenség a földön elterülve. Egy tekintet elég volt arra, hogy lábukról levesse, mért ne fejeznék be a könnyű diadalt? „Uram, vágjunk-e karddal?”³³⁹ Péter nem várta meg Jézus feleletét, de gyorsan, mint a villám, bár de elég ügyetlen csapással, a főpap Malchus nevű szolgájának fülét vágta.³⁴⁰

Sokkal rövidebb idő alatt, mint azt elbeszélni lehetne, felelt Jézus a hirtelen harcias hévtől meglepett apostoloknak: „Elég eddig”³⁴¹ és illetvén annak fülét csodálatosan meggyógyította.³⁴²

Péternek pedig mondá: „Ereszd a hüvelybe kardodat.”³⁴³ „Mert mindazok, kik fegyvert fognak, fegyver által vesznek el. Vagy azt véled, hogy nem kérhetem Atyámat és ad nekem azonnal többet tizenkét ezred angyalnál. Míképpen teljesednek be hát az írások, amelyek szerint így kell lenni.”³⁴⁴

Az apostolok bizonyára tudták, melyik írást említette ekkor a Mester. Csak kevéssel ezelőtt, mikor a Tábor hegyéről leszálltak, mondá a jelenlévő három apostolnak:³⁴⁵ „Írva vagyok az ember fiáról, hogy sokat kell szenvednie és megvettetnie.”³⁴⁶ És íme miket mondott Izaiás próféta a Gethsemani kertről:

„Mi mindnyájan mint a juhok, eltévelyedtünk, kiki az ő útjára tért és az Úr órá tette mindnyájunk gonoszságát.

Feláldoztatott, mert ő akarta és nem nyitotta meg száját (nem védekezett), mint a juh, mely a leölésre vitetik.”³⁴⁷

... Júdás nagy csapatában egyre nagyobb a határozatlanság. Az írástudók – és a farizeusoknak Jézus elfogatására kiküldött bérencei, nagyságától és szavainak varázsától számtalanszor győzettek és üres kézzel térve vissza, mondák: „Soha ember úgy nem beszélt, mint azaz ember.” Különböző Jézus még semmiféle körülmények között sem mutatta magát ily erősnek, ily hatalmasnak és ily szelídnek.

A szolgák talán ez alkalommal sem teljesítették volna a rajok bízott elfogatást, ha újabb érkezők nem csatlakoznak hozzájuk. A papi fejedelmeknek, a templom előljáróinak és az írástudók egy csapata, valószínűleg, mert a kiküldött csapat sokáig késett, eljött a kertbe, hogy megnézzék, mi történik. Jézus észreveszi őket s másodszer is kérdi:

„Kit kerestek?”

„A názárethi Jézust.”

Jézus ezennel ez utóbb érkezettekhez intézi szavait:

„Mondám nektek, hogy én vagyok.” Mivel pedig írva volt, hogy azok közül, akiket nekem adtál, senkit sem veszítettem el, hozzá tevő: „Ha tehát engem kerestek, hagyjátok ezeket elmenni.”³⁴⁸

„Ekkor tehát a szolgák megfogák és megkötözik.” „A bűnösök kötelei körül fognak engem, de a te törvényedet nem feledek el.”³⁴⁹

³³⁹ Lk 22,49.

³⁴⁰ Mk 14,47. Jn 18,10.

³⁴¹ Lk 22,50.

³⁴² Lásd előbb.

³⁴³ Jn 18,11.

³⁴⁴ Mt 26,52.

³⁴⁵ Mt 17,1.

³⁴⁶ Mk 9,11.

³⁴⁷ Iz 53,6–7.

³⁴⁸ Jn 18,8.9.

³⁴⁹ Zsolt 118,61.

A megkötötetés közben Jézus feddő hangon beszélt a történetekre felügyelő főnökökhöz: „Mint latorra, úgy jöttetek ki kardokkal és dorongokkal. Midőn naponkint veletek voltam a templomban, nem nyújtottátok ki rám kezeteiket, de ez a ti órátok és a sötétség hatalma.”³⁵⁰

És mindebben csak a jövendelés teljesedett be. Hogy pedig a beteljesedés tökéletesebb, meglepőbb legyen, az apostolok, a juhok mindnyájan elhagyván őt, elfutának.³⁵¹

Valóban írva volt: „Együtt jövének el az ő rablói és utat nyitottak maguknak hozzám és köröskörül megszállák hajlékomat. Atyámfiait eltávolítá tőlem és ismerőim, mint idegenek eltávoztak tőlem.”³⁵² Eltávoztak mellőlem, magamra hagytak. Eltűntek, mint a tévedező madár és mint a fészekből kirezzent madárfiak.”³⁵³

A szomszéd villából egy a zajra felébredt fiatal ember lepedőbe burkolva jött a helyszínére, hogy meglássa, mi történik. A főpapok szolgái, valószínűleg, hogy gúnyt üzzenek belőle nagyon is kezdetleges öltözete miatt, megragadták: de a jövevény kezeik közt hagyva lepedőjét, meztelenül elmenekült.³⁵⁴

Micsoda iszonyat!

Mily isteni nemességgel bontakozik ki Jézus arca a sötétség, a gyávaság, a képmutatás és gyűlöletnek ennek hátteréből, hol a fáklyák kormos fénye lobog!

Júdás remeg, az apostolok félnek, a pribékek haboznak, a kíváncsi nézők elmenekülnek; Jézus fölemelt fővel, nyugodt hanggal uralkodik a helyzeten. Körülötte szánandó minden és megvetésre méltó. Szánandó az apostolok lelkesedése, kik gyermekies felhevülésükben vagdalkoznak, és miután így megháborítják isteni barátjukat, gyáván elmenekszenek. Gyűlöletes, megvetésre méltó az írástudók és főpapok magaviselete, kik akár a gonosztévők éjjel, a magányban, nagy szolgacsapattal jönnek keresni azt, akit világos nappal ujjal sem mertek érinteni.

S köztük az az ember, kit az egész világ megvetése illet, leköp, ki szemérmetlen vakmerőségében el meré mondani: „Fogjátok meg őt s vigyétek óvatosan!...”

³⁵⁰ Lk 22,52.53.

³⁵¹ Mt 26,56.

³⁵² Jób 19,12.13.

³⁵³ Iz 16,2.

³⁵⁴ Mk 14,51.52.

A válság

A zsákmány

Ez az éj az iszonyatnak éje vala...

A szétriasztott apostolok a hegy felé menekszenek;... Kaifás szolgálai pedig s a templomi tisztviselők, tisztjeikkel élükön, lopva viszik zsákmányukat, mint az útonállók, kik kerülnek az embereket és a világosságot.

Jeruzsálemnek a Gethsemani kertre néző keleti oldala a rablócsapatra nézve, a komoly veszélyek egész sorát rejti.

Fent, éjszakon, az Antónia tornyán a római őrség virraszt s bizonyára nyugtalankodik is a zaj miatt, mely oly élénkké tette a majdnem lábai alatt fekvő kertet. A toronytól az Ophel külvárosig, a Cedron patak jobb partján a galileiak alusznak táborukban, kik csak a legkisebb zaj hallatára is bizonyára nem a legszebben bánnak el Jézus ellenségeivel. A templomtól délre fekszik Ophel külvárosa, melynek kézműves, szegény, az Üdvözítő által olyannyira kedvelt lakossága, egyszerű és őszinte lelke – egész hevével gyűlöli a farizeusokat, a főpapokat és szolgálait, kik minden alkalommal durván ütlegetik őket.

A csapatnak, egy kerülővel, ki kell kerülnie a veszélyeknek e vonalát. Sietve, csendben, az éj sötétjét kutató tekintettel haladnak. A papi fejedelmek, kiknek lelke megoszlott a zsákmány megejtésével szerzett meglegedettség és a félelem között, hogy az még elmenekülhet kezeik közül, embereik magatartására ügyelnek ... Ugyan Júdás, aki valamennyiüknél jobban ismerte a Megváltó híveit, nem figyelmeztette-e őket: „Fogjátok meg őt és vigyétek óvatosan.”³⁵⁵ Az aggodalmak és az esti véres verejtékezés által testileg már amúgy is megtört Jézust inkább vonsozzák, mint viszik.

A békés, szelíd báránnyhoz hasonlít, melyet áldozatra visznek. Nem is hallgat a papi fejedelmek halkán suttogó megjegyzéseire. Végre fát tehetünk az ő életébe, kigyomláljuk őt az élők földjéről és neve nem lesz többé emlékezetben.³⁵⁶

Ez még nem a fájdalom útja, hol vér jelöli majd lépte nyomait, de útjában máris minden a közelgő vérontást látszott jelképezni, minden erre figyelmezteti. A csapat kezdetben a Siloe medre mellett halad, mely a Megváltó vérére jelezte, melytől minden erkölcsi betegség meggyógyulását fogja majd kérni; majd a fazekasok rétyjén a Hakeldaman megy az át, amely az ugyanazon isteni vér árán megvásárolt egyházat, Krisztus örökségét jelképezte; végre éjszak felé fordulva, a Mester viszontlátja azt a házat, amelyet csak néhány órával ezelőtt hagyott el, az ebédlőt, amelyben elhangzottak az örök igék: „Ez az én vérem, az új szövetségé, mely sokakért kiontatik, a bűnök bocsánatára.”³⁵⁷ Még száz lépés, és a sötét menet foglyát Annásnak, Kaifás főpap apósának házába vezeti.

Annás

Az idő éjfélre jár.

Annás vejének elődje volt a főpapi széken, de a rómaiak megfosztották méltóságától. Ő volt lelke a Jézus ellen szított összeesküvésnek. Kora, tudománya, bő tapasztalatai, vagyona,

³⁵⁵ Mk 14,44.

³⁵⁶ Jer 11,19. Két versre nézve megjegyzi Szent Jeromos: Az egyházatyák mindnyájan megegyeznek abban, hogy itt Jeremiás Krisztus Jézus személyét képviseli és az ő élőképe. (Tárkányi)

³⁵⁷ Mt 26,28.

a befolyás, amellyel a zsidók előtt örvendett, és amelyet a rómaiak gyűlölete csak öregbített, egészen más, sokkal nagyobb fontosságú s tekintélyű személynek tüntették fel, mint Kaifást. Júdás is könnyebben érintkezhetett az apóssal, mint a vövel, tekintve ez utóbbinak hivatalos állását. De meg Annásnak az ez ügyben vitt s mindenki által ismert szerepe csak még természetesebbé tette, hogy Jézust az ő házába vezessék.

Annás főpap nyugtalanul várja az eredményt. Végre hát kezei között lészen, kedve szerint fojtogathatja a nyomorult, kiaszott Rabbi, – mestert, – aki versenyezni merészelt vele a népszerűségben és el merete tőle csábítani a tömeget. Ideges remegés szállja meg, mikor a tömeg dübörgése és hangos lármája hozzá elhatott, mely a gyászos menet megérkezését jelentette.³⁵⁸

A banda vezetői fáradság nélkül akadtak rá. Az evangélium meghatóan mutatja be a volt főpappal szemben álló Jézust, kit a küldetésük sikerére kevély szolgák ide-oda lökdöstek és taszigáltak, s kiről a meglepedés hangján mondák a főpapak: „Íme, itt van ő!”

Fáklyákat gyűjtöttek.

Jézusnak poros és rendetlen ruházatában, sápadt arcán, – az út izzadsága a szorongattatások véres verejtékének arcáról utolsó nyomait is lemosta, – az isteni fenség és szelídség, erő és szomorúság, a béketűrés és szeretet; alkotó szépsége sugárzott... Annás tán soha sem látta őt ily közelről: különösen így még sohasem állt vele szemben, lefegyverezve, nem attól a közönségtől körülveve, amelynek tekintete támogat, bátorít, zavarba ejti a hazugokat, a romlott lelkiismeretűeket. A másoknak, ki boldog volt, ha rossz tettet művelhetett, csillogó éles tekintete találkozott az Üdvözítő nyugodt, átható tekintetével. Kellemtlenül érezte magát. A galilei iránt érzett gyűlölete, a naplopó iránt táplált megvetése, a csodatevővel szemben érzett irigysége, mely még csak néhány pillanat előtt is elárasztá bensejét, szemeiből kiűzi az álmod. Környezete, amely látta dühét, hallotta kifakadásait, nagyon megváltozottnak találhatá. Átkokat, a vad örömmel a keleti vérmérsékleteknél mindennapi kitörését várták s íme alig száll el ajkairól néhány kérdés, melyek gögösen ugyan, de mégis társalgás alakjában intéztettek.

Látszott, hogy Annás zavarát palástolja; látszott, el akarja titkolni, hogy az Isten-ember jelenléte, bárminő nyomorult volt is akkori állapota, hatott reá.

Jézusnak e reá gyakorolt befolyása tudatlanságot készítetté színlelni, – Annás a képmutatás álarca alá volt kénytelen rejtőzni. Ő, aki ellene vádat emelt, aki feljelentette, elvesztette a galileit, elferdítvén szavait, tanítását, rosszra magyarázván tanítványainak számát; aki már oly régóta leselkedik utána, aki már mindent elkövetett, hogy Jézus elítéltesse, meghaljon, most úgy tesz, mintha mit sem tudna a dologról s „kérdézé az ő tanítványai és tudománya felől.”³⁵⁹

Jézus nem vehette komolyan Annás ez alakoskodását, nem tehette magát játék tárgyává. De másrészt már elmúlt az az idő, mikor e nyomorultakat annyira méltatta, hogy őket érdemük szerint minősítse. Megelégszik a hozzá intézett kérdések elkerülésével s a becsületből mintegy leckét adandó e hazug embernek így szól:

„Én nyilván szólottam a világnak; én mindenkor a zsinagógában tanítottam és a templomban, ahova gyűlnek mindnyájan a zsidók; és rejtekben semmit sem beszéltem.”³⁶⁰

³⁵⁸ A zsoldosoknak foglyukkal előbb egy széles tornácra kellett áthaladniuk, mely az utcát a belső udvarral köti egybe. Amint a leírásokból is kivehetjük, ez udvar négy épülettel volt kapcsolatban: egyik oldalán a palota emelkedett, hol a szanhedrin gyűl egybe, ez egy nagy teremből s több kisebb zárkából állott, ahová a vizsgálati foglyokat zárták, a másik oldalon Kaifás lakóháza vala; a harmadikon ipjána lakása; a palotával és fogházzal szemben pedig, a bemenetnél egy épületszárny, melyet széles tornácok szeltek át s ahová csak kívülről lehetett bejutni. Ez a szolgák épülete vala.

³⁵⁹ Jn 18,19.

³⁶⁰ Jn 18,20.

Annás úgy tett, mintha a mondottakat meg nem értette volna. Sokat beszéltek akkor Jeruzsálemben a titkos társaságokról. Talán tudta a szanhedrin, hogy a társaságok egyik-másik tagja, mint például Gamaliel éjjel, titokban eljárt tanításra az új Mesterhez.³⁶¹ ... Ördögűzéssel vádolták³⁶² és így azzal is, hogy Belzebubbal áll titkos szövetségben.³⁶³

Mindnyájan érezték, ha egészen meg nem is értették, hogy mit jelent: „az én országom nem innét való,³⁶⁴ egyesek által megértett, mások előtt érthetetlen képletes nyelvezete nem egyszer támasztá hallgatóiban a hitet, hogy csak bizonyos belső érintkezés által lehetnek tanítványai, amely érintkezést a profán emberek, kiket tiszteletlenül „ebeknek” nevezett,³⁶⁵ erre nem vehetnek.

Ezért hitte Annás, hogy csak kitartásra van szüksége, ha eredményre számít. Szerepet cserélt tehát, hogy megkísértse visszaszerezni a talajt, melyet Jézus tőle feleleteivel elhódított, mely feleleteknek őt érő megalázó értelme senkinek sem kerülhette ki figyelmét. A kérdés ismétlése tulajdonképpen csak Jézus őszintesége ellen emelt vád volt. A Megváltó nem fogadta el a sérelmet. Nem felelt, megelégedett vele, hogy igazságát tanúkkal bizonyítsa:

„Mit kérdesz engem?” Ha meg akarlak csalni, hasztalanul várod a világosságot; ha pedig igazat mondok, fölösleges ismételtetned feleletemet. „Kérdezd azokat, akik hallották, míg beszéltem nekik: íme ezek tudják, amiket én mondtam.”³⁶⁶

Úgy látszik, ez alkalommal a főpap még az előbbinél is erősebben találva érezte magát. Néma marad, de a megaláztatásban, melyet szolgálai előtt kellett a megvetett galileitől eltérnie, egy pillanatra elszalajtá visszafojtott, fékentartott dühét. Talán arca vonaglása vagy a harag egy mozdulata külsőleg is elárulá visszatért dühét. A szolgálak ezt észrevették, s egyikük, akit Aranyszájú Szent János Malchusnak nevez, ugyanaz, ki a Gethsemani kertben megsebesített, arculcsapá Jézust, mondván: „Így felelsz-e a főpapnak?”³⁶⁷

Júdás csókja a bérenc becstelenségének nyitott utat; az árulás nyomta piszkos bélyegre a gyáva, állatias gyűlölet is rányomja jelét. A harag, az indulatosság ily cselekedete nem bírt volna ezzel az undort keltő, ocsmány jelleggel. Most, aki a szelíd és megkötozött embert arcul üti, nem az igazságosság érzetéből, de a szégyen sújtotta főpap iránti hízeltől teszi azt. Alig egy órája, hogy Malchus Jézus tekintete előtt a földre borult. Péter kardjától megsebesítve, félő, ostoba mozdulattal emeli kezét a füléhez, és még csak panaszkodni sem mert. Egyedül Jézus veszi őt pártfogásába, segíti és gyógyítja meg. És most, mikor se kard, se bot nincs, mely tiszteletet parancsoljon, mely megvédje a megkötozött foglyot, az szennyes markát, durván emeli Jézus arcának.

De úgy kellett, hogy a bűn műve a szomorú nap egész tartama alatt megőrizze jellegét. A bűn egy árulás, a bűn egy arcul csapás. Az emberfiának pirulnia kellett az utolsó napon,³⁶⁸ talán azért, „mert vesszővel verik Izrael ítélőbírájának orcáját!”³⁶⁹

Jézus el volt már készülve a sérelmekre. Szorongattásai után felegyenesedve, így szólt: Íme kész vagyok minden csapásra ... „üldözze bár az ellenség lelkemet és fogja meg és tiporja el a földön életemet és tegye porrá dicsőségemet.”³⁷⁰

Nyugodtan szólt a szolgálához:

„Ha rosszul szólottam, bizonyítsd be a rosszat; ha pedig jól, miért versz engem?”³⁷¹

³⁶¹ Jn 3,2.

³⁶² Mt 9,34. Az ördögök fejedelme által üzi ki az ördögöket.

³⁶³ Mk 3,2.

³⁶⁴ Jn 18,36.

³⁶⁵ Mt 7,6.

³⁶⁶ Jn 18,21.

³⁶⁷ Jn 18,22.

³⁶⁸ Lk 9,26.

³⁶⁹ Mik 5,1.

³⁷⁰ Zsolt 7,6.

Csend lett. Annás bármennyire dült is, érezte e sérelem szégyenletes voltát. A szolga, mintha nem tetszéssel találkozott volna. Mindnyájan zavarban voltak. A főpap és a galilei találkozása mindinkább ennek kezd javára válni. Végét kell vetni a zavarnak, mely egyre növekedik s amelyre a főpap még egy esetleges ügyetlensége nyilvános botrányt idézhetett volna elő. A szanhedrin legérdelmesebbje, legügyesebbje fellépésében nem volt éppen szerencsés, véget vet hát a kényes helyzetnek és megparancsolja, vezessék Jézust vejéhez, a vizsgálattal és vádolással megbízott Kaifáshoz.

Az elpártolt

A belső udvarban eközben valami mozgalom, zavar támad. Tudjuk, hogy Palesztinában az éj első óráinak langyos meleg levegője később nagyon is érezhető hűvössé válik és reggelig is olyan marad. A Jézust elővezető szolgák legnagyobb része a belső udvarra nyíló tornác alatt várakozott. Az otthon maradt szolgák a megérkezőkhöz siettek, hogy megtudják a történeteket.

Ezek a sebes menésbe belémelegedve, amazok pedig az első álomba merülve, érezni kezdik a csípős hideget.³⁷²

Széntartót hoztak és tüzet gyújtottak a tornác közepén.³⁷³ Egyesek keleti szokás szerint leguggolva,³⁷⁴ mások állva³⁷⁵ vevék körül az égő szenet a történetekről beszélgetve.

A tűz felé tartott széles tenyereikre s kemény arcukra eső vörös fény pokoli színezetet kölcsönözhetett a jelenetnek. Vajon nem-e ebben az átkozott házban nyílt meg „a mélység kútja?”³⁷⁶ Vajon a pokol nem ennek a sötét barlangnak a belsejéből fogja-e kegyetlen dühét Jézusra bocsátani?

A Gethsemani kertből megfutamodott, nyugtalankodó, zavart Péter követi Jézust. A fáklyák fénye mellett a távolból is követhette a gyászos menetet, mely a Cedron völgyének ereszkedett. Egy tanítvány is, némelyek szerint János Péterhez csatlakozott és Kaifás házának bejáratáig kísérte őt. A tanítvány ismerte a kapus teendőit teljesítő szolgát. Ezért léphetett be a tömeggel, amikor a zsoldosok a ház széles tornácában tűntek el. Péter mégis tartva tőle, hátha megismerik, kívül maradt.

Jézus Annás főpap elé vezetettvén, a tornácban csend lett. A szolgák, elég közömbösen a történendők iránt, a tűz körül foglaltak helyet. A legveszedelmesebbek, a főnökök, Jézus után tódultak be a főpap lakosztályaiba. A tanítvány látva mindezeket, azt vélte, hogy most már veszély nélkül bevezetheti a kint didergő Pétert, aki valószínűleg nagyra vágyta látni és hallani mindazt, ami történik. Kiment tehát, néhány szót váltott a kapussal, s Pétert is a tűz mellé vezette. Péter, tartván a felismeréstől, sietve halad át a tornácon és az udvar felé eső oldalon, a melegedők mögött foglal helyet. Kívülről állt ugyan, mégis ha fejét megfordította, mindent láthatott, ami az udvarban történik és csak kezét kellé kinyújtania, hogy melegedhessék.

Szerencsétlenségére lehetetlen volt észrevétlenül bejönnie. És most, mikor a tűz mellett foglal helyet, sok fürkésző tekintet fordul a tűz visszfényétől megvilágított arcára. Jobban figyelve arra, ami mögötte történik, semmint a jelenlevők társalgására, nem vehette mindjárt észre, mennyire kíváncsivá teszi magaviseletével a körülállókat. Egyszer csak ijedten hallja

³⁷¹ Jn 18,23.

³⁷² Jn 18,18.

³⁷³ Lk 22,55. A keletiek még ma is faszén parazsa mellett melegesznek. A szenet egy réz vagy pléh üstbe rakva gyűjtják meg. Az edényt magát mangálnak nevezik.

³⁷⁴ Lk 22,55. *circumsedentibus*.

³⁷⁵ Jn 18,18. *stabant*.

³⁷⁶ Jel 9,2. „A jelképes beszédben pokol, tűzörvény, mely ha megnyitattik, füst száll föl abból.” (Tárkányi)

egy nő hangját: „Ez is ő vele vala.”³⁷⁷ Felnyitá száját, hogy védekezzék, de a kapus, akinek kötelességtudása forgott kérdésben, megelőző őt s ezt a rettegett kérdést intézi hozzá: „Nemde, te is ez embernek tanítványai közül való vagy?”³⁷⁸

„Nem vagyok.” monda ő.

„De te is a názárethi Jézussal valál,” monda egy másik szolgáló, aki az udvar felől jött.³⁷⁹

Péter tagadá: „Nem tudom, nem is értem mit mondasz.”³⁸⁰

Ebben a pillanatban, mikor éppen a kakas kukorékolt, mindenkinek szeme az udvarban támadt mozgás felé irányult. Jézust Annás lakosztályából Kaifáshoz vezetik. A papi fejedelmeket, az írástudókat, a farizeusokat gyorsan értesítik. Minden oldalról sietve érkeznek Kaifáshoz. Némelyek már a házban voltak, mások kívülről jönnek lökdösve a szolgálókat és megzavarva a tűz köré telepedettek körét. Péter felhasználja a rendetlenséget és a sötétben és az izgatottság közepette a belső udvarba vonul.

A teremben, hol Kaifás a szanhedrin tagjait fogadta, nagy élénkség uralkodik. A gyülekezet, hogy bírósággá alakulhasson, a törvény értelmében a reggelt várta, s azon eszközökről tanácskozott, melyekkel Jézust menthetlenül be lehetne hálózni. Jézus megjelenése csak növeli üldözési szenvedélyüket.

Körülveszik, nem figyelve szelíd és megadó viselkedésére, nem szánakozva elhagyatottságán, dölyfös és megvető megjegyzésekkel sújtják őt. Körülfogják, mint a ragadományra készülő oroszlánok és mint a rejtekben lakó oroszlánkölykök, és végre megragadták.³⁸¹ Előhozakodnak minden tervvel, amit az irigység és az álnokság csak kigondolhat. Mindegyikük előáll a maga jól kieszelt fogásával, előadja jó eszméit, biztosak lévén, hogy a gyűlöletben egyek lesznek, szemtelenségükben áldozatuk jelenlétében készítik rágalmaikat, melyeknek segítségével őt elejteni szándékoznak. Már nem tudják eltitkolni vágyukat, hogy őt mielőbb halva és a feledésnek átadva tudják.³⁸² De bárminő éles elmére vallottak is vádjaik, mégis érezték a tények és tanúk hiányát, mert hiszen, a szándék vádja még nem elég a szabályszerű ítélet kimondásához. Dávid próféta megjövendölte, hogy nem fognak megijedni az istentelen gondolatoktól és hogy vádolni fogják őt a feltámadás szándékával. Ez a tömeg, amely épp olyan oktalan volt dühében, mint ügyes és álnok képmutatásában, kénytelen volt engedelmeskedni a prófétának. Hamis tanút hamis tanú követett,³⁸³ de majd a vádjaik nem voltak olyanok, hogy halált hozhattak volna áldozatuk fejére,³⁸⁴ majd a tanúbizonyosságok voltak ellentmondók.³⁸⁵ Végre két nyomorult, a szanhedrin legutolsó reménye, bizonyította, hogy Jézus mondotta volna: „Én elbontom e kézzel épített templomot és három nap alatt mást építek, mely nem kézzel épül.”³⁸⁶

Dávid jövendélése beteljesedett, különben is Jézus ezekkel vagy ehhez hasonló kifejezéssel jövendöli meg feltámadását.³⁸⁷

Úgy látszik, a zsidók Jeruzsálem vagy a templom rombadőlésének megjövendelését halállal büntetendő véteknek tartották. Jeremiás, aki szenvedéseiben az Üdvözítő előképe

³⁷⁷ Lk 22,56.

³⁷⁸ Jn 18,17.

³⁷⁹ Mk 14,66.67.

³⁸⁰ Mk 14,68.

³⁸¹ Zsolt 16,9.10.12.

³⁸² Zsolt 40,6.

³⁸³ Mt 26,60.

³⁸⁴ Mt 26,59.

³⁸⁵ Mk 14,56.

³⁸⁶ Mk 14,58.

³⁸⁷ Jn 2,19. „Bontsátok el e templomot és harmad napra felépítem azt.”

vala, egy hasonló jövendélése miatt a papok által elfogadtatott, a nép pedig követelé, hogy: „Halállal haljon meg.”³⁸⁸

A főpap jobb tanú hiányában és eszközök fogytán jónak s elegendőnek találta e két főtanúnál s azok tanúságtételénél megmaradni. Néhány kérdést intézett tehát a tanúkhöz, a tényálladék megállapítása végett, és hogy vallomásuk testté válván, alapját képezhesse a halálos ítéletnek. Szerencsétlenségre e két hazug, kiknek tanúsága abból a pénztártól került ki, ahonnan Júdás 30 dénárja már megkapta jutalmát, – megzavarodik, egymásnak ellentmond, és pedig úgy, hogy vallomásaikat összhangba hozni nem lehet. „A gonoszság önmaga ellen hazudott.”³⁸⁹

Az éj eközben előrehaladt. A pillanatra eloszlott szolgálhad ismét a tűz köré gyűlt. Péter³⁹⁰ kezdé visszanyerni bátorságát, a tűzhöz s így a világossághoz is közeledik. És amíg bent Kaifás házában az Üdvözítő ellenségeinek elkeseredett gyűlölete semmiféle vakmerőségtől sem ijed vissza, addig kint a főpap szolgálói és a között, aki e pillanatban Jézushoz való ragaszkodását és hitét képviselte a következő nyomorult párbeszéd szövődik:

„Jöve egy a főpap szolgálói közül s raja tekintvén, mondá: Te is a názárethi Jézussal valál.”³⁹¹ „És kevés vártatva, másik meglátván őt, mondá: Te is azok közül vagy.”³⁹²

Péter pedig így felelt ez utóbbinak: „Oh ember, nem vagyok.”³⁹³

De az egyik szolgáló, aki úgy látszik a többenél jobban volt értesülve, sietett őt meghazudtolni: De „ez is a názárethi Jézussal vala.”³⁹⁴

A tanúbizonyosság súlyosabb vala; ez már nem gyanúsítás, ez már határozott és világos bizonyítás. Péter zavarba jön és esküdözve tiltakozik: „Nem ismerem azt az embert, akit mondotok.”³⁹⁵

Ekkor, nem tudva a kettő közül, kinek higgyenek, többen közvetlenül intéznek kérdést Péterhez: „Nemde, te is az ő tanítványai közül vagy?”

Ő megtagadá: „Nem vagyok.”³⁹⁶

Bent pedig a bizonytalanságban vergődő tanúk által biztonságából kisodort Kaifás felemelkedik, és a szanhedrin hadonászó, zajos csoportja közepette állva vallatja Jézust: „Semmit sem felelsz-e azokra, miket ezek ellened mondanak?”³⁹⁷

Jézus pedig hallgatta.

Mért is felelt volna? Minthogy ebben az órában Péter személyében az istentagadás, a hamis tanúk személyében a hazugság, Kaifás személyében a gyűlölet beszélt, nem volt-e illő, hogy az erény, az igazság, az igazságosság hallgasson? Különbben is egy Jézus által kiejtett szó jó zsákmánya lett volna a főpap gonoszságának. Nem habozott volna azt felhasználni, beismerésnek minősíteni és pedig most ez egyszer számos tanú jelenlétében tett beismerésnek. Amikor Jézus földi küldetését bizonyítja, azonnal szaván veszik, csalással vádolják és mint ámitóval bánnak vele.

De meg Péter egymást követő tagadásai is elszomorítják a Mester lelkét, valóságos gyötrelmet okoznak neki. „Szívem megháborodott, mondá az Üdvözítőről beszélő próféta, elhagyott engem erőm; és szemem világa nincs velem: Barátaim és feleim ellenem közeledtek és állottak; és akik mellettem voltak, távol állanak; és erőszakot cselekvének, akik

³⁸⁸ Jer 26,8.9.

³⁸⁹ Zsolt 26,12.

³⁹⁰ Jn 18,25.

³⁹¹ Mk 14,67.

³⁹² Lk 22,58.

³⁹³ Lk 22,58.

³⁹⁴ Mt 26,71.

³⁹⁵ Mk 14,71.

³⁹⁶ Jn 18,25.

³⁹⁷ Mk 14,60.

lelkemet keresték; és akik romlásomra törekedtek, rágalmat, hazugságot szóltak ellenem és egész nap álnokságokra gondoltak. Én pedig mint a siket nem hallám és mint a néma, ki nem nyitja föl a száját és levék mint a nem halló ember, kinek szájában nincsenek ellenmondások”.³⁹⁸

A Megváltónak hallgatnia kell! önkénytes áldozatát öregbíti vele, hogy nem igazolja magát, nem mutat azoknak hazugságára és esküszegéseire, akik az igazságot és igazságosságot gyávaságuknak és önösségüknek áldozzák fel. Vannak olyanok, akiknek az ajkaira az érdek vagy a félelem álnokságot, bűnt csal. Vajon ez órában is nem az emberek szavainak ez az utálatossága bizonyosodott-e be az emberi tévedések történetének e leggyűlöletesebb eseményében?

Mintha a végzetszerűség –, s a szerencsétlenségnek egy újabb neme fűződött volna Szent Péter személyéhez. Már két ízben látta magát veszélyben. A kíváncsi szolgálkat és szolgálókat két ízben győzte meg látszólagos őszintesége, de különösen tagadásának hevessége. A második, az elsőnél is határozottabb tagadás, minden gyanút szétosztatott. Péter most már biztonságban érzi magát s nemcsak hogy tovább is a tűz körül melegszik, de a megelőző párbeszéd következtében beállt barátságosabb helyzet még bátorítja őt, hogy a társalgásba elegyedjék. Alig ejt ki azonban néhány szót, kiejtése, keresetlen nyelvezete máris elárulják és pedig ez alkalommal visszavonhatatlanul. A kellemetlen gyanúsítások azonnal ismétlődnek. Ez így kiáltott: „Bizonyára azok közül vagy, mert te is galilei vagy”.³⁹⁹ Amaz hozzátevés: „Bizonyára te is azok közül való vagy, mert szólásod is elárul téged”.⁴⁰⁰ Egy harmadik pedig: „Bizonyára ez is vele vala, mert ez is galileai”.⁴⁰¹ És Péter védekezett, egyiknek egy átokkal, a másiknak egy esküvel,⁴⁰² amott egy gyanúsítással felelve: „Ember, nem tudom mit mondasz”.⁴⁰³ Mintha csak örömmel sértette volna meg ígéretét, hitét. Egyszerre csak egyike a szolgálknak, Malchus rokona, aki az elfogatásnál is jelen volt, Péter nyugtalanságát rettegéssé változtatja, a legijesztőbb kérdést intézve hozzá: „Nem láttalak-e téged a kertben ő velem?”⁴⁰⁴

Péter most már nem tarthatta magát. Esküdözve tagadott. Ugyanaz a határozott hang, amely mondá: „Ha meg kell halnom is veled, nem tagadlak meg téged”, átkozódott most, a szentségtörő kicsinylést az esküszegéssel párosítván: „Nem ismerem azt az embert, kit mondotok”.⁴⁰⁵ *Átkozódott, esküdözött:* ezek azok a kifejezések, melyeket az evangélium a jelenet elbeszélésénél használ, rettenetesek és iszonyatot keltők. A szomorú, piszkos gyávaság a megvetést hívja társul. De ha magára ölti vad, féktelen jellegét, mit a végsőig hajtott állatias önfenntartás ösztöne kölesönöz néki, bámulatba ejtő s a szemtanúk lelkében a rettegést kelti.

Lehet, hogy Kaifás, aki már lemondott arról, hogy erőt vegyen Jézus némaságán és jelenlétét a nap keltéig feleslegesnek tartotta, lehet, hogy abban a pillanatban vezettette a Megváltót az ítélőterem mellett lévő egyik zárkába.⁴⁰⁶ Valamivel több volt reggeli három óránál. Jézus tehát másodszor is áthalad az udvaron. E pillanatban Péter tagadása képezte legfájdalmasabb gondolatát. A tornác mellett elhaladva, fejét Péter felé fordítja, s a szív mélyéig ható tekintetet vet a szegény apostolára.⁴⁰⁷ „És azonnal megszólala a kakas.”⁴⁰⁸

³⁹⁸ Zsolt 37,11–15.

³⁹⁹ Lk 14,70.

⁴⁰⁰ Mt 26,73.

⁴⁰¹ Lk 22,73.

⁴⁰² Mk 14,71.

⁴⁰³ Lk 22,60.

⁴⁰⁴ Jn 18,26.

⁴⁰⁵ Mk 14,71.

⁴⁰⁶ Kaifás háza helyén még ma is tisztelik azt a zárkát, amelyben a hagyomány szerint Jézus a nagycsütörtökről nagypéntekre virradó éjet töltötte. Ma oltár ékesíti a kicsiny helyet, hol két térdelő embernek alig van helye.

⁴⁰⁷ Lk 22,61.

Péter látott, hallott és visszaemlékezett.⁴⁰⁹ Kimondhatatlan megindulás rázta meg lelke mélyéig. „És onnan kimenvén, keservesen síra...”⁴¹⁰

Szent Péter hibáját, kiki saját lelkének sugallatát követve, majd nagyobbítja, majd menti, kisebbiti. Maga az istentagadás rettenetes, vérlázító, de ami fő, emberi is. A szenvedélyek eme ijesztő harcában az Üdvözítőnek a bűnök minden alakjával meg kellett küzdenie. Minden gonoszságnak fel kellett tűnnie a türelmes Jézus útjában, és itt vagy ott oly alakban találkozniuk vele, hogy a szavakra fakadjon: Valóban, ott voltam!

Az emberi hibák talán sehol sem voltak nagyobb és öntudatlanabb tömegben csoportosulva. Bármennyien is legyenek itt a földön az árulók és a hamis testvérek, akik pusztítják és megbecstelenítik a nagy keresztény családot, sokkal tekintélyesebb azoknak a száma, akik elhagyják az egyházat, mert nem ismerik, mert tudatlanok, eltitkolják hitüket, mert félénkek, elárulják az Isten ügyét, mert gyávák. Krisztus tanítványai között sokkal több a Péter, mint a Júdás.

És ez a kétségbeejtő, hogy oly sok ember képes megfeledezni kötelességeiről.

Ha mint Péter a hűség és szeretet legszentebb kötelessége és a kísértések legaljasabbja között állunk; oly szeretetre méltó s szelíd szív, oly nemes és bánatos arc, mint Jézusé és a nemtelen és durva, a zsidók szolgálóból álló tömeg között; ha az igazságosságnak és tisztességnek eddig ismert legcsodálatosabb és legfájdalmasabb ügye és az elnyomás legcinikusabbika, legvérlázítóbbja között; ha a szeretetét és vérét oly nagylelkűen feláldozó vértanú és a vadak között állunk, kik készek meginni a vért, meg sem gondolva, hogy a legocsmányabb bünt követik el; ha így ezek és amazok között állunk, ha választhatunk, ha hangosan kiálthatjuk annak a nevét, akit szeretünk, akit követni akarunk, ha kínoztathatjuk magunkat... kegyetlen és fájdalmas arra gondolni, hogy el tudnók mondani: „Nem ismerem ezt az embert”⁴¹¹.

Péter sírt... Péter elmenekült, hasonlóan ahhoz, aki önmagától iszonyodik, és akit rettenetes lelkifurdalás üldöz. A renegát arca síró arccá változik. A vértanú történetében egyedül álló alkalmat mulasztotta el, hogy vérét ontsa. Könnyeit adá hát cserébe. A hagyomány tanítja, hogy haláláig nem szűnt meg sírni. Két barázda vonult végig barnult arcán, a bűnbánás, a fájdalom barázdái. Szent Kelemen, aki ismerte őt, állítja, hogy fájdalmas iszonyt érzett minden iránt, ami a hazugsághoz hasonlított: a rettenetesség hazugsága és esküszegése mindig bántotta lelkiismeretét. Szent Márkot bízta meg azzal, hogy utálatos hibájának emlékét részletes és pontos elbeszélésben örökítse meg. Úgy hitte, hogy keserűségét éldelve, életének nagy nyomorát közzétéve saját kiengesztelődésének segít. És Jézus, az irgalmasság csodálatraméltó érzelmében, ezt a szégyen, bánat és szeretettől megtört lelket bízta meg, hogy atyja fiait a hitben megerősítse,⁴¹² őrá bízta a kegyelem és bocsánat isteni hatalmát.⁴¹³

A vad kegyetlenség

Végre pirkad a hajnal. Minél inkább közeledik a rémes, véres óra, az áldozatukat karmaik között tartó tigrisek annál vadabbak. A fogoly erkölcsi méltósága, mely egyre nagyobb fölényt gyakorol ellenségein, ingerültségüket is mindinkább fokozza. A csapat már különben

⁴⁰⁸ Mt 26,74.

⁴⁰⁹ Mt 26,75; Mk 14,72.

⁴¹⁰ Mt 26,75.

⁴¹¹ Lk 14,71.

⁴¹² Lk 21,32.

⁴¹³ Mt 14,19. És amiket megkötetesz a földön, meg lesznek kötve a mennyekben is; és amit feloldasz a földön, fel lesz oldva a mennyekben is.

is tisztában volt vele, hogy Jézus el van veszve, el van ítélve. Már mitől sem kell tartaniok s tartózkodniok. Kezeik között az ember, akinek nemrég még csak ruháit is alig merték érinteni, kinek lábait is alig merték megcsókolni. Végre hatalmukban a próféta, aki három éve háborítja Judeát, ki előtt tehetetlenségükben és dühükben sokszor remegtek még a tiszteletre kényszerített nagyok is. Végre hát mégis megvan; kit a farizeusok vendégül hívtak asztalaikhoz, ki előtt a százados térdre borult, kit a nép diadallal kísért útjában. A csőcselék az ily megtiszteltetéseket nem hagyhatja büntetlenül. Ez a dicsőség bosszút kiált. A bántalmazás, a gúny még soha sem ült ily ünnepet. Sőt, míg az írástudók és főpapok tanácskoznak, a fogoly őrei máris munkájukhoz látnak.⁴¹⁴

Lökdösik és csúfolják. Az undorkeltő szolgasereg szájának bűzös nyálát,⁴¹⁵ melynél csak lelkiismerete tisztátalanabb, arra az arcra köpi, amely előtt a tenger hullámainak haragja lecsillapult s a nap elfátyolozá sugarait. Ökölcsapások hullanak a homlokra, amely az ő dicsőségének fénye volt.⁴¹⁶ Sérelmekkel halmozták el és az arculcsapás gyalázatával illették arcát.⁴¹⁷ Izaiás megjósolta a bántalmakat: „Az én testemet a verőknek adtam és orcáimat a szagatóknak; nem fordítottam el orcámat a szidalmazóktól és rámpökdösőktől. Az Úr Isten az én segítőm, azért olyanná tettem orcámat, mint az igen kemény kőszikla, és tudom, hogy meg nem szégyenülök”.⁴¹⁸ De az aljas pribékek nem elégesznek meg a pökdöséssel, az ütéssel. A pokol áll mögöttük és ez az áldozatban valami magasztosabbat, valami istenibbet keres, hogy a csúfolódások szentségtörését közvetlenebbé, alakibbá tegye. A szolgák rongyokat dobálnak szent fejére, csak hogy gyűlöletesebben játszhassanak a prófétával: verték őt, azután a kacajos átkok özöne között kérdek:⁴¹⁹ „Találd el, Krisztus, kicsoda az, ki megütött téged?”⁴²⁰

És az Üdvözítő boldog volt, hogy e bántalmazások közepette béketűrésének és irántunk érzett szeretetének nagyságát mutathatta meg nekünk.

Végre kivirradt.

Az öldöklés, az eltapodás, a siralmak napja, mondja a próféta.⁴²¹ Kaifás a jelenlévő szanhedrin tagjainak megadta a jelt, hogy az ítélet termébe lépjenek. A törvényes óra amúgy is nagyon sokáig váratott magára. A vadak késelem nélkül adják hát ki a parancsot, hogy a bárányt barlangjukba vezessék. Az ünnepélyes igazságszolgáltatás már nyalja ajkait a vér szagára, amelyet ez a nap ígért. A halálítélet végzett dolog vala.⁴²² A zsinagóga „összegyűjtött haraggal” csikorgatja fogait a szerencsétlen vádlott ellen és rettenetes szemekkel,⁴²³ a nőtény farkas türelmetlenségével várja a pillanatot, mikor kéjelegve ihatja majd a megvetettnek, az elátkozottnak véré, amikor a keresztre szegezve látja majd a gyűlöltnek testét. S ezek a tiszteletre méltó papok, e méltóságteljes rablók, helyet foglalnak székeikben. A még mindig megkötözött Jézus fáradt vonásokkal, nehéz homlokkal, szelíd tekintettel lép elejbök. Egy meghatározatlan érzelem redőket vont arcára. Mintha lelkiismerete nyugtalan, habozó volna. „Arcom ráncai bizonyosságot mondanak ellenem és a hamisan szóló feltámad, szemembe vádolván engemet.”⁴²⁴ Oh! az, aki az emberek ítélőszéke előtt maga az ártatlanság volt, az Isten ítélőszéke előtt az egész világ bűneit viselte és az Isten

⁴¹⁴ Lk 22,63.

⁴¹⁵ Iz 50,6,7.

⁴¹⁶ Zsid 1,3.

⁴¹⁷ Jób 16,11.

⁴¹⁸ Iz 50,6,7.

⁴¹⁹ Lk 22,65.

⁴²⁰ Mt 26,67.68.

⁴²¹ Iz 22,5.

⁴²² Mt 27,1.

⁴²³ Jób 16,10.

⁴²⁴ Jób 16,9.

könyörtelen, tiszta igazságosságát a zsidók nemtelen és vad igazságszolgáltatása felett ott látta lebegni.

Csakhoggy az egyik az embert, a másik az Istent üldözte. Ez a kiengesztelés útján az irgalmasság felé, amaz a gyilkosság útján a kárhozat felé haladt.

Az áldott Isten Fia

Kaifás meggyőződhetett róla, hogy lehetetlen hibát találnia Jézusban, és hogy ravasz kérdéseivel sem bírhatja őt terhelő nyilatkozattételre. Ami pedig az Üdvözítőt illeti, szájalomra méltó állapota semmit sem vett el erkölcsi fensőbbiségéből és abból az isteni finomságból, amely a kérdések csalárdságát már oly sokszor szakajta markába az álnok kérdezőknek, azok szégyenére. A megvesztegetett tanúk nem állottak nehéz feladatuk magaslatán. A jövendölés ezekkel is betű szerint teljesedett be: „Némuljanak meg a csalárd ajkak, melyek az igaz ellen hamisságot szólnak.⁴²⁵ Kisdedek nyilai az ő sebesítésök és nyelveik megerőtlenednek önmagok ellen.⁴²⁶ Bezáratik a gonoszságot szólók szája.”⁴²⁷ Tekintve tehát azt, hogy a szanhedrin tagjai gyűlölete nem igen fogja mérlegelni az okok értékét, a főpap az előtte legjobbnak látszó eszközhöz fordul. Nem törődik, vesződik a tényekre vonatkozó kérdésekkel, a tanítások részleteivel, hanem kijátszhatatlannak látszó faggatással oly feleletet akar a vádlott ajkairól elcsalni, mellyel ez utóbbi mintegy a káromlás tényén kapassék.

„Ha te vagy Krisztus, mond meg nekünk.”

És mondá nekik: „Ha nektek mondom, nem hisztek nekem, ha pedig kérdelek is, nem feleltek nekem, el sem bocsátotok.”⁴²⁸

A kérdés tehát fel vala vetve. Jézus Krisztus istensége nem csak a pör főmozzanata volt, hanem egyszersmind az egész zsidó vallásnak, legóriásibb ténye is. Ha Judea megmozdult, ha a tömeg remegésbe esett, ha a gyűlölet a főpapok szívében tetőpontra hágott, ha ebben az órában a zsidó vallás papjait a vitatkozások történelmében hatalmával egyedül álló érdekeszenvedélyesekké tette, ennek oka az volt, hogy a zsinagóga és az Isten-ember között a kérdés: Te vagy e Krisztus? a legfőbb, az élet vagy a halál kérdése vala.

Az izgatott, remegő szanhedrinbeliek nem is tudják magukat türtőztetni. Vajon ismét kimenekül-e kezeikből Jézus, akinek felelete jogi szempontból nem látszott elég határozottnak? Vajon nem volnának-e képesek érvényes és ünnepélyes alakban Jézus ajkaira csalni a mindenek felett fontos és minden tekintetben határozott nyilatkozatot? Sem türelmüket nem tudják türtőztetni, sem izgatottságukat megfékezni. Mindnyájan⁴²⁹ lázas izgatottságtól égnek, s teszik fel a kérdést újra a határozottabb felelet adásra szólítván fel Jézust: „Tehát te az Isten fia vagy?”

Kaifás pedig, főpapias komolysággal, színpadias, de egyszersmind hű hanglejtéssel ismétli a leírhatatlanul ünnepélyes jelenet közepette, e pihegő gyilkosok között a kérdést: „Kényszerítlek téged az élő Istenre, hogy mondd meg nekünk, te vagy-e Krisztus, az áldott Istennek fia?”⁴³⁰

A képmutató az Istent áldja s az Isten-ember élete ellen tört: ez is meg van írva.⁴³¹

⁴²⁵ Zsolt 30,19.

⁴²⁶ Zsolt 63,8.9.

⁴²⁷ Zsolt 62,12.

⁴²⁸ Lk 22,66.67.68.

⁴²⁹ Lk 22,70.

⁴³⁰ Mt 26,63; Mk 14,61.

⁴³¹ Zsolt 149,6.

Drámai csendben várhatták a vádlott feleletét. A pokol, mely a theologia szerint a Messiás istensége felől sokáig nem volt tisztában, hallgatott. A próféták szellemétől remegő múlt, a tudósok lángeszétől ragyogó, a vértanúk véréből bíborral borított jövő, az örök hozsannára már készen álló ég, — minden, minden hallgat. Minden térd meghajolni készül. A vallási tekintéllyel istenileg egyedül felruházott bíróság előtt a nagy, a legfenségesebb nyilatkozat fog megtétni.

És Jézus, komolyabb és ünnepélyesebb a főpapnál, felel:

„Te mondád! Azonban mondom nektek: Ezután meglátjátok az ember fiát ülni az Isten erejének jobbán és eljönni az ég felhőiben.”⁴³²

„Az Isten nyilván jó, mondá a próféta, a mi Istenünk nem hallgat. Tűz gyullad színe előtt és között a hatalmas fürgeteg.”⁴³³

Leírhatatlan remegés borzong végig a gyülekezeten. Kaifás, akit már néhány pillanat óta gyötört a rosszul titkolt izgatottság, kitört és megszaggatá ruháit kiáltván:

„Káromkodik! Mi szükségünk van még tanúkra?”⁴³⁴

Mindnyájan tomboltak s ordítva, hörögve kiáltják: Mit kívánunk mi még más bizonysgot, mikor mi magunk hallottuk az ő szájától?”⁴³⁵

A főpap következtetett: „Mit ítélték?” kérdé.

Azok pedig egyhangúlag válaszolának: „Méltó a halálra.”⁴³⁶

Az első században tizenegymillió kereszténynek kellett meghalnia, mert Jézus istensége mellett bizonyítottak. Úgy illett, hogy Jézus, a vértanúk királya, először ő maga a saját vérével írja alá istensége bizonysglevelét.

Ez eseménynél csodálatosabbat intézkedéseiben az isteni gondviselés sem rendelhetett. Jézus halálra ítélve azért, mert bizonysgot tett róla, hogy Krisztus az élő Istennek fia!

Az ítélet meghozatott. De még egy, a zsidógyűlölet előtt rettenetes nehézség forog fenn: a szanhedrin a meghódoltság alatt, sok egyéb jogaival együtt, elvesztette pallosjogát is, mely őt a mózesi törvény értelmében megillette. Judea a jogarral együtt pallosát is elvesztette.⁴³⁷ Ezért volt az istentelen birok által kimondott ítélet mindaddig plátói, míg azt a római kormányzó helyben nem hagyta, s azt végrehajthatónak ki nem mondta.

Jézus tehát, kinek kezei még mindig meg vannak kötözve, és akit az éj gyötrelmei s fáradalmai fizikailag már amúgy is összetörtek, a főpap parancsára Pilátus elé vezettedik.

És a főpapok éhező farkasokként követték a menetet.

S egy pillanat múlva Kaifásnak csak még ez imént is zajos háza üres, visszanyeri főpapias nyugalmát.

Júdás vége

Júdás bolyong...

Lelkén lassankint vigasztalhatatlan bánat vesz erőt. Alighanem a papok s azok környezete kíméletlenül éreztették vele undorukat, a megvetés maró gúnyját csapkodván arcába. A bíraskodás jelenetének idegenszerű fensége meggyőzte őt arról, hogy az elárult Mester egyike volt azoknak a nagyoknak, akiknek emléke túléli a gyávaságot, a rágalmat, a halálos ítéletet. Most mérlegelheti csak, a kapott árral szemben, annak értékét, akit ő a papok kezeire juttatott. A lelkiismeret furdalása feldúlta bensőjét, megaláztatott, szégyenletes eszköz volt csupán.

⁴³² Mt 26,63; Mk 14,62.

⁴³³ Zsolt 49,3.

⁴³⁴ Mt 26,65.

⁴³⁵ Lk 22,71.

⁴³⁶ Mt 26,66.

⁴³⁷ Ter 49,10.

De láthatta Szent Péter kétségbeesését is. Hallhatta az apostolok átkát is. Saját arcán érzé a pökdösést ... végtére is bárminő kevés volt benne abból, ami emberi, az apostolok karában ő volt az egyetlen tulajdonképpeni zsidó.⁴³⁸ A válasz hangja, melyen Jézus bíráinak kérdéseire felelt, arcának szelídsége, mégis csak meghathatták ... És most betetőzik a rosszat ... a Mestert halálra ítélik. Amíg az emberiség ez igaznak haláláról beszélni fog, mindig akad hang, amely átkozni fogja a galádót, aki őt eladta.

Júdás maga vélte, hogy szégyene és keserősége, a főpapok pokoli öröme, Jézusnak kimondhatatlan fájdalma nincs eléggé megfizetve. Elhatározta tehát, hogy megvált a pénztől, amely olyannyira nyomta lelkét.

Ő is követi a menetet.

A kormányzó lakása, az Antonia torony, a templom oldalára volt építve. Tudta, hogy itt majd a Jézust követő papok egy része elszakad a menettől és a templomba megy, hogy e napnak busásan jövödelmező isteni szolgálatára felügyeljen.

Júdás egyenesen a kincstárba mehetett, ahol papokra akadt.

A kétségbeesés szélén álló ember durvaságával szól: „Vétkeztem, elárulván az igaz vért.”⁴³⁹

A zsidó papok, úgy szólván, el sem mondhatták a megvető feleletet: „Mi gondunk reá? te lássad,”⁴⁴⁰ az áruló máris a templom kövezetére szórta a pénzt és elmenekült a Cedron patakja felé.

A jövendélések üldözték:

„Legyenek az ő napjai kevesek; és tiszttségét más nyerje el ... az ellenség álljon jobbra felől ... mikor ítéltetik kárhóztatva jöjjön ki ... árvákká legyenek fiai és felesége özvegyé.”⁴⁴¹

Viszont látta az utat, amelyen néhány órával ezelőtt, az általa vezetett szolgák a megkötozött Jézust hurcolták. Elhaladt a kert mellett, mely undok csókja néma és szigorú tanúja vala, talán be is merne lépni és a talajon még ott láthatja a még fel nem száradt vércseppeket. Mint Abel vére kiált a vér⁴⁴² és e vének hangja kaini lelkiismeretébe harapott. Azt hitte, hogy az égen s földön az ő bűnénel nagyobb bűn nincs, mert nem ismerte az irgalmasságot és nem hitt a könyörületességben. Kötelet vett hát, és felakasztotta magát, amint azt a próféta megjövendelte.⁴⁴³ Az, akinek az lett volna rendeltelése, hogy a királyi székben üljön és Izrael tizenkét nemzetsége felett ítéljen,⁴⁴⁴ azzal a nagy tölgygel szemben akasztotta fel magát, ahol végezetül egybe lesznek híva a világ összes bűnei, hogy bárminő ocsmányok legyenek is, maguk szórhasák átkukat az árulóra.

Fölakasztotta magát, megszabadította testének terhétől a földet, amely talán felvetette volna. Felakasztotta magát, és teste, hullája, mely épp oly undorító volt halálában, mint amily visszataszító vala lelke életében, ketté hasadt:⁴⁴⁵ s íme a föld is remeg az undortól, amikor arcunkba hull a piszok, Júdás bomladozó bensője reá hullott.⁴⁴⁶

A papi fejedelmek ugyan nem soká hevertetik a földön az elszórt harminc dénárt. A próféta által megjövendölt néhány percnyi habozás után: Egy pillanatig gondolkodtak, ne dobják-e vissza az értük adott összeget, felszedték a pénzt, de kétség fogta el őket, mert a

⁴³⁸ Kerrioth, ahonnan az áruló származott, Judeához tartozott. Egyik apostol sem volt a zsidó királyságból való.

⁴³⁹ Mt 27,4.

⁴⁴⁰ Lásd előbb.

⁴⁴¹ Zsolt 108,8.6.7.9.

⁴⁴² Zsid 12,24.

⁴⁴³ Zsolt 34,8.

⁴⁴⁴ Lk 22,30.

⁴⁴⁵ ApCsel 1,18.

⁴⁴⁶ ApCsel 1,18.

templom kincstárát vér díjával bemocskolni nem volt szabad.⁴⁴⁷ Az meg volt engedve, hogy e kincstárból árulókat fizessenek, tanúkat vesztegessenek meg, ebből jutalmazták a hóhért és egy ártatlan vérét vásárolják meg; de visszatenni a bűnbánat pénzét, ez Júdás testvéreinek ájtatos szemeiben megszejtelenítés lett volna. Lehet, hogy a phylacterion eme hősei, elutasításukkal egy nemtelen sérelem gondolatát élvezték s megragadták az alkalmat, hogy a Legtisztabbnak arcára egy becstelen gondolatot vessenek. A törvény, melyen határozatuk alapult, a következőképpen hangzik:

„A parázna személy jutalmát és az eb árát ne mutasd be a te Urad Istened házában.”

Júdás megvesztegetői a megundorodottat játszották, nem is gondolva reá, mint fogja egy napon az emberiség megtapsolni az örök bíró ítéletét, aki a parázna személyeket föléjük helyezendi,⁴⁴⁸ őket pedig, mint az ebeket, kizárandja királyságából.⁴⁴⁹

Egyelőre kedves a gondolat, hogy Jézus vére és megaláztatása árán vásárolt föld azok álmának volt szentelve, kik nem voltak zsidók és hogy mint idegenek minden tisztátalan érintkezéstől menten pihenhessék halálálmukat.

S a jövendölés beteljesedésében tovább halad, azok valósítják meg, akiket elítélt.

Mert valóban írva vala:

„És vevék a harminc ezüstpénzt, a megbecsültnek árát, kit megvásároltak Izrael fiaitól és a fazekas telkéért adták azt, amint nekem rendelte az Úr.”⁴⁵⁰

Pontius Pilátus

A szanhedrin és szolgálai elhagyva Kaifás házát, Jézust hirtelenében magukkal vonsozzák⁴⁵¹, és hogy Pilátus ítélőterméig jussanak, Jeruzsálemet egész hosszában átszelik: Félnék s azért sietnek is; gyávaságuk és vadságuk szárnyakat ad abbéli vágyuknak, hogy a végét megláthassák. Tudták, hogy e napon háromszoros kivégzés lesz: Barabbásé és két latoré; három gonoszé, kiket a közelmúlt egyik lázadásában fogtak el. A római kormányzó, tekintve a kedélyek hangulatát, szigorúságra volt hajlandó: hála a körülményeknek, sokkal könnyebben csikarhatnák most ki tőle az ítélet megerősítését, különösen a kivégzést, amelyhez a hóhér személyzetét és a katonaságot éppen nem volna szükséges külön mozgósítani. Három kereszt készen áll már, a negyediket könnyen összeácsolják, az a legkevesebb, s még aznap mindennek vége.

Hármas érzellemmel küszködik e pillanatban Pontius Pilátus lelke, akihez azért járultak csupán, hogy a világ legrettenetesebb igazságtalanságát erősítse meg: a nagyravágyás és ennek következménye a félelem, hogy Tiberiusnál kegyvesztett lehet, – a zsidók iránt érzett utálat és az igazságosságnak elég igaz ösztöne. Az első gyorsan emelte őt a magas méltóságra, melyet most viselt; a második egyszerűen többször verettette meg a zsidókat, fosztatta meg őket vagyonuktól; a harmadik Jézus védőjévé emeli. Nyomorult védő, akinek lelkiismeretlensége annál is utálatosabb, mert az úgy tiszta ismeretében lévén, lesz kötelességtudásának, az igaz ügynek árulójává.

A szanhedrin ez órában elfeledvén mindent, a kormányzó palotájába siet, lármázva követelvéni annak közreműködését. Amint látjuk, érzékenységük nagy volt: nem akartak bemenni az ítélőterembe, tartva attól, hogy ha talán majd akaratlanul egy sértés szalad ki szájukon, megfosztatnak a jámbor vigasztól: a kovásztalanok evésétől.

⁴⁴⁷ Mt 27,6; MTörv 23,18 szerint a templom kincstárába semmi parázna díjat, tehát oly pénzt sem volt szabad tenni, mely által egy ember halála megvásároltatott.

⁴⁴⁸ Mt 21,31.

⁴⁴⁹ Mt 7,6.

⁴⁵⁰ Mt 27,9.10.

⁴⁵¹ Lk 23,1.

Kívül maradva tehát, a kormányzóért küldenek, hogy előadhassák panaszait és megadassék nekik, amit kérnek.

Valamivel több vala hat óránál. Pilátus, a római katona, már ébren van. Vajon várt-e az ügyre, mely ítélőszéke elé terjesztessék, ezzel mi nem törődünk? Az életbe vezetett hírneves és érdekes rabbi sokkal ismertebb vala Judeában, semhogy létezéséről, lángeszéről tudomással ne bírna. Tudta azt is, hogy a zsidónép makacsul ragaszkodik rögeszméihez. Krisztusra vonatkozó minden ügy, még a római dolyf előtt is csak komoly jellegű lehetett. Nem várat hát magára a kormányzó, ki az ítélőtermen áthaladva s valószínűleg egy tekintetet vetve a méltóságos és egyúttal szánalomra méltó vádlottra, az ajtó küszöbéig megy, hol a szanhedrin izgatott csordájával áll szemközt.⁴⁵²

A gyakorlott szem már az első tekintetre is könnyen párhuzamot vonhatott a vádlott és vádlóinak viszonylagos értéke és méltósága között. Pilátus az első pillantásra észre veszi, hogy a zsinagóga aljas és vadösztöne még egyszer tör egész dühével ez ember ellen, kinek minden bűne babonáságaiknak megvetése és képmutatásaik lealcázása volt. Gúnyos, megvető tekintettel intézi hát hozzájuk kérdését: „Micsoda vádat hoztok fel ez ember ellen.”⁴⁵³

A szanhedrin nem vitatkozni jött. Szerinte az ítélet már kimondatott: most csak azt akarták, hogy a római hatalom ítéletüket végrehajtsa. Vajon Pilátus felvilágosításokat akar tőlük? Tartanak tőle, hátha Jézus ismét kisikamlík kezeik közül? Elfogadják-e egy újabb ítélet hozatalának eshetőségét és pedig oly bíróval szemben, akinek kezdettől fogva tanúsított magaviseletében nem igen csalódhattak?

Nem is ezen titkolt rossz kedvvel adják meg hát a feleletet: „Ha ez nem volna gonosztevő, nem adtuk volna őt kezeidbe.”⁴⁵⁴

Pilátus ajkán keserű mosoly vonul végig, hallván, hogy minő készek a latrok, gonosztevőnek minősíteni a galileit s feleletében gúnyolódott fölöttük:

„Vegyétek át ti őt és törvényetek szerint ítéljétek meg őt.”⁴⁵⁵

A kormányzó bizonyára sejtette, hogy Jézust már elítélték; ezért adta gúnyosan értésükre, hogy semmi kedve sincs az ő dolgaikba avatkozni.

Az ingerült szanhedrin nem fogadja el az elutasítást, durván ismétlik kérésüket a Caesar helytartója előtt s az elvesztett jogokra gondolva, a vádalkozás hangján mondák: „Nekünk senkit sem szabad megölnünk.”⁴⁵⁶ Hangjuk árnyalata elég érthetően árulá el utógondolatukat: „Te jól tudhatod ezt, te, aki a római zsarnokság személyesítője vagy”.

Pilátus tudta, hogy a jó római helytartó mentül kevesebb nehézséget támaszt a császárságnak és ennek következtében a lehető legelviselhetőbbé akará tenni az ígát. S e nyomorultak, felvetve az elvesztett szabadság kérdését és oly elégedetlenséget tanúsítván, amely elharapódzhatott, – komolyabbá válhatott volna, Pilátust a kormányzás terhes gondjaira figyelmeztetik. Tiberius kegye mindig hajszálon függött és Pilátus Tiberius kegyével volt elfoglalva.

De ezenkívül a fölötte és a zsidószenvedély fölött lebegő gondviselészerű tervnek meg kellett valósulnia; a jövendőlésnek be kellett teljesednie.⁴⁵⁷ Hiszen Jézus maga is megjövendelte élete végét:

„Az ember fia elárultatik a papi fejedelmeknek és írástudóknak, és halálra kárhoztatják őt. És átadják őt a pogányoknak megcsúfolásra, megostorozásra és megfeszítésre és harmadnapon feltámad.”⁴⁵⁸

⁴⁵² Jn 18,29.

⁴⁵³ Jn 18,29.

⁴⁵⁴ Jn 18,30.

⁴⁵⁵ Jn 18,31.

⁴⁵⁶ Jn 18,31

⁴⁵⁷ Jn 18,32.

Ezért kellett Pilátusnak, ereje és megvetése dacára is, eltúrníe a szanhedrin erőszakosságát.

Félig már megadta magát: anélkül, hogy elfogadta volna a főpapok ítéletét, beleegyezett, hogy megkérdezze őket a képzelt vagy tényleges bűn felől, amellyel elítélt foglyukat vádolták. A vádak özöne áradt erre az ártatlan fejére. Be kellett bizonyítani a bíróság előtt, hogy a vétkes tízszeres halált érdemelt. Különösen pedig a rendes ítélethozatalt kellett megakadályozni: hasztalan minden erőlködésük, hogy Jézust törvényesen ítélhessék el, bebizonyította már, hogy a Krisztus elleni vádak és tanúságok helyt nem állanak. A vádak sokaságával és természetével erőlködtek tehát győzni. Mellőzve a vallás ellen elkövetett bűnt, amely az ő ítéletüknek szolgált alapul, a fogoly politikai vétségeit iparkodnak előtérbe tolni. Ismerték Pilátust és lelkének gyenge oldalát.

„Úgy találtuk, hogy ez felforgatja nemzetünket és megtiltja adót adni a császárnak és magát Krisztus-királynak mondja”⁴⁵⁹

Pilátus nyugtalanodni kezdett. Mindez az állítás nyilvánvaló, nevetséges rágalomnak tűnt fel előtte. Egyetlen egy értelmes ember sem volt Jeruzsálemben, aki ily gyanúsításokat meg ne mosolyogjon. De Tiberius Kapreában volt, s egy praetor soha sem tudhatta, minő kémeket rendelt a császár melléje. Elég lett volna, hogy valaki így szóljon egy napon a korlátlan hatalmú úrhoz: „Judea helytartójának egy embert jelentettek fel, aki lázított a tartományban, aki nem akart adót fizetni, aki a hatalomra vágyott és ez az ember még él”. Pilátus mindvégig gyanúba kevertetett, talán el is veszett volna.

Visszament az ítéelőterembe és jelt adott, hogy vezessék be Jézust.⁴⁶⁰ Talán majd a vádlott védekezése lehetségessé teszi, hogy kimeneküljön a zavarból, és hogy hű maradv a Caesarhoz, ne kelljen eleget tennie a zsidók követelésének.

„Jézus pedig a helytartó előtt áll”⁴⁶¹

Sápadt, szomorú arca, még mindig megkötözött kezei, poros ruhája, komoly magaviselete, isteni ellentéte lehetett a kint skorpió-méreggel dühöngő tömeg felhevült arcának, vad hadonázásának, ünnepi köntösének és rendetlen zajongásának. Pilátus meg volt lepelve, szívében szánalmat érzett Jézus iránt. Megvetését ugyan nem fojthatá el egészen, hiszen a fogoly is a zsidó nemzetségből való volt, de csodálat vett rajta erőt, mert a szerencsétlenség szépségét, a türelem fenségét ily magasztos külső alatt még soha sem látta. Amennyire dőlyfős volt egy részről s dühödt a főpapokkal folytatott párbeszéde, épp annyira nyugodt Jézussali társalgása, s a helytartó hangja rokonszenvet árult el.

Pilátus első kérdése a zsidók iránti gúnnyal volt tele: e megkötözött csavargótól, a rabbitól, akivel úgy bántak, mint gonosztevővel, azt kérdé, vajon a zsidók királya-e?⁴⁶²

Jézus elfogadja a kérdést, de visszaadja a gúnyt: „Magadtól mondod-e ezt, vagy mások mondották neked én felőlem?”⁴⁶³

Mintha csak azt mondta volna: „Pilátus. óvakodjál, az a kérdés komoly, szent. Ha nevetségessé akarnád tenni a zsidók vádaskodását, úgy figyelmeztetlek, hogy bár nevetségés a neki tulajdonított értelemben, de való értelmében isteni igazságot zár magában, mellyel játszani nem illik, nem szabad”.

Pilátus nem akarta folytatni a Jézus által megkezdett vitát. Az Izrael elleni gyűlölet, mely lelkét megtölté, még egyszer kitört belőle:

⁴⁵⁸ Mt 20,18.19.

⁴⁵⁹ Lk 23,2.

⁴⁶⁰ Jn 18,33.

⁴⁶¹ Mt 27,11.

⁴⁶² Mt 27,11.

⁴⁶³ Jn 18,34.

„Vajon zsidó vagyok-e én?”⁴⁶⁴ ... Hagyjuk e kérdéseket, melyek csak külsőségekre jók. „A te nemzeted és a főpapok adtak téged kezembe; mit míveltél?”⁴⁶⁵

Jézus megmarad a tárgynál, melyet Pilátus kerülni akart. Sajátságos és valami isteni az, Jézus nemzetének legerőtlenebbike mennyire tudott a Caesar kevély képviselőjére hatni. Csak az előbb is kérdést intéz, a helyett, hogy felelt volna a bírónak. Most pedig nem engedi meg, hogy az elnök irányítsa e titokszerű vizsgálatot, hanem kényszeríti, hogy tűrje el, hallgassa meg azt, amit ő akar mondani. Királyságáról kezd beszélni: „Az én országom nem e világból való. Ha e világból volna országom, az én szolgálaim harcra kelnének, hogy kezébe ne adassam a zsidóknak. Most azonban országom nem innét való”.⁴⁶⁶

Pilátus, én miattam nem kell a császártól tartanod. Egyetlen tartományára sem vágyom. A zsidók, ők legelkeseredettebb elleneim, elérkezett az óra, amelyben közöttem és közöttük áthidalhatlan mélység támad. És te is; a nélkül, hogy megszűnnél római lenni, te is beléphetnél országomba, mert ez nem innét való.

Jézus a vallatás menetében nem követi Pilátust. Pilátus nem képes ellenállni és Jézus gondolatát követi. Ismétli és ezúttal úgy, amint a Mester akará, az első kérdést. Már nem gúnyolódik, már nem tesz vonatkozást a megvetett fajra, de mint komoly dologgal, azzal az országgal foglalkozik, amely eleinte nevetségesnek tűnt fel előtte:

„Tehát király vagy te?”

Felelé Jézus:

„Te mondod”.

Alig múlt egy órája, a hogy tekintéllyel felruházott papok a Messiást istenségének kinyilatkoztatására kényszeríték; most a földi és politikai hatalom kényszeríté őt, hogy királyságát hirdesse ki. Úgy látszik, hogy Jézussal érintkezésbe lépve, mindenki jövendől.

És Jézus még hozzá teszi:

„Én arra születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról. Minden, aki az igazságtól vagyon, hallgatja az én szómat.”⁴⁶⁷

Minő isteni tört állított fel az örök bölcsesség e csodálatos szavaival Pilátusnak! Minő emberfeletti művészet igazgatta e társalgás menetét! Úgyszólván, négy szemközt voltak egymással az Isten, aki üdvözíteni akart, és az ember, aki elutasítá magától a kegyelmet. Jézusnak bölcsen vezérelt gondolata erőt adott, Pilátus gondolata az igazságot kereste. Az ember-fiának szava a varázslat ellenállhatatlan hatását gyakorolja reá. Azt mondhatná az ember, hogy egy rejtélyes háló az, melybe a fogolynak látszó annak a lelkét akarta keríteni, aki már nem volt bíró és akinek meghódítása lehetőknek tűnt fel.

Pilátus szebb lett a szent ragyogásnál. Csak még egy kevés, és hívő, választott vértanúvá leend. De eszébe jut Tiberius, s a szellem egy hirtelen mozdulatával bontakozik ki az eszme menetből:

„Mi az igazság?” kérdé.⁴⁶⁸ És mintha félné a választ, hátat fordít a vádlottnak és visszatér a kint türelmököt vesztett papifejedelmekhez, akik körül egyre növekedik a tömeg.⁴⁶⁹

Az igazság Pilátus, az igazságosság testvére: ő előtte választja az ember azt, amivé lesz, árulóvá vagy vértanúvá.

⁴⁶⁴ Jn 18,35.

⁴⁶⁵ Jn, lásd előbb.

⁴⁶⁶ Jn 18,36.

⁴⁶⁷ Jn 18,37.

⁴⁶⁸ Jn 18,38.

⁴⁶⁹ Lk 23,4.

Jézus hallgatása

És Pilátusnak, aki most már még inkább meg van győződve és pedig nem csak Jézus ártatlanságáról, hanem erkölcsi nagyságáról is, volt annyi bátorsága, hogy szemükbe vágja a főpapoknak:

„Semmi vétséget sem találok ez emberben.”⁴⁷⁰

Elképzelhető, micsoda vihart támasztott a papi fejedelmek között Pilátus e nyilatkozata! A vádak, a zaj, a különféle rágalmozások újra támadnak. – A düh egyre növekedik. Egész életét, minden szavát, összes műveit a gyűlölet és az istentelenség rostáján rostálták meg. Ártatlan, könyörteljes életében mi sem volt, amit veszett ellenségei nyállal, epével be ne mocskítottak volna. Pilátus, aki percenként keresztényiebb lett, dacára elhatározásának, hogy gyanússá nem lesz, ámulattal hallgatja, nézi a zsidók förtelmeit. Végre, nem bírva magával, a melléje vezetett Jézus felé fordulva, így szól:

„Nem hallod-e, mennyit vallanak ellened?...⁴⁷¹

Nem felelsz semmit? ...

Nézd, mennyiben vádolnak tégedet.”⁴⁷²

Jézus egy szavára sem felele neki, úgy hogy fölötte csodálkozik a helytartó.⁴⁷³

Pilátus nem ismerte az Istent és nem tudta, hogy ez órában a világ összes bűnei nehezedtek Jézus lelkiismeretére, s hogy Jézus az örök igazságosságot látván Pilátus felett, lesújtottan, megháborodva hallgatott. Pilátus nem volt zsidó, nem tudta, hogy Mózes nagy és rettenetes parancsolata teljeseedik most be, és pedig már nem képletileg, hanem a legdermesztőbb valóságban: „És a főpap mindkét kezét annak (az áldozat kos) fejére tevén, vallja meg Izrael fiainak minden gonoszságát és minden vétkét és bűnét, melyet annak fejére átkozván, küldje ki *erre rendelt embertől* a pusztába. És midőn elviszi a bak minden gonoszságaikat a kietlen földre, ... az pedig, ki elereszti az elbocsátott bakot, mossa meg ruháit és testét vízzel.”⁴⁷⁴ Pilátus nem volt keresztény és nem ismerte azoknak fenségét és hősiességét, akik a rágalom és gyanúsítás előtt hallgatnak. Ezért csodálkozik.

„Én vagyok a férfiú, ki láttam inségemet az ő haragjának vesszejében. Engem hajtott és vezetett sötétségre. Csak én rám fordította és forgatta kezét egész nap. Megfonnyasztotta bőrömet és húsomat, és összetörte csontjaimat. Körülvett epével és sanyarúsággal ... De midőn kiáltok és könyörgök is, elutasítja imádságomat.”⁴⁷⁵

Jézus, kínozott szívében a próféta gyászos látomását ismételvén, Péterre gondolt, aki ez órában is bukását siratta, és aki, hogy meghódítsa a lelkeket, egykoron majd ezeket fogja írni: „Nagy kegyelem az, ha valaki az Istenért szeretettel tűri a szenvedéseket, melyekkel az igazságtalanság sújtja az ártatlanokat ... Ez a ti hivatástok, mert Krisztus is szenvedett érettünk, példáját hagyván nektek, hogy az ő nyomdokaiban vezessen benneteket: ő, aki bűnt sosem követett el, sem álnokság nem találtatott szájában, ki, midőn szidalmaztatott, nem szidalmazott, midőn szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem átadta magát az igazságtalan bírónak ...”⁴⁷⁶

És Jézus e hallgatása leszen mindörökké legfenségesebb és isteni nagysága.

Nincs magasztosabb, bátrabb Jóbnak az Istenhez intézett erőteljes panaszánál, hősies tiltakozásánál: „Megunta lelkem életemet, szólok lelkem keserűségében! Mondom az

⁴⁷⁰ Lásd előbb.

⁴⁷¹ Mt 27,13.

⁴⁷² Mk 15,4.

⁴⁷³ Mt 28,14.

⁴⁷⁴ Lev 16,21.22.28.

⁴⁷⁵ Jer 3,1.8.

⁴⁷⁶ 1Pét 2,19.21.22.23.

Istennek: Ne kárhoztass el engem! jelentsd meg nekem, miért ítélsz így engemet? Jónak látszik-e neked, ha meggyalázzván, elnyomsz engemet, kezeid alkotmányát és az istentelenek tanácsát segíted? Vajon testi szemeid vannak-e neked, vagy mint az ember lát, te is úgy látsz-e, hogy keressed gonoszságomat és bűnömet vizsgáljad, és tudjad, hogy semmi istentelenséget nem cselekedtem? A te kezeid alkottak és képeztek engem, és ily hirtelen taszítasz el engem? És ha istentelen vagyok, jaj nekem! és ha igaz, nem emelem föl fejemet, telve lévén nyomorúsággal és ínséggel. Megnyitod tanúbizonyosságaidat és megsokasítod haragodat ellenem és a büntetések hadakoznak ellenem.⁴⁷⁷ Figyeljetek rám és álmélgodjatok és tegyétek szátokra ujjatokat.⁴⁷⁸ Ki száll velem ítéletre? jöjjön elé; mért emésztődjem meg hallgatván?⁴⁷⁹

A fájdalom emberének ez a vad vakmerősége az ó-szövetség magasztosságai közepette összehasonlíthatatlan ragyogásban fénylik. Ugyan így van ez a hóhérok szemében az új törvények hősi vértanúinak bátor szavaival, természetfeletti megvetésükkel s a kínok közepette felhangzó győzelmi dalaikkal is.

Mindez epikailag fenséges. De a hősiesség történelmében csak egyetlen egy vonás isteni: „Jézus autem tacebat, Jézus pedig hallgatag.”⁴⁸⁰

Ez a szenvedő, megadó magaviselet még a leggyávább főpapokba is bátorságot öntött. A próféta kérdezé: „Meddig rohantok az emberre, mintegy meghajlott falra és eldőlt kerítésre, hogy megöljétek őt mindnyájan?”⁴⁸¹ Növekedő hévvel vádolták a mestert: nyelvök éles kard vala,⁴⁸² jó volt minden rágalom, mindegyik meggyújtott múltjából egy darabot. „Föllázítja a népet – ordíták – tanítván egész Judeában, elkezdvén Galileától egész eddig.”⁴⁸³

E szóra Galilea Pilátus azt kérdé: vajon galileai-e Ő? És amint ezt felelték, hogy igen, megjegyezte, hogy akkor Heródes hatásköre alá tartozik és boldognak érezve magát, hogy a gyűlöletes üggyől megmenekedhetik, Jézust a történetesen Jeruzsálemben idéző Heródeshez küldé.

Heródes

A gyáva, kéjben fetregő Heródes, az, aki előbb remegett az őt kicsapongásaiért korholó Keresztelő János előtt, kit azonban később lefejeztetett s fejét az érzékeit táncával elbódító lánynak adá,⁴⁸⁴ olyan családból származott, amelyben a szülők édes gyermekeiket gyilkolták le, csak hogy örömeikben, hatalmukban senki se zavarja.

Mint zsidó, a sertéshúst nem ette meg s így a pogányok között jellemző közmondással válhatott: „Jobb Heródes sertésének lenni, mint leányának.” Ez az aljasság és galádság légkörében nevedő, a bűntől párolgó család, a szégyent víz gyanánt itta. Heródes Pilátusnál is kevesebbet ért. Ez utóbbi legalább érdeklődött Jézus iránt. Heródes az Isten fiában csak bűvészt, szemfényvesztőt látott, akitől „valami jelt lát majd.” Csak ezért örült meg olyannyira, „látván Jézust; mert sok idő óta kívánta már látni.”⁴⁸⁵

Az elkínzott Jézus még mindig összekötözött kezekkel jelent meg a tetrarcha méltóságos, önhitt dolyfe előtt. Vajon ez utóbbinak magasztos tekintete nem hízeleggett-e annak a

⁴⁷⁷ Jób 10,1–17.

⁴⁷⁸ Jób 21,19.

⁴⁷⁹ Jób 13,19.

⁴⁸⁰ Mt 26,63.

⁴⁸¹ Zsolt 61,4.

⁴⁸² Zsolt 56,2; 58,4.

⁴⁸³ Lk 23,5.

⁴⁸⁴ Mk 6,20–27.

⁴⁸⁵ Lk 18,8.

nyomorúságos Rabbinak, akinek családját senki sem ismerte,⁴⁸⁶ aki a prófétákban szűkölködő Galileától származott,⁴⁸⁷ Názárethből, „ahonnan semmi jó sem kerülhetett.”⁴⁸⁸ Minő szájalmat kelthetett volna ez igaznak egyszerűsége, a házasságtörő, boldog, elhízott fejedelem cinikus epikureismusában?

A szegény galilei, akinek ereje kiszáradt, mint a cserép, és nyelve ínyéhez ragadt és torka a halálporától volt tele,⁴⁸⁹ abban a szerencsében részesült, hogy megjelenhetett a dús, a galád tetrarcha előtt, aki annyira leereszkedett, hogy vele foglalkozzék. A kicsinylés jóakaratóval kezdé tehát Heródes Jézust vallatni. „De ő semmit sem felele neki.”⁴⁹⁰ A vádlott bizonyára szegény tehetetlen volt, aki nem fogta fel eszével, hogy a zsidó király fejedelmi érdeklődése minő kedvező alkalom számára. Heródes türelmes volt, és amíg az Isten-ember lelkében Dávid szavait ismétli: „És én hallgattam. Azt vélted gonoszul, hogy hasonló vagyok hozzád; de én megfeddelek téged és szemed elé rakom gonoszágodat”⁴⁹¹ addig ő a kérdések halmazával áll elő erőlködve, hogy legalább csak egy szót csaljon is a Rabbijaira. Jó alkalom a tetrarcha kíváncsiságának, hogy végre valahára biztos adatokat szerezzen ez idegenszerű emberről, akiről oly sok csodálatos legenda járt szájról-szájra. De a Rabbij még mindig hallgat; makacsul megmaradt némaságában, mely végezetül már tekintélyt követelt.

A gyűlöletükben kiapadhatlan papi fejedelmek és írástudók vádjait ismétlik.⁴⁹² Fogcsikorgotva dúlják az ártatlannak múltját. Heródes, bosszankodva a hallgatáson, mely Jézus részéről ellene elkövetett sérelem volt, most már azzal sem volt tisztában, miképpen mentse meg fenségének látszatát, melyet ez a csavargó, aki még a magas ítélőszéket sem tartotta feleletre érdemesnek, valószínűleg félreismert. Vállát vonva mondja Jézusra: „Bolond!” Minthogy pedig Jézus még sem beszélt, megvetésével illeti őt. A tetrarcha környezete gúnyjait a kis király büszke sértegetésével egyesíti. És mert Jézus hallgatásán erőt venni sehogy sem tudtak, Heródes fehér ruhába öltözteti őt, ami a tébolyodottság jele, és visszaküldő Pilátushoz.⁴⁹³

A fehér ruha a lelkiismeret szeplőtelen tisztaságát jelképezi. Soha se vesd le fehér ruhádat, mondja a bölcs. És ez órában, jobban mint valaha, illet az Mária fiára, mert hisz, ez a nap volt vérkeresztisége nagy napja.⁴⁹⁴

„És jóbarátok lőnek Heródes és Pilátus az napságtól,” mondja az evangelista. Fölállanak a föld királyai és a fejedelmek egybegyűlnek az Úr ellen.”⁴⁹⁵ Vajon az írástudók, megfélelmezve a farizeusok iránt táplált gyűlöletükről, nem egyesültek-e ma ez utóbbiakkal, Jézus ellen? Vajon Pilátus, dacára a zsidók iránt érzett mély megvetésének, nem lesz-e büntársuk? A papi fejedelmek nem szövetkeztek e Júdással a tolvajjal?

Az emberi gonoszságok eme szövetkezése végzettszerű jellemvonásként vonul végig a szenvedések történetén; s mindinkább bizonyosabbá lett, hogy felsőbb hatalom igazgatta az eseményt, amelyben a legvalószínűtlenebbnek látszó egyezkedések és érdekszövetségek kötöttek.

⁴⁸⁶ Iz 53,8.

⁴⁸⁷ Jn 7,52. Pedig ebben sem volt Jézus ellenségeinek igaza, mert Debora, Nachum oda valók voltak. Izraelben, mely Galileához tartozott, számos próféta élt.

⁴⁸⁸ Jn 1,46.

⁴⁸⁹ Zsolt 21,16.

⁴⁹⁰ Lk 23,9.

⁴⁹¹ Zsolt 49,21.

⁴⁹² Lk 23,10.

⁴⁹³ Lk 23,11.

⁴⁹⁴ Lk 12,50.

⁴⁹⁵ Zsolt 2,2.

Pilátus zavara

Jézus megalázva, megkisebbitve jött vissza Pilátushoz. Heródes, csúfot üzve belőle, őt sorsára bízta, a zsidóknak így nem csak egy támaszuk veszett el; de Jézus ellen is annál inkább nőtt a szanhedrin dühe és vakmerősége. Minő eszközt kellene megragadni, hogy az áldozat megmentessék? Jézus már nem csak hogy önmaga nem védi magát, de még azoknak sem segít, kik őt tovább nem tarthatják. Pilátus még egyszer megkísérli, hogy beszéljen a bíróságot környező vértszomjazó veszett vadakkal: lássátok, mit cselekesztek és mit kértek tőlem: „Elém hozzátok ez embert, mint a nép hitegetőjét; és íme én tielőttetek kikérdezvén őt, semmi vétséget nem találtam ez emberben azokból, mikben őt vádoljátok. De Heródes sem; mert hozzája küldöttelek titeket, és íme semmi halálra méltó nem jött ki rája.”⁴⁹⁶

Szent Péter később ellenmondás nélkül nyilatkoztatta ki a zsidók tömege előtt, hogy Pilátus szándéka valóban az volt, hogy az Isten-embert megmentse.⁴⁹⁷

De ebbe az írástudók, a farizeusok, a papi fejedelmek, sőt maga a nép sem egyezett bele. Félreismerhetetlen jelleggel, a legerőszakosabb ellenállást mutatják a helytartó szándékával szemben. Nekik az igaznak lelke, az ártatlannak vére⁴⁹⁸ kell minden áron. Úgy látszik, addig nyújtják gonoszságukat, ameddig a bíró ellenállása tart.

Minden a kormányzó ellen fordult. De íme, egy néptömeg rohan most Pilátus palotájába. Zúgva követeli, hogy a szokásnak megfelelőleg egy fogoly szabadon bocsáttassék.⁴⁹⁹

Szokás volt ugyanis, hogy a húsvéti ünnepek alkalmával a helytartó egy a zsidók által kijelölt fogolynak megkegyelmezzon.⁵⁰⁰

Mintegy nem reméltett kincset ragadta meg Pilátus ez alkalmat, hogy megmenthesse Jézust. Sietve kérdi tehát a tömeget: „Szokástok, hogy egyet elbocsássak nektek húsvétkor. Akarjátok-e tehát, hogy elbocsássam a zsidók királyát?”⁵⁰¹

Azt hitte Pilátus, hogy végre megtalálta a várva várt eszközt. Jól tudta, hogy csak a papok gyűlölete üldözi Jézust, azért számított most a népre.⁵⁰²

Ám a gyűlölet ébren örködik.

Claudia Procula

A tömeg a kormányzó ajánlatán civódik, Pilátus pedig felesége intését veszi: semmi közöd neked avval az igazzal, mert sokat szenvedtem ma álomlátásomban őmiatta.”⁵⁰³

Pilátust, akit a zsidók ellenállása mindegyre jobban Jézus részére hajtott, meglepi az izenet. Nikodemus⁵⁰⁴ feljegyezte, hogy a zsidók ebből a körülményből is fegyvert kovácsoltak áldozatuk ellen: Láthatod már, hogy gonoszak az ő eszközei; álmokat küldött feleségednek.” De ez Pilátust csak még inkább megerősítette abbéli szándékában, hogy az Üdvözítőt kezeiből kiragadjja.

A zsoldáros próféta felkiáltására: „Ki kel fel érettem a gonoszok ellen?vagy ki áll mellém a gonosztevők ellen?”⁵⁰⁵ egy asszony felel.

⁴⁹⁶ Lk 23,14.

⁴⁹⁷ ApCsel 13,28.

⁴⁹⁸ Zsolt 93,21.

⁴⁹⁹ Mk 15,8.

⁵⁰⁰ Mt 27,15.16.

⁵⁰¹ Jn 18,39; Mt 27,15; Mk 15,6; Lk 23,17.

⁵⁰² Mk 15,10.

⁵⁰³ Mt 27,19.

⁵⁰⁴ Apokrif evangélium.

⁵⁰⁵ Zsolt 93,16.

Claudia Procula, akit az egyház később a szentek névsorába iktatott és Janka, Heródes helytartójának felesége, s velük együtt több jeruzsálemi nemes nő már keresztények voltak. Igaz, hogy Claudia családját határozottan még nem ismerjük, de annyi már is bizonyosnak látszik, hogy a gallok földjén, Narbonne-ban született. Az az állam, amely ma Franciaországnak hívatik, volt Claudia Procula hazája.

Claudiával kezdődik hát annak az éber keresztény fajnak a hagyománya, amely a lovagias hit hazáját az erény és dicsőség költői fénykörével övezte. Jézus megemlékezett ez egyetlen hangról, mely Pilátus ítélőszéke előtt védelmére kél... Mielőtt feltámasztotta volna Arc Jankát, Claudia bátorsága és gondoskodása helyett, cserébe, Magdolna vezeklését és szépségét adá Franciaországnak.

Barabbás

A Pilátus ajánlatával foglalkozó zsidók még mindig tanácskoznak. A papi fejedelmek, remegve a gondolattól, hogy a Jézust szerető nép elfogadhatná Pilátus váratlan ajánlatát, izgatottan igyekeznek megnyerni a maguk számára a tömeget.

A helytartó fogházában volt ez időben egy megvetett fogoly, egy útonálló, akit egy lázadás alkalmával kerítettek kézre, s többszörös gyilkosság miatt vetettek börtönbe.⁵⁰⁶ A szanhedrin minden áron keresztül akarja vinni a népnél, hogy ez utóbbinak kiadását követelje. S vajon, hogy sikerült ez nekik? A szabadságról beszéltek-e és Barabbást mint a zsidó függetlenség hősét mutatták be a népnek? Avagy újra avval a becsstelen pénzzel vesztegetnek, mellyel már egyszer megvásárolták a tanúkat, melyen Júdást is megfizették? Az alantos, könnyen lelkesedő s könnyen megvesztegethető néposztály lelkére mind a két érveléssel könnyen hathat az ember! Talán mind a két eszközt felhasználták s Pilátus nemsokára hallhatja, mint ordítja a nép: „Bocsásd el nekünk Barabbást!”

Pilátus nem hisz füleinek. Lehetetlennek látja, hogy a nép elfelejtse, amit Jézus vele és érette tett, hogy beleegyezhessek halálraítéltetésébe, még pedig egy gaz lator megváltása árán. Egymás mellett ejti ki hát nevét, hogy az ékesen szóló ellentétet annál feltűnővé tegye: „Kit akartok, hogy elbocsássak nektek, Barabbást-e vagy Jézust, ki Krisztusnak mondatik?”⁵⁰⁷

Még be sem fejezte, az írástudók már is visító hangon kiáltják és a nép velők: „Feszítsd meg ezt és bocsásd el nekünk Barabbást.”⁵⁰⁸

A nép szavazott: élet és halál függ szavazatától, előtte a bűn és erény, a gazság és jóság, a lázadás és szeretet, a gyilkoló kéz s a jótéteményeket osztó kéz, az aki gyilkolt és az, aki életét adta, a pokol és az Isten. És az ostoba, türelmes, öntudatlan nép habozás, lelkiismeretfurdalás nélkül, híven a törvényhez, melynek áldozata vala s talán örökre áldozata is marad, kiáltja: „Barabbást.”

Jézus mondotta: „Az én országom nem e világból való.” O mondta, mert ez a világ a latrok, a lázadók, a tolvajok zsákmánya.

Végtére is e választásnak, mely eggyel több gyalázatot vetett Krisztus arcába, így kellett megesnie.

Vagy tán nem volt-e megírva: „ölje le azt Izrael fiainak egész sokasága este felé.”⁵⁰⁹

S e választás a bűnösök lelkiismeretében manap is egyre ismétlődik. Az értelem, a hit, az ítélőképesség látja a jót, mely az Isten akaratában leledzik, de a lázadó szenvedélyek mégis csak „Barabbást” kiáltják.

⁵⁰⁶ Jn 18,40; Lk 23,19.

⁵⁰⁷ Mt 27,17.

⁵⁰⁸ Lk 23,18.

⁵⁰⁹ Kiv 22,6.

A szanhedrin diadalmaskodik. A felizgatott, fellázított nép ez alkalommal Jézus ellen támad, aki így legerősebb támaszát veszti, s akit mindegyre lehetetlenebb megvédeni, megmenteni. E veszettek dühfajtott hangja egyre parancsolóbb, egyre követelőbb ...⁵¹⁰ Pilátus még mindig küzd, de reménye már lejjebb száll. Még számít a nép jó szellemére és újból kérdi: „Mit akartok tehát, hogy cselekedjem a zsidók királyával,⁵¹¹ ki Krisztusnak mondatik.”⁵¹² A szanhedrin kétségesskedő tagjai kettőzött dühvel ordítják: „Feszítsessék meg.”⁵¹³ Pilátus nem enged: „De mi gonoszt cselekedett?”⁵¹⁴ Ám a zsidók makacsabbak, vad gyűlöletükben egyre ordítják: „Feszítsd meg őt, feszítsd meg őt.”⁵¹⁵

Pilátus kétségbeesik Jézus sorsa fölött; ezt a pokoltól megszállott, tajtékzó tömeget nem lesz képes lecsillapítani.

A büntetés kezdete, a véres durvaságok látása, gondolja magában, talán majd lecsillapítja a vadság lázát, melyet az ellenállás csak fokozott. Megragadtatja Jézust, és elrendeli, hogy megvesszőztessék.⁵¹⁶

Az ostromtatás

Rettenetes egy jelenet.

A ruháitól megfosztott Jézust hátra kötött kezeinél fogva egy, körülbelül hetvenöt centiméter magas oszlophoz kötik. Régi tiszteletreméltó legendák beszélik, hogy a római katonák tudva azt, hogy Pilátus szánalmat akar kelteni a zsidókban, az ostromzásnál használt eszközök legrettenetesebbjeit vevék elő. Először a tövisgallyak, majd a vasvesszők, horgos láncok kerülnek sorra. A történelem vastag bőrszíjakkal felfegyverzetten mutatja be nekünk a hóhérokat, akik emígy sem kisebb kegyetlenséggel sújták az elítéltet, kék csapást és vérző barázdákat hasítva annak testén. A boldogságos Szűz beszéli egy kinyilatkoztatásában a kegyetlen jelenetről, melynek egy részét maga is látta: „Mezítlenül volt az oszlophoz kötözve és szégyennel telve állapota miatt. Barátjai mind eltűntek, de ellenségei körül állták s makula nélküli szűz testét ostromozták. Az első csapásokra összeestem. Később magamhoz térve, csak elkínzott, a csontokig felhasogatott testét láttam, mert csontjairól még húsát is leszaggatták.”

Iszonyú egy kegyetlenség, mikor a felkapott korbácsok rongyokban tépik le róla a húst. „Így láttam vérral borított, agyongyötört fiamat a csapások alatt, melyek sűrű esőként hullottak reá.”⁵¹⁷

Igen, ez az a test, melyet ő oly gyengéden pólyázott, tejével oly szeretettel táplált, anyai keblén melengtetett. Az ostorszíjak sívítva hasítják végig a levegőt, tompa zajjal csapnak rája, a hóhérok fujótüdeje jelzi, miként verik. A fájdalmak forgószele volt ez, melynek közepén a szeretett lény áll, akit Bethlehemben karjain becézett, akit Názárethben növekedni látott, s akit munkálkodva, fáradtan követte a Judéába vivő úton; igen ő volt az, összeroskadt, megvakíták, szétmarcangolták könyörtelen ütlegeikkel, amelyek szépségéből nemsokára csak egy alakatlan, vérző hústömeget hagynak.

A próféta szavai szerint a bűn, mely a szorongottatások barlangjában szállt az Üdvözítő lelkébe, mert mint a jégeső szakad kiengesztelő és szűzies testére. A héber szöveg szerint:

⁵¹⁰ Lk 23,23.

⁵¹¹ Mk 15,12.

⁵¹² Mt 27,23.

⁵¹³ Mt 27,23.

⁵¹⁴ Mk 15,14.

⁵¹⁵ Mk 15,14; Mt 27,23.

⁵¹⁶ Jn 19,1.

⁵¹⁷ Szent Brig. kinyilat. 10,1 és 4,70.

„Hátamon szántottak a szántók.”⁵¹⁸ Egyike a legfájdalmasabb, de egyúttal a legékeesebben szóló része a szenvedéseknek teljesedett be. Az Üdvözítő lelke is ezzel foglalkozhatott: „Mert én az ostorokra kész vagyok, és fájdalmam előttem van mindenkoron.”⁵¹⁹ Már a legelső próféta is jelezte a dermesztő iszonyatot: „Ruháját borban mossa meg és palástját a szőlő vérében.”⁵²⁰ De mintegy kételkedve abban, hogy a halandó ily vadságra képes, a jövőtől kérdezik e kegyetlen látomás jelentőségét: „Kicsoda az, kinek ruhája pirosra van festve Bozra bíborától? Mért vörös tehát a te öltözeted és ruháid mint a sajtóban töröké? Ami ezt jelenté, hogy: az ige emberisége mint is lehet vérrel festve?

Az ég a jászol és a Táborhegy Istenét adja a földnek, – a föld a megostorozott, a Kálvária emberét adja vissza az égnek azzal a két szóval egyezően, amelyet Pilátus nemsokára ki fog ejteni:

Ecce homo!

E rettenetes mézárulásnak véget kell vetni. A katonák már belefáradtak, a megfenyített haldoklik.

Pilátus csak azt parancsolta, hogy ostorozzák meg, de azt nem hogy meg is öljék. Pedig már kiszzenvedhetett volna ennyi ostorcsapás alatt; ha a titokzatos hatalom nem tartja fenn benne az életet. A büntetés adaga már túl nagy is volt. Mózes könyörtelen törvénye, mintha előre látta volna Krisztus megostorozását.

A csapások kínzotta test szálnalmat kelt benne: „Ha pedig azt, ki vétkezett, méltónak látják a verésre, mondja a Deutoronomium, a vétek mértéke szerint legyen az ütések száma is, de úgy, hogy a negyven számot meg ne haladják, nehogy atyádfia rútul megszagatva távozzék szemeid elől.”⁵²¹ A római vadság tehát csak kelletténél jobban szolgált a zsidó dühnek, mert a mértéket már jóval túllépték.

Pilátus az ostoroztatásnál nem volt jelen. Míg a szelíd áldozatot kínozza, addig visszavonul. Talán Claudiához ment, hogy az üzenete felől bővebben kérdezősködjék.

A várakozó katonák, hogy üres idejüket megédesítsék, addig kedvük szerint kegyetlenkednek Jézussal. A világ meghódítói valának ők, s most egy zsidó van a kezeik között: mit is csinálhatnak vele mást?

Csak újabb kínok

Az udvar közepére vezetik tehát, s egybehívják a testőrség többi katonáit is, hogy együtt élvezzék az üdülés perceit. A sebesült kezd magához térni. Felöltöztetik, talán az előírás szerint ápolták is, hogy a szerencsétlen megostorozott a csapások folytán meg ne haljon. És minél bizonyosabb lett az, hogy az élet visszatér beléje, annál szabadabb folyást engednek vad állatiasságuknak.

A hóhérok örülnek az átalakulásnak, melyet csapásaik alatt szenvedett az, aki magát a zsidók királyának mondotta.

Az újonnan érkezettek, mulatságosnak találván a gyűlölt nemzet állítólagos főnöke szálnalmat ébresztő, nyomorult állapotát, dévaságukban még messzebbre akarnak menni. Letépi sebhez tapadt ruháit s vörös lepedőt borítanak reá, ami elég gyászosan parodizálta a császárok bíbor palástját. Koronát fonnak az Antonia körül rügyező tövisbokr ágáiból és ezzel koronázzák meg a Megváltót.

⁵¹⁸ Zsolt 128,3.

⁵¹⁹ Zsolt 37,18.

⁵²⁰ Ter 49,11. „Krisztus tulajdon vérében festetett pirosra” (Tárkányi).

⁵²¹ MTörv 25,2.3.

S hogy a komédia teljes legyen, a jogar helyett nádszalat szorítanak a még mindig megkötözött kezei közé.⁵²²

Ugyan! a római nép ez öntudatlan állatiasságával, nem azt a nagy munkát kezdé-e meg e pillanatban, amelyre őt a gondviselés kijelölte? Jönni fog egy nap, amelyen a Caesarok bíbor palástjukat terítik Krisztus vállaira, hármás arany koronájukat teszik fejére és a világjogarát adják kezeibe. Minthogy pedig nekik volt fenntartva, hogy az örökkévalóság halhatatlan királyának⁵²³ ezen a világon örök birodalmat szerezzenek, így illet, hogy már kezdetben is oly jelvényt adjanak e királyságnak, amely ékesenszólóan szimbolizálja annak valódi jellegét. A cinikus, durva katonák azt hiszik, hogy csak a dermesztő jelent képviselik, pedig lényegileg prófétai munkát végeztek.

A királynak, kit ők gúnyaikat szórva avatnak fel, a jövő valamennyi nemzedéke előtt meg kell tartania a népkirálytól kapott jelvényeket. Csak a bíbor palást illeti meg ezt, akinek királyságát a vértanúk kiomló vére terjeszti és tartja fenn. Az, aki a tanítványok millióit hívja küzdelemre, amelyben vérüket ontják s éltüket adják, úgy illik, hogy saját halála jelvényét öltse magára, hogy megerősítse, bátorítsa a hívőket, akik életüket fogják érte feláldozni.

A tövis korona igazi koronája annak az Istennek, aki a kevély és vétkező emberiségnek a bűnbánatot s az alázatosságot prédikálja. Aki tanítványaitól önmegtagadást, a megpróbáltatásokban megadást követel, annak meg kell mutatnia az egész világ előtt, hogy nem fél a halálkínok megpróbáltatásától és az élet töviseitől. S a nádjogar? Imádandó jel a türelmes fejedelem kezében, akinek csodálatosan szelíd hangja ezt a kinyilatkoztatást hallatja: „az én igám gyönyörűsége és az én terhem könnyű.”⁵²⁴ És az, akinek szeretettel kell lebilincselnie a lelkeket és szelídséggel uralkodnia, az áldott kezeiben az éppen úgy nem tarthat arany vagy vas jogart, mintahogy nincs meg lelkében e világ fejedelmeinek kevélysége és keménysége.

De a világ szemeiben az ily királyság csak gúnyt érdemel. Az erős nemzet, mely az egész világot fegyvereinek hatalma alá hajtá, egy ilyen királyból csak csúfot üzni tudott.

A katonák, kiknek szíve minden szájalom elől el volt zárva, ebben csak még egy okkal többet látnak megsemmisítésére. Hát nem az erősek törvénye-e a gyengébbek, az erőtlenek bántalmazása? Akit sors csapása sújt, azt üldözik; aki az igazságosság és erény útján jár, abból csak csúfot üznek, s gyalázzal halmozzák el azt, aki még pirulni tud.⁵²⁵ S a római katonák csúfságot, csapásokat halmoznak erre az áldozatra, aki még csak panaszkodni sem tud. Felhasználnak minden ostoba kegyetlenséget, amit lelkületük s durvasága csak sugalmazhat. Elvonulnak előtte, s gúnyosan térdet hajtanak:

„Üdvözlégy zsidók királya!”⁵²⁶

Tövis verte sebeiből, folyó vérével festett arcát durva tenyereikkel pofozzák, azután letörlik kezeikről a vért;⁵²⁷ a bor tisztátalan élvezői⁵²⁸ komor, feldúlt arcára köpnek;⁵²⁹ kirántják erőtlén kezeiből a nádat s a tövist verik vele, hogy még mélyebbre hasson isteni fejébe.⁵³⁰ S minderre gúnyosan kacagnak.⁵³¹

⁵²² Mt 27,28.29.

⁵²³ 1Tim 1,17.

⁵²⁴ Mt 11,30.

⁵²⁵ Zsolt 68,8.12.27.

⁵²⁶ Mt 27,29.

⁵²⁷ Dán 19,3.

⁵²⁸ Zsolt 68,13.

⁵²⁹ Mt 27,30.

⁵³⁰ Lásd előbb. Mk 15,19.

⁵³¹ Jer 3,14.

A megtestesült Ige pedig, aki maga előtt látja a jövődöléseket mind, visszaemlékezik az írásra: „Nem szégyenlitek, hogy elnyomtok!”⁵³² Még a bolondok is lenéznek engem.⁵³³ Napestig gyaláznak engem az én ellenségeim és akik dicsértek engem, ellenem esküsznek.⁵³⁴ És nem vala segítóm.⁵³⁵ És ostromoztattam egész nap és fenyíték volt részem reggeltől.⁵³⁶ Tipornak engem ellenségeim egész nap; mert sokan hadakoznak ellenem.⁵³⁷ Minden ellenségem fölött nagy gyalázzattá lettem s félelmévé ismerőimnek.⁵³⁸ Mert a buzgóság házadért, megemészt engem; a téged gyalázók szidalmai esnek rám.⁵³⁹ Könyörülj rajtam Isten; mert összetipor engem az ember; egész nap ostromolván szorongat engem...⁵⁴⁰

Végre megérkezik Pilátus. Gyors és talán megindult tekintete a Rabbi fájdalmas állapotára esik. E látomás csak szánalmat ébreszthet tán s megindítja a népet? Elővezetteti hát Jézust s bemutatja az egyre növekedő tömegnek: „Íme kihozom nektek őt, hogy megismerjétek, hogy semmi okot sem találok őbenne.” És még hozzá teszi: „Íme az ember.”⁵⁴¹

Ecce homo

„Élő ember-e ez, kérdi Bossuet, vagy megfejtett áldozat? S azt felelik: ember, Ecce homo!”

Ez az az ember, akiről Izrael asszonyai mondták: „Boldog a méh, mely téged hordozott és az emlők, melyeket szoptál”.⁵⁴² Ez az a király, aki körül a tömeg tegnap még zúgva kiáltá: „Hosannah Dávid fiának! Áldott, ki az Úr nevében jő”.⁵⁴³ Ez az a Messiás, akinek Izrael prófétái hajdan dicséret és szeretettől telt himnuszait zengették: „Az Úr országol, ékességbe öltözött,⁵⁴⁴ világossággal mint köntössel körül vagy véve.⁵⁴⁵ Ékes alakú vagy az emberek fiai fölött; a te ékességeddel és szépségeddel indulj meg, járj szerencsésen és országolj...”⁵⁴⁶

És Pilátus bemutatja őt a népnek: „Ecce homo!”

S mikor Pilátus ezeket mondja, a megostorozott fájdalmasan feleli lelkében: „Én pedig féreg vagyok és nem ember; emberek gyalázata és a nép megvetése”.⁵⁴⁷

Azok pedig, akik Mária fiát még ifjúságának és szépségének ragyogásában ismerték, a fénylő galileit, lelkök fájdalmas csodálkozásában megemlékeznek Jób barátainak meglepetéséről és ámulatáról, amint írva van: „És midőn messziről fölemelték szemeiket, nem ismerék meg őt és felkiáltván, sirának és megszagatván ruháikat, port hintenek fejökre... és senki egy szót sem szóla neki, mert látták hogy az ő fájdalma felette nagy”.⁵⁴⁸

⁵³² Jób 19,3.

⁵³³ uott.

⁵³⁴ Zsolt 101,9.

⁵³⁵ Iz 63,5.

⁵³⁶ Zsolt 72,14.

⁵³⁷ Zsolt 55,3.

⁵³⁸ Zsolt 30,12.

⁵³⁹ Zsolt 68,10.

⁵⁴⁰ Zsolt 55,2.

⁵⁴¹ Jn 19,4.5.

⁵⁴² Lk 11,20.

⁵⁴³ Lk 13,35.

⁵⁴⁴ Zsolt 92,1.

⁵⁴⁵ Zsolt 103,2.

⁵⁴⁶ Zsolt 44,3.5.

⁵⁴⁷ Zsolt 21,7.

⁵⁴⁸ Jób 2,12.13.

Ez ember volt, de Istenember is, és azok, akiknek nem volt szabad őt befogadniok,⁵⁴⁹ az a nép, mely örökségül bírta őt, de amelynek mint az orosláznak ellene kellett fordulnia,⁵⁵⁰ ezek a zsidók, akiknek bensejét már égeté a pokol tüze, íme ezért érzék ők látásakor dühöket növekedni, a vér utáni szomjukat égetőbbé válni, ezért ordíták Pilátus szavaira feleletül:

„Feszítsd meg őt! Feszítsd meg őt!”⁵⁵¹

Pilátust megfosztják utolsó eszközétől s reményétől is. A kétségbeesés környezi. Nem tudja magát elhatározni, hogy az igaz vérébe mártsa kezét. El akarja magáról háritani a felelősséget: „Vegyétek ti őt és feszítsétek meg, mert én nem találok okot ő benne!” A könyörtelen zsidók nem egyeznek bele, hogy Pilátus kijátssza akarataikat. Újra felmordulnak hát: Lehet, hogy te nem találsz okot ő benne, de „nekünk törvényünk van és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten fiává tette magát”.⁵⁵²

A zsidók elvetik álarukat. Már nem hozzák fel előbbeni vádjait, melyeknek alapján kívánták Pilátus ítéletét. Pilátus felelősségét akarják előtérbe léptetni, mikor Krisztust összeesküvéssel; lazítással vádolják. Pilátus maga tette semmissé fővadjukat. Szemtelen kíméletlenséggel vallják meg haragjuk valódi okát. Pilátus, aki érzi, hogy a helyzet aggasztóvá válik, már nem gondol reá, hogy a zsidó babonaszókat kicsinylőleg gúnyolja. E hirtelen változásban a szanhedrin engesztelhetetlen és növekedő dühét látja. Az udvaronc aggodalmi hirtelen feltámadnak lelkében: Tiberius uralkodott.

Pilátus megjed.⁵⁵³

Visszatér tehát Jézussal az ítélőterembe. remélvén, hogy a vádlott majd megmondja, mit kelljen a zsidók újabb vádjára felelnie. Kérdé tehát: „Honnan való vagy te?” Mi a te származásod?

Jézus nem felelt. Ettől kezdve Pilátus már sokkal gyávább magaviseletet tanúsított, semhogy képes lehetett volna arra, hogy a tömeg előtt Krisztus istenségét bizonyítsa. Neki felelni, az istentagadás vádjának megerősítése lett volna.

Pilátus tehát így szól Jézushoz: „Nekem nem szólasz-e? Nem tudod-e, hogy hatalmam vagyon megfeszítésedre és hatalmam vagyon elbocsátásodra?”

„Felelé Jézus: Nem volna semmi hatalmad ellenem, ha teneked onnan felülről nem adatott volna; azért annak, ki engem neked átadott, nagyobb bűne vagyon”.⁵⁵⁴

Idegenszerű nyilatkozat, meglepő igazság! Tehát nem Pilátus volt az, – habár dicsekedett is vele a szerencsétlen – aki Jézust a halálra adja. Egy ellenállhatatlan végzetszerűség volt az, amelynek neve minden keresztény előtt ismeretes, mely a Mestert a halálba vivé. Jézust senki sem ölhetette meg: a zsidó papok, akik életét akarták, elvesztették pallosjogukat; Pilátus, aki halálra ítéltette volna, vonakodott őt elítélni, mert nem talált okot erre. Tehát egyedül csak a bűn, az a titkos és végzetes hatalom fogja lehetővé tenni a gyászos esemény megvalósulását.

És minél inkább szerette volna a helytartó megmenteni Jézust, annál erősebben ordítottak a zsidók. Végtere Tiberius császárral fenyegetődznek: „Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja; mert mindaz, ki magát királlyá teszi, ellenemond a császárnak”.⁵⁵⁵

Pilátus egyre habozott. Akarata utolsó rongyai is foszladoznak és a féktelen zsidóvihar könnyen elragadhatja.

⁵⁴⁹ Jn 1,11.

⁵⁵⁰ Jer 12,8.

⁵⁵¹ Jn 19,6.

⁵⁵² Jn 19,6.7.

⁵⁵³ Jn 19,8.

⁵⁵⁴ Jn 19,10.11.

⁵⁵⁵ Jn 19,12.

„Midőn tehát e beszédeket hallá, kihozá Jézust és az ítélszékbe üle, azon helyen, mely kövezetnek mondatik, Lithostrotosnak görögül, zsidóul pedig Gabbatának”,⁵⁵⁶ és mondá a zsidóknak:

„Íme a ti királytok!” A zsidók meg megkísérlik a dacolást. Hörögve ordítják: Vidd el, vidd el, feszítsd meg őt!” Pilátus jobban hangsúlyozza a címet, melyet sértésképpen vetett a zsidók szeme közé: „A ti királytokat feszítsem-e meg?” És a főpapok, mintha csak komolyan vették volna a helytartó gúnyját, felelének: „Nincs királyunk, hanem csak császáruk”.⁵⁵⁷

A papi fejedelmek tehát csak hogy megsemmisítsék Jézust, apostolokká lettek. Jézus ellen táplált gyűlöletükben megtagadják az Isten népe függetlenségének, a zsidók politikai szabadságának ügyét, amely oly mélyen volt a zsidó nemzetnek, a Makkabeusok büszke utódainak lelkébe vésvé. A hazafiság, a nemzeti becsület, fajuk dicsősége, függetlenségük érzete, minden, minden, ami a nemességnek legalább látszatát kölcsönözhetne volna, rút, epés lelkük előtt, mindez már nem létezett, eltűnt s mocskos lelkiismeretük mélyében csak az aljasság, a gyűlölet maradt meg.

És Pilátus? Bárminő visszataszító volt az, így a becsületes emberre nézve, aki lelkében habozott, végtére mégis csak a nagyravágyó ember részére döntött, aminő volt tulajdonképpen Pilátus is. Hosszú ellenállása a zsidók ajkaira azt a kiáltást adja: „Nem királyunk, hanem csak császáruk”.

Tibérius udvaronca jobbat nem is remélhetett. Most már nem habozik. A zsidók politikai meghódolását Barabbással jutalmazza meg s Jézust szerencsétlen sorsára hagyta: a Caesar uralmát üdvözlő zsidók mégis csak megérik egy zsidónak keresztrefeszítettését! Még csak lelkiismeretével kellett leszámolnia, de hát ez reá nézve mitsem mondó kellemetlenség. Ezzel ugyan csakhamar rendben volt. Vizet hozat s megmossa kezeit a nép előtt, mondván: „Én ártatlan vagyok ez igaznak véréből; ti lássátok”.⁵⁵⁸

Számtalanszor szólott Jézus a zsidók alakoskodása ellen, akik azt hitték, hogy kezüket megmosva, tiszta lelkiismerettel is bírnak.⁵⁵⁹ A zsidókat megvető Pilátus épp a leghitványabb dologban lett hozzájuk hasonló. De hiszen, ha a zsidók a római uralom előtt a porban csúsztak, a római helytartó ennek viszonzásául csak elfogadhatott valamit a zsidók babonáságából.

És a kedveskedő helytartó iránt az egész nép hálával telt el. A gyengéd lelkiismeret segítségére siet és magára vállalja utolsó aggályait. Pilátus kezeit mossa, a nép fennhangon kiáltja: „Az ő vére mi rajtunk és a mi fiainkon”.⁵⁶⁰

A történelem bebizonyította, mennyire talált meghallgatásra ez utolsó kiáltásuk.

Pilátus akkor kezeikbe adá Jézust, hogy megfeszíttessék.⁵⁶¹

A zsidók fejére visszahulló vér Pilátus kezén is letörölhetetlen vérfoltokat hagyott. A századok végezetéig beszélnek majd, hogy Jézus Pontius Pilátus alatt szenvedett. Az emberiség bűneinek történelmében Pilátus nevét Júdás undortkeltő neve mellett fogják hajtogatni. És dacára őszinte, Krisztus megmentését célzó erőlködéseinek, a gyilkosságért mindig ő viseli a felelősséget, mert csak neki volt hatalmában azt megakadályozni. Habozása, hogy az istengyilkosságtól megszabadulhasson, a helyett, hogy bűnét kisebbítené, csak még elvitázhatatlanabbá teszi, mert bebizonyítja, hogy felelőségének tudatában volt, mikor ezt

⁵⁵⁶ Jn 19,13. „A görög Litostrotos, apró színes kövekkel kirakott tálat jelent, mely az ítélszék helyén volt felállítva és ezért neveztetett az akkori héber nyelven gabbatának, emelvénynek, boltozott helynek.”

⁵⁵⁷ Jn 19,15.

⁵⁵⁸ Mt 27,24.

⁵⁵⁹ Mt 15,20.

⁵⁶⁰ Mt 27,25.

⁵⁶¹ Mt 27,26.

tette. Pedig a kiontott vérnek reánk háramló felelőségénél súlyosabb nincs, különösen ha az a vér az Isten-ember vére volt.⁵⁶²

⁵⁶² Flavius József zsidó történész tanúsága szerint Pontius Pilátus később a római törvényszék által száműzetésre ítéltetett. Gallia Vienne nevű városában tölté száműzetését addig, míg Júdás példájára öngyilkossággal nem vetett véget életének.

A halál

A halál

„Ordítsátok, jaj. jaj a napnak! Mert közel vagyon a nap, közelget az Úr napja, a borús nap....”⁵⁶³

„Sírj, Jeruzsálem, mint a szőrzsákba öltözött nő az ő ifjúságának férje fölött.

Ah, ah, ah, az a nap, az Úr napja, mint a pusztítás, úgy jó a Mindenhatótól.”⁵⁶⁴

Zengjete harsonával Sionban, ordítsatok az én szent hegyemen, reszkessenek a föld minden lakói: mert az Úr napja jön...

A sötétség és homály napja, a fellegek és a forgószél napja.

Megrémül a föld, megrezzennek az egek; a nap és föld elsötétülnek és a csillagok megvonják fényességüket.”⁵⁶⁵

Végre tehát Jézus egészen a zsidóké.⁵⁶⁶ Mikor mint kis gyermek Bethlehemből jött el hozzánk életet kérve, gyűlöletteljesen taszították el maguktól. A ragadozók kéjével vetették rá magukat az áldozatra, rajta henteregve, most, mikor meg akarák ölni. Letépik róla a bíborpalástot, melyet a római katonák ingerkedve, gúnyolódva dobtak Jézus sebes testére, a zsidók királyára. Durván veték raja köntösét és köpenyét, gyönyörködve vérző sebeiben. Aztán pedig még mindig izgatottan, hevesen vállaira dobják a keresztet, mely valószínűleg Barabbásnak volt készítve, s a fájdalmas útra taszítják.⁵⁶⁷

Kétezer éve múlt, hogy hasonló napon, ugyanazon az úton⁵⁶⁸ egy atya vezeté fiát az áldozatra. Izsák vállán vive az áldozat-fát. „Atyám!” Így szólt atyjához a fiú. Ez pedig felelé: „Mit akarsz fiam?” – „Íme, úgymond amaz, a tűz és fa, de hol van az égő áldozatra való állat?” Mondá pedig Ábrahám: „Fiam, az Isten szerez magának égő áldozatra való állatot.”⁵⁶⁹ És ez a jelenet sem annyira élőkép, mint inkább jövendölés vala. Izsáknak tényleg nem kellett feláldoztatnia. A zsidók kétezer éven át folyton hangoztatták: „Az Isten szerez magának égő áldozatra való állatot.” A beszerzés napja elérkezett és az új Izsák tudva jól, hogy ő volt a várt áldozat, a hegyre megy fel.

A menet élén, római szokás szerint egy katona harsogtatja a harsonát, hogy egybegyűjtse a tömeget. Jézust a keresztjüket vivő két lator és Pilátus katonái veszik körül. A kíséret: a gyűlölet és örömtől lihegő zsidó csöcselék. Itt-ott néhány szomorkodó asszony szemeiket az áldozatra függesztve, sokkal inkább elmerülve a jelenetbe, hogysen a tömeg lökdösésére ügyelhetek volna. Közöttük egy szomorúbb, elmerültebb szebb nő, egy emberöltő, egy század fájdalmának nyomait viselve arcán... Mária, az áldozat anyja.

Az idő tizenegy–tizenkettő felé jár.

Jézus a múlt este óta sokat szenvedett. A Gethsemani kert gyötrelmei megtörték. Az út, melyet gyors, a szanhedrin gyűlölete által siettetett menetben kellett megtennie a kertből Kaifáshoz, Kaifástól Pilátushoz, Pilátustól Heródeshez, Heródestől Pilátushoz, az éj, melyen

⁵⁶³ Ez 30,2.

⁵⁶⁴ Joel 1,8.15.

⁵⁶⁵ Joel 2,1.2.10.

⁵⁶⁶ Jn 19,16.

⁵⁶⁷ Mk 15,28.

⁵⁶⁸ Szent Ágoston mondja: Jeromos pap írja, hogy a zsidók ősei szerint, Izsák feláldozásának helye a legpontosabban ugyanaz, amelyen Krisztus keresztre feszítettet. (Civit. I. 16o., 32.) Némely martyrologus szerint pedig Izsák feláldozásának napja nagypéntek vala.

⁵⁶⁹ Ter 22,6.7.8.9.

az elszenvedett ütlegek és az átélt izgalmak mellett még táplálékot sem vehetett magához, kimeríték erejét. Majd az ostorozás keservei következnek: folyik a vér. S a hasonló büntetés okozta gyötrelmek égető szomjat keltenek benne. Igaz, hogy a fájdalmas út első része lefelé vitt, de mert a kereszt nehéz az elítélt kínzott vállainak, minden lépésén megbotlik. A hagyomány három esést jegyzett fel, melyek ugyancsak felette fájdalmasak lehettek az édes Jézusnak. A zsolttáros úgy látszik, jós szemével látta az esés okát, a zsidók durvaságát. „Taszigáltak, s elhanyagoltam, hogy elessem: de az Úr fenntartott engem.”⁵⁷⁰ A jelenlévők közül senki sem nyújtotta volna oda segítő kezét. És ha az Úr fenntartotta, ha megakadályozta, „hogy mikor elesik, meg ne sérüljön”,⁵⁷¹ ez is csak a rettenetes igazságszolgáltatás volt, amely a legfőbb kiengesztelés kegyetlenségeinek őrizte meg.

És Ő ment, csak arra gondolván, hogy a fájdalmak és megpróbáltatásokon keresztül az örök boldogság útját mutassa meg azoknak, akik követni akarják. Szenvedései megmagyarázták a múltban mondott szavait: „Ha ki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát, és vegye fel keresztjét és úgy kövessen engem.”⁵⁷² Már látta fájdalmainak, nemkülönbön halálának szépségétől, a megbűvölt szentek hosszú sorát arra az útra lépni, amelyen szenvedéseinek nyomdokait hagyta. A vértanúkat, szüzeket, a vezeklőket s akiket néhány évvel később Szent Péter sorolt elő: akik gyalázatot és vereséget szenvedtek, azonfelül bilincseket és tömlöcöt; akik megköveztettek, kettévágattak, megkísértettek, akik kardra hányatván meghaltak, szerte bujdosnak juh- és kecskebőrökben, szűkölködven, szorongattatván, nyomorogván, kikre nem volt méltó a világ, akik a pusztákban, hegyeken, barlangokban és a föld üregeiben bolyongtak, bujdosnak.⁵⁷³ A tömegért, mely Krisztusért a világ előtt megtagadta önmagát, akik éheztek, szomjúhoztak, meztelenül jártak, eltúrték az arculcsapást, a gyűlöletet, az üldözést, az átkokat és önkényt lettek a világnak salakjává, söpredékévé.⁵⁷⁴ Végre azokat, akiknek nem volt oly bátorsága a szenvedések elviselésére, mint a Mesternek, akik tehát az irgalmassággal pótolják erényük gyengeségeit és segítségére sietnek a szegények és a vezeklésben kimerült bűnbánók személyében képviselt kínzott emberiségnek.

Ez utóbbiak számára szerzi néhány perc múltán a gondviselés, a szent asszonyok személyében a kálváriai menet egyik legmeghatóbb jelenetét.

A kereszt súlya alatt elbukott Jézus már képes önerejéből fölemelkedni. Már az esés előtt is csak alig bír tovább vánszorogni. Kíséretének ütlegelése és bántalmi közben megfeszíti erőit, hogy útját folytathassa. Az úton egy cirenei halad, aki majorjából tért vissza és a menet előtt megyen, valószínűleg méltatlankodásának adott kifejezést a katonák vadsága fölött.⁵⁷⁵ Helytelennek találják a közbelépését: „Ha olyannyira érdeklődöl az elítélt iránt, vidd hát keresztjét.” A cirenei tiltakozik, de a római katonák szeszélyeskedésén nem foghatott ki. Engedelmeskednie kellett, vállára veszi hát a keresztet. A kereszt terhe neki és két fiának, Sándornak és Rufusnak a szentté avatást szerezte meg jutalmul. Simon később Szent Pált követte Spanyolországba, kinek csak egyetlen jelszava volt: csak Jézus Krisztust, a megfeszítettet ismerni.⁵⁷⁶ A tény, mikor Jézus keresztjét Simonnak átadta, jelképes volt: a pogány költő nemzedékekről beszélt, melyek futásukban egymásnak adják át az élet fáklyáját. Jézus óta a keresztény nemzedékek a keresztnél drágább kincset egymásnak nem adhatnak.

⁵⁷⁰ Zsolt 117,13.

⁵⁷¹ Zsolt 30,24.

⁵⁷² Mt 16,24.

⁵⁷³ Zsid 11,36.37.38.

⁵⁷⁴ 1Kor 4,10.12.13.

⁵⁷⁵ Mk 15,21.

⁵⁷⁶ 1Kor 2,2.

A szent asszonyok

A cirenei közbejötté megállítja a menetet. Egy Veronika nevű asszony, ki abban a házban lakott, amely előtt ez a jelenet lejátszódott, igyekszik e körülményt a maga hasznára fordítani. Kinyitja a kaput s egy fehér kendőt tartva a kezében a Mesterhez siet. Láttá az elítélt fenséges arcán a megaludt vért, a piszkot, mellyel arcát beszennyezték, a port, a sarat, mely rútul bemocskítja szép szakállát, képét. Isteni homlokára illeszti tehát a kendőt... Jézus belétörli arcát. A meglepedettség és jószág csodájául megengedte Jézus, hogy vízzel és piszokkal festett vonásai ez irgalmas, bátor asszony kendőjére rajzolódjanak. A Mester arca, bár az idő folytán már félig elmosódott, még ma is felismerhető és az imádatára bocsátott hívők meghatottan gondolhatnak arra, hogy Jézus idelent, szeretetéért elszenvedett gyalázata jelen kívül, más látható jelt nem hagyott maga után. Veronika a gall nők azon társaságához tartozott, melynek Pilátus felesége, Claudia is tagja vala.

Bordeaux mellett Bazadaise környékén született. E bátor gyöngédséggel tehát ő is előmozdítja, hogy a keresztre feszített különös kegyelmével árássa el azt az országot, amelynek asszonyai a világ legnemesebb, legéberebb teremtsései.

A menet ismét megindul. Jézus látása szánalmat kelt mindenkiben. Az őt követő asszonyok csapata közelébe férközhetett és így jobban láthatta arcának sápadtságát, a fájdalmas kimerültséget, melyet nehéz és ingadozó járása eléggé elárult. Szívük vérzik e jelenet láttára. Sírni, zokogni, panaszkodni kezdenek. Jézus hallja a hangokat, melyeknek édessége és árnyalata homlokegyenest ellenkezett a vesettek szakadatlanul sértő, durva hangjával. Feléjük fordítja fejét s ekképp szól hozzájuk: Jeruzsálem leányai! ne sírjatok én rajtam, hanem sírjatok magatokon és fiaitokon. Mert íme eljönnek a napok, melyekben majd mondják: boldogok a magtalanok és a méhek, melyek nem szültek és az emlékek, melyek nem szoptattak. Akkor kezdik mondani a hegyeknek: szakadjatok ránk! és a halmoknak: borítsatok el minket! Mert ha a zöldellő fán ezt művelik, a szárazzal mi fog történni?⁵⁷⁷

Az, aki megbosszulja a vért, nem feledkezhetett meg ily nagy bűnről⁵⁷⁸. Már megvonja tőlünk szellemét, mely ereje volt ennek a népnek, mely mint a vízfolyások mellé ültetett fa, viruló egészséges vala.⁵⁷⁹ Haragja nemsokára utol éri, „mint a tűz, mely fölégeti az erdőt és mint a hegyeket leperzselő láng”⁵⁸⁰. Gyalázatos lesz e nép arca⁵⁸¹, hogy minden gonoszságuk meg legyen fizetve⁵⁸². És Titus rémítő útját követő hosszú századok múlva is siratni fogják még a zsidók minden pénteken, a fájdalmas út egész hosszában, hazájuk elpusztítását: „Isten, pogányok jöttek örökségedbe, megfertőztették szent templomodat, szolgálaid holttestét eledelül adták az égi madaraknak, szentéd húsát a föld vadainak. A zsidó vért mint a vizet ontották Jeruzsálem körül, ... gyalázattá lettünk szomszédainknak, nevetséggé és csúfsággá azoknak, kik körülünk vannak.”⁵⁸³ A könnyörületes kenyerét esszük.⁵⁸⁴ Ifjainkat tűz emészti meg és jegyeseik nem siratják meg őket. Papjaink fegyver által hullanak el és özvegyeiken senki sem siránkozik⁵⁸⁵. Jaj a vétkes nemzetnek, a gonoszúsággal terhelt népnek, az elvetemült ivadéknak, a bűnben megrögzött fiaknak”.⁵⁸⁶

⁵⁷⁷ Lk 23,27–31.

⁵⁷⁸ Zsolt 9,13.

⁵⁷⁹ Zsolt 1,3.

⁵⁸⁰ Zsolt 82,15.

⁵⁸¹ Zsolt 82,17.

⁵⁸² Zsolt 93,23.

⁵⁸³ Zsolt 78,1.4.

⁵⁸⁴ Zsolt 79,6.

⁵⁸⁵ Zsolt 77,63.64.

⁵⁸⁶ Iz 1,4.

És hogy az átkok beteljesedhessenek, a megvakult zsidók átlépik az ítélet kapuját, kivetik Jézust Jeruzsálem városából, Jézust, akinek vére és imája véget vethetett volna az ég haragjának. De úgy kellett ennek történnie, hogy a megváltó áldozat az elítélt a városon kívül mutattassék be. A kereszt helyének jeleznie kellett, hogy a világ üdve nem marad a zsinagóga tulajdona, hanem hogy ki fog az terjedni az egész mindenségre. „Ugyanazért Jézus is, hogy vére által a népet megszentelje, a kapun kívül szenvedett”⁵⁸⁷.

A kereszten

A kíváncsiak folyton tóduló sokaságától megnövekedett menet végre a kálvária csúcsára ér fel. A teljesen kimerült Megváltó gyászos értelemben suttoghatta prófétája szavait: „Ez az én nyughelyem”⁵⁸⁸. A három keresztet a földre vetik s a kivégzés előzményeihez fognak.

A szokás megengedte, hogy az elítélteknek, fájdalmaik enyhítésére egy adag narkotikus bort adhassanak. A szent Jézusnak is felajánlják. Jézus megízleli, de inni nem iszik abból⁵⁸⁹. Úgy illett, hogy a vértanúk királya a reá váró szenvedésekből semmit se veszítsen el. De meg a mózesi törvény is szigorúan megtiltotta az áldozat bemutatására készülő papnak a részegítő ital élvezetét⁵⁹⁰. Pedig Jézus ez órában az igazi főpap volt, „aki tulajdon maga vérével ment be egyszer mindenkorra a szentélybe”⁵⁹¹. Úgy kellett lennie, hogy az áldozat a törvény megkövetelte jelleggel mutattassék be.

A próféta írja: „Átlyuggatták kezeimet és lábaimat”⁵⁹². A hóhérok tehát kötelesszerűleg engedelmessé váltak. Az aleppói fenyőből ácsolt kereszt ott fekszik a földön, várva szerencsétlen áldozatát, isteni jegyesét. A római katonák, hogy munkájukat kényelmesebben végezhessék, a tömeget leűzik a Kálvária lapos csúcsáról. A gondviselés úgy intézte, hogy a szemlélők köre szélesebb legyen és hogy a szentasszonyok Jánossal együtt az első sorban foglalhassanak helyet ... Jézust a keresztre dobják ... A hosszú, szögletes széles fejű szegek készen vannak. Jézus kezein kezdik; hogy az összekötő rész erősebb legyen, a szegeket rézsút verik be, és pedig a tenyérnek a csuklóhoz közel eső részen, annak a vonásnak az első végén, mely akkor képződik, ha a hüvelyket kisujjunkkal érintjük; ott, ahol még a kéz van, amint a próféta akarja, és ahol már a kar kezdődik, amint a történelmi hagyományok beszélnek. Egy pár kalapácsütés, egy vérsugár és minden készen van. A szent hagyomány azt tartja, hogy a keresztfába fűrt lyukak közé eső távolság nagyobb volt, mint Jézus kiterjesztett karjainak hossza. Így hát kénytelenek voltak az egyik kart erőszakkal megnyújtani, kirántani s a vértanú mellét megszakítani. A hagyomány valószínű, ha eszünkbe jut, hogy a keresztet alighanem Barabbás számára készítették, aki a rablók, a lázadók Herkulese lehetett, kegyetlen fájdalmak, a mellizmok kinteljes megszagatása volt e tény következménye. És Jézus körülbelül három óráig függött így a keresztfán élő sebein, a kínzások ijesztő érzetétől átjárt mellével! ...

Ugyanez okból lábait is kénytelenek voltak mértéken felül megnyújtani. A kezek sebei, a szegek éles, durva szálkáitól felhasogatva még tágabbra nyíltak. Minthogy csak a talpak érinthették a keresztfát, oly helyzetbe kellett hozniok Jézus lábait, hogy a lábfej és térd csuklója egy vonalat képezzenek. Ily helyzet gyötrelmeit iszonyodás nélkül ember el nem képzelheti. A szög az idegeket széttépve, az ereket felszaggatva mélyed Jézus szent testébe. Még néhány kalapácsütés, és a keresztrefeszítés megtörtént.

⁵⁸⁷ Zsid 13,12.

⁵⁸⁸ Zsolt 131,14.

⁵⁸⁹ Mt 27,34.

⁵⁹⁰ Lev 10,9.

⁵⁹¹ Zsid 9,12.

⁵⁹² Zsolt 21,17.

Jézus önkényt szelíd megadással nyújtá kezeit és lábait, nem volt-e ez élete valamennyi ajándékának betetőzése, megkoronázása? És evangéliumi pályafutásának nagylelkűsége után habozhatott volna-e a legfelségesebb ajándékánál, amely irántunk érzett szeretetének mértékét szerezte? A katonákat, akik talán soha sem végeztek ennél kegyetlenebbül fáradságos munkát, az elítélt türelmes megadása nem hatotta-e meg? Ez a zsidó annyira különbözik a többiektől, akik egyebet sem tesznek, csak ordítanak, heveskednek, s ennek a szegénynek halálát szomjazzák! Hősiessége oly emberfeletti s egyúttal oly nyugodt. Ezután a kinteljes, a gyászos végrehajtás folyamán a sápadt vérrel borított arcon többször találkoztak oly tekintettel, melynek még ők sem állhattak ellent.

A jelenettől két lépésnyire álló Mária mindent látott a kegyetlen kínok között, amelyet szeretett fiának teste szenvedett, az anyai szem a szégyenérzetet is észreveszi, amely csak még inkább fokozza és sokszorozza gyötrelmeit. Szent Bonaventura beszél nekünk, hogy leoldva fátyolát a katonáknak nyújtá, mintegy kérve az érzéketlenséget, övezze körül Krisztusát, akinek keresztjét most akarják fölegyenesíteni, hogy az egész világ szemének kitegyék⁵⁹³. A katonák nem utasítják vissza az ajánlatot, már csak azért sem, mért az elítélt ruhái jog szerint őket illették.⁵⁹⁴

A föld mohón szitta magába a Megváltó vérenek részegítő harmatát⁵⁹⁵. A felfeszített pedig, még mindig a földön fekvő, szeméit az égre emeli, ahhoz, aki a lábakat a törből megszabadítja⁵⁹⁶, aki a foglyok sóhajtásait hallgatja⁵⁹⁷. Az Atya a teremtésben az élet által nyilatkozott meg, a Fiú a megváltásban a halál által fog nyilatkozni. Közelgett a pillanat, amelyben a kősziklára tűzött Jézus⁵⁹⁸ mindent magához fog vonzani⁵⁹⁹ és már is joga volt ahhoz, hogy a világot Atyjának irgalmába ajánlja⁶⁰⁰.

Mikor azután a kereszt felmagaslott a Kálvária csúcsán, az emberek lelkében ugyancsak valami leírhatlan remegés vehetett erőt. Napfelkeltekor a természetben minden dalol. Az egyetlen remény, a kereszt végre megjelent az igazak és a próféták türelmetlen kiáltásaira felelve: „A homályos hegyen emeljétek a jelt, kiáltatok nagy szóval, intsetek kezetekkel.⁶⁰¹ A jel, mely körül a vonzott, nagy szívek egyesülni fognak⁶⁰², a hang, melyet meghallanak az elszéledt juhok⁶⁰³, a kéz, mely felnyílik, hogy vérével minden teremtményt áldással töltsön be.⁶⁰⁴

A tömeg valóságos zúgással üdvözli a felállított keresztfát.

A katonák hirtelen a sziklába vájt lyukba eresztik a keresztfát s közben a kereszt megrántja Jézust s ő e rettenetes kínjaiban is értünk imádkozik: „Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek”⁶⁰⁵.

És a mennyei Atya meghallgatja őt. „Eltaszítá Fiát, mondja Bossuet, de előttünk karjait tárja fel, mert Isten az áldozatban megbékélteté önmagával a világot⁶⁰⁶. A rómaiak ezt nem tudják, mint ahogy tudják a zsidók: egy elítéltet végeztek ki, de soha sem gondoltak reá, hogy

⁵⁹³ Jn 12,23.

⁵⁹⁴ Jn 19,23.

⁵⁹⁵ Zsolt 64,11.

⁵⁹⁶ Zsolt 24,15.

⁵⁹⁷ Zsolt 101,21.

⁵⁹⁸ Zsolt 60,3.

⁵⁹⁹ Jn 12,32.

⁶⁰⁰ Zsolt 16,7.

⁶⁰¹ Iz 13,2.

⁶⁰² Jn 12,32.

⁶⁰³ Jn 10,3.

⁶⁰⁴ Zsolt 144,16.

⁶⁰⁵ Lk 23,34.

⁶⁰⁶ 2Kor 5,19.

benne Istent feszítenek fel. Ezt Szent Pál is bizonyítja. „Mert ha megismerték volna, mondja, soha a dicsőség Urát meg nem feszítették volna”.⁶⁰⁷ Jézus imádsága tehát, magasztos áldásképpen hull a hivatott nemzetre. A jövő egyháza, amelynek a zsidók gyalázatára római egyháznak kellett nevezetnie, titokteljesen már a Kálvárián kezdi meg azt a működést, amelyet az egész világon folytatnia kellett. A rómaiak mutatják be az áldozatot és emelik a sokaság szemei elé, s máris határozottan megkülönböztetik magukat az istengyilkosoktól és Pilátus ajkaival mondják el a méltatlankodást: „Vajon zsidó vagyok-e én?”⁶⁰⁸

Míg a vért szomjazó zsinagóga sértegetve, káromkodva követi az elítéltet, a rómaiak szánalomból kényszerítik a cireneit, hogy Jézus terhén könnyítsen. Itallal is megkínálják. Az egyház egységének jövő őrei megtagadják Jézus köntösének kettéhasítását. A hit e letéteményesei elsőként fogják leírni és fenntartani az új hit nagy dogmáját, melyen a názárethi királysága alapszik. Az áldozat befejeztével mellüket verve mondják: „Valóban, ez az ember Isten fia volt”⁶⁰⁹. Ugyanazzal a vassal, amely az evangélium előtt a világ minden nagy útjait feltárta, fogják megnyitni a Mester szívéét, amelyből az áldások, a természet feletti élet összessége fog kiömleni. És csakugyan, hisz az egész emberiség vétkes a Megváltó halálában, amennyiben mindnyájunknak keze az ő vérébe volt mártva s mert a jövő egyházát is csak bűnösök képviselhették, nem úgy tűnik-e fel, mintha a rómaiak már a kálvárián avatták volna fel, igazolnák, jóllehet öntudatlanul, a halhatatlan isteni végzést?

A kereszt úgy áll, hogy Jézus háttal van fordulva Jeruzsálemnek, tekintete nyugatnak száll az örök város felé⁶¹⁰. A próféták e részletet is megjósolták, s azóta már az is meg lett állapítva, hogy ez a zsinagóga elítélését és a pogányok hivatását jelentette: „Hátamat és nem orcámat mutatom nekik végveszedelmök napján”⁶¹¹. „Az ő szemei a nemzetekre néznek”⁶¹², Jézus az izgalom szavával hirdeti ki az irgalmasság nagy törvényét, mely utat mutat az igazságosságnak. Ettől kezdve az egyes tettekért a felelősség forrását a lelkiismeretben fogja bírni. A fehérített koporsók kiállhatatlan törvénye nem vallási törvény többé; s a szigorúság mértékét az értelmiség és tudás ama foka fogja meghatározni, mellyel a bűnös a rossz végrehajtásakor élt. A fölkiáltás: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek”; visszhangra talál Isten ítélőszéke előtt is, mert annak kiáltása: „akinek igéi soha el nem múlnak”⁶¹³. Kétséget nem szenvedhet hát, hogy az emberiség nagy sokasága, a bűnösök faja, a tudatlan tömeg, neki köszönheti majd örök lelke-üdvét.

Sőt csodálatos, fenséges megerősítése volt ez a bántalmakat megbocsátó törvénynek, mely az evangélium szellemének lényeges eleme. Még a zsidók is megkapják részöket az imából. A Péter első prédikálására hajló sokaság megtérését, az összes zsidó megtéréseket e szelíd ige erejének tulajdonítják. Valamennyi vértanú ismétli azt hóhérainak. Mind imádkoztak gyilkosaikért. A vértanúk elsője: Szent István, a zsidók kövei alatt félig agyonverve rebegé: „Uram! ne tulajdonítsd nekik a bűnt!”⁶¹⁴ és alig ejt ki a szavakat, lelkét azzal az irgalmassággal lehelé ki, amellyel élt. Azóta, valahányszor a kereszt elé borul a hívő és ismétli a csodálatos imát: „Bocsásd meg a mi vétünköt, miképpen mi is megbocsátunk ellenünk vétetteknek”, tudja, hogy a bocsánatnak ez a teje, ez a méze folyt a Mester ajkairól az órában, amelyben utálatos hóhérai névtelen keserűségekkel, epével itatják, s a megbocsátásra csak nagyobb erőt, nagyobb szelídséget éreznek magukban.

⁶⁰⁷ 1Kor 2,8.

⁶⁰⁸ Jn 18,35.

⁶⁰⁹ Mk 15,39.

⁶¹⁰ Róma.

⁶¹¹ Jer 18,7.

⁶¹² Zsolt 65,7.

⁶¹³ Mt 24,35.

⁶¹⁴ ApCsel 7,59.

Pilátus elrendelte az elítélt nevét és bűnét megnevező szokásos felirat megszerkesztését, s a kereszt fejére szegezteti.⁶¹⁵ Izrael fiai iránt táplált megvetés és gúnyval telt kifejezések helye és hirdetője a kis tábla: „Názárethi Jézus, a zsidók királya”⁶¹⁶. Hogy pedig a húsvéti ünnepek alkalmával Jeruzsálemben egymásnak találkát adó, megszámlálhatatlan tömeg megértse a feliratot, három nyelven szerkeszteti: zsidóul, görögül és latinul.⁶¹⁷

Pilátus ezzel ugyan az egész világ előtt megalázta a zsidókat, de ami fő, Bossuet elmélkedése szerint, az Isten fiának királyságát is kinyilatkoztató a papi faj előtt, mely Izrael faja volt; az értelmese és bölcsek faja előtt, amely a görög nemzet vala; a fegyverben erős, a tekintélyes faj előtt, amely a római nép vala. A jövendelő beteljesedése volt ez: „Neked adom a pogányokat örökségül”⁶¹⁸.

A főpapok e körülményben csak a nemzetüket ért kemény sértést látták. Tiltakozva mondták azért Pilátusnak: „Ne írjad a zsidók királya, hanem, hogy ő mondta: A zsidók királya vagyok! De Pilátus ezúttal férfias elszánt felelete megnémítá őket: „Amit írtam, megírtam”⁶¹⁹. A felirat már azért is letörülhetetlen vala, mert az Isten maga mondta azt tollba. Vajon az uralkodó, akinek akkor avattatott fel az országa, nem mondatta-e el prófétájával: „Én pedig királlyá rendeltettem tőle Sionon és az ő szent hegyén” attól, aki a mennyekben lakik és játszik az én ellenségeimmel.⁶²⁰

A felirat titokszerű értelmet rejt magában. A nazarénusok szegények, tudatlanok, megvetettek, félénkek voltak. A királyságot Jézusnak adni, mint názárethinek ez emlékeztetés maradt az evangéliumi királyság csodálatra méltó szervezetére, és pedig úgy, amint azt a megfeszített megalapítá.

A kereszt alatt

A keresztre feszítés nagy munkájának befejeztével a katonák, a szokás szerint reájuk eső, sovány járandóság felosztásához fogtak. Vevék tehát az elítélt szegényes ruháit, köpenyét, övét, a turbánját, alsóruháját és négy részre oszták⁶²¹. Hátra volt még az egy darabból álló köntös. „Elosztották magok között ruháimat és öltönyömrre sorsot vetettek”⁶²². Ezért mondták egymásnak a katonák: „Ne metéljük el azt, hanem vessünk sorsot rája, kié legyen.”⁶²³

Krisztus szegénysége nem lehet teljes, ha – bár már amúgy is teljesen kifosztva, megtartotta volna a kereszt lábához vetett ruháit. Kínzó fájdalom az a haldoklóra, ha a pillanatban, mikor mindenki elhagyja, a kapzsiság vágyát látja kigyulladni az emberek szemeiben, kiknek nincs könnye a távozó szerencsétlen sorsára. Ők csak az örömet látják, hogy hagyatékán osztozkodhatnak. A fájdalmak mesterének e fájdalmat is át kellett szenvednie.

Az első keresztények beszélék, hogy Jézus e köntösét a boldogságos Szűz saját kezeivel szötte. Tehát mégis, mindaz, ami a szelíd Szűzé, mindaz, ami az ő pártfogása alatt leledzik, érintetlen marad: az imádatába merülők erénye és ereje éppen úgy, mint a test, melyet Isten fiának adott, amelyről meg volt mondva: Csontjait nem fogják megtörni, s mint a gyapjú köntös, melyet nem szakítottak széjjel.

⁶¹⁵ Jn 19,19.

⁶¹⁶ Uott.

⁶¹⁷ Jn 19,20.

⁶¹⁸ Zsolt 2,8.

⁶¹⁹ Jn 19,21–22.

⁶²⁰ Zsolt 2,6.4.

⁶²¹ Jn 19,23.

⁶²² Zsolt 21,19.

⁶²³ Jn 19,25.

A katonák megkapva részüket, befejezve teendőiket, a kereszt lábához ülnek, hogy őrizzék a felfeszítettet, aki ellen a zsidók tömege még most is szórja pokoli gúnyjait.

A szitkok, istenkáromlások, a gyalázó szavak, a sérelmek moraja zúg, dühöng az Ige körül, akinek vérző emberisége oly nyomorúságban függött a keresztfán.

Amíg szomorúságba és vérbe borult szemei, kificamított tagjai, nyitott sebei, mintha a jós szavakat suttogták volna: „Oh ti mindnyájan, kik átmentek az úton, figyelmeztetek és lássátok, ha vagy-e fájdalom, mint az én fájdalmam; mert megszedett engem, amint mondotta az Úr, az ő elbúsult haragja napján,⁶²⁴ addig az előtte elhaladók fejüket hajtogatva káromolták, keserű szemtelenséggel kiáltottak fel hozzá: „Hej, ki lerontod az Isten templomát és harmadnapra felépíted azt, szabadítsd meg magadat: ha Isten fia vagy, szállj le a keresztről”.⁶²⁵ A bölcs megtiltotta, hogy az embert lelke keserűségében kinevessék,⁶²⁶ de amíg az igaz a keserűséget itta, mindnyájan, akik látták őt, kigúnyolták, félrevonták ajkaikat és fejüket hajtogatták.⁶²⁷ A papi fejedelmek, az írástudók, a vének, akik még a népnél is gonoszabbak voltak, elősorolják egész életét, hogy még halálában is meggyalázzák:

„Ha Izrael királya,⁶²⁸ ha Krisztus, az Istennek választottja,⁶²⁹ szálljon le most a keresztről, hogy lássuk és higgyünk”.⁶³⁰ Kigúnyolják az istenségéről Kaifás előtt tett nyilatkozatát, mely életébe került: „Az Istenben bízott, szabadítsa meg most, ha akarja őt; mert azt mondotta, hogy Isten fia vagyok”.⁶³¹ Még a fáradalmaikat savanyú borral üdítő katonák is gúnyosan kiáltanak feléje: „Ha te vagy a zsidók királya, szabadítsd meg magadat.”⁶³²

És az írástudók, akik pedig ismerték az írást, nem látják a nyilvánvaló csodát, mely szemeik előtt teljesedett be, és melynek akaratlanul is önnönmaguk voltak közreműködői, létesítői. A legvilágosabb, a leghatározottabb jóslatok a legbámulatosabban teljesedtek be: „Nyomjuk el az igazat, ... fogjuk körül, ... Isten fiának nevezi magát, ha Istennek igaz fia, megoltalmazza őt és megszabadítja az ellenkezők kezeiből...

Ezeket gondolták és tévedtek, mert gonoszságuk megvakította őket.⁶³³

Mindnyájan, akik látnak engem, gúnyosan mondják: Az Úrban bízott, mentse meg őt, szabadítsa meg őt, mert kedveli.⁶³⁴ Megrabolta őt minden útonjáró, gyalázzattá lett szomszédainak.⁶³⁵ Micsoda sebek ezek itt kezeiden? Ezekkel sebesítettem meg azok házában, kik szeretnek vala engem”...⁶³⁶

Nem az első eset, hogy az írástudók, a papok a Messiástól csodát kívánnak. Jézus már felelt nekik: „A gonosz és parázna nemzedék jelt kíván, de nem adatik neki jel, hanem csak Jónás próféta-jele. Mert valamint Jónás a cethal gyomrában három nap és három éjjel volt: úgy leszen az ember fia a föld szívében három nap és éjjel. A ninivei férfiak föltámadnak az ítéletben a nemzedékkel és kárhoztatni fogják azt.”⁶³⁷

És Jézus a kereszten függve, ismételheti a prófétáknak számára írt siralmát:

⁶²⁴ Jer 1,12.

⁶²⁵ Mt 27,39.40.

⁶²⁶ Sir 7,12.

⁶²⁷ Zsolt 21,8.

⁶²⁸ Mt 27,42.

⁶²⁹ Lk 23,35.

⁶³⁰ Mk 15,32.

⁶³¹ Mt 27,43.

⁶³² Lk 23,36.37.

⁶³³ Bölcs 2,10.12.13.17.18.21.

⁶³⁴ Zsolt 21,8.9.

⁶³⁵ Zsolt 88,42.

⁶³⁶ Zak 13,6.

⁶³⁷ Mt 12,39.40.41.

„Olyan lett nekem örökségem, mint az oroszlán az erdőben; ellenem emelte szavait.⁶³⁸ Sokan mondják lelkemnek: Nincs neki szabadulása az ő Istenében.⁶³⁹ Gyalázattá lettem nekik, látnak engem és fejüket csóválják.⁶⁴⁰ Mikor azt kérdezik tőlem: Hol van a te Istened, én szakadatlanul hullatom könnyeimet.⁶⁴¹ Uram! mikor tekintesz meg? Szabadítsd ki lelkemet az ő gonoszságukból, az oroszlánok torkából,⁶⁴² rám tátották szájukat, mint a ragadozó és ordító oroszlán.⁶⁴³ Csúfolódással csúfoltak engem és csikorgatták rám fogaikat, ...⁶⁴⁴ szívem szorongattatásai megsokasodtak.⁶⁴⁵ Minden nemzet körülöm jár...⁶⁴⁶ Uram! mennyire megsokasodtak, kik engem szorongatnak. Sokan támadnak ellenem.⁶⁴⁷ Körülvettek engem, mint a méhek és fölgerjedtek, mint a tűz a tövisben.⁶⁴⁸ Mert te vagy, ki engem kivontál a méhből, én reménységem, anyám emlőjéből. Én Istenem vagy, ne távozzál el tőlem.”⁶⁴⁹

A két lator

Izaiás parancsához képest, Jézus keresztje két kereszt között állott. – Két lator volt a keresztre fölfeszítve.⁶⁵⁰ És ezek a tolvajok, akiket a megvesszőztetéstől, az Üdvözítő átélt szenvedésétől megkíméltek, kevésbé voltak kifáradva, megmaradt erejüket sértegetésre használják.⁶⁵¹ Szemére hányják az Üdvözítőnek népének tett ígéreteit, melyet most szégyenteljes halálával reményeitől fosztott meg: Bízatok az Urban, hogy még többen kérdezzék: ki láttat velünk jóval.⁶⁵² Sértegetéseik a tömegből felhangzó, undort keltő, zajos versenyben vegyültek. És a szenvedő emberiséget, mely a gondviselést átkozza, a helyett, hogy szenvedéseit az Istenember szenvedéseivel egyesítve, gyümölcsözővé tenné a maga számára, még mélyebben alázzák.

E két undorító, sebző, durva, átkait szóró fölfeszített lator képviselte, kiket a szerencsétlenség és halálból eredő testvériség sem volt képes áthatni.

El volt azonban határozva, hogy a megváltásra várni ne kelljen és hogy a megváltó vérnek hatalma, még azon a napon nyilvánuljon, amelyen folyni kezdett. Ezért néz Krisztus, kinek feje vállára van leesve, irgalmas tekintetével e nyomorultak egyikére. A bűnbánattal és kegyelemmel a szájalom is behatolt a lator lelkébe.

Elhallgat.

De a másik folytatja káromlásait, ismétli a sokaság éles, maró gúnyját: „Ha te vagy Krisztus, szabadítsd meg tenmagadat és minket is”⁶⁵³. A jó lator méltatlankodni kezd. Az Üdvözítő feje fölött egy párbeszéd veszi kezdetét. Az emberek hallhatták amit a tolvajok egyike átszól társához: „Te sem féled az Istent, holott ugyanazon büntetés alatt vagy?” A jó lator tehát hitvallást tesz, hisz. Az, akit a csodák meggyőző hatalma nem figyelmeztetett, aki

⁶³⁸ Jer 12,8.

⁶³⁹ Zsolt 3,3.

⁶⁴⁰ Zsolt 108,25.

⁶⁴¹ Zsolt 91,4.

⁶⁴² Zsolt 34,17.

⁶⁴³ Zsolt 21,14.

⁶⁴⁴ Zsolt 34,16.

⁶⁴⁵ Zsolt 24,17.

⁶⁴⁶ Zsolt 117,10.

⁶⁴⁷ Zsolt 56,2.

⁶⁴⁸ Zsolt 117,12.

⁶⁴⁹ Zsolt 21,10–12.

⁶⁵⁰ Iz 53,12.

⁶⁵¹ Mt 27,44.

⁶⁵² Zsolt 4,6.

⁶⁵³ Lk 23,39.

nem lehetett a feltámadás vakító tényének tanúja, az a Mestert fájdalmai között is imádta sugárzó szépsége láttára. Igen, imádta őt, kit a bizonyosságtételek sokaságát élvező tömeg még egyre megtagadott, káromolt. A Mester újból elmondhatta isteni szavait: „Nem találtam ennyi hitet Izraelben”⁶⁵⁴. Az ellenszegülő⁶⁵⁵ nép szemei előtt véghezmenő jelenet ijesztő megerősítése volt annak, amit egy napon mondott: „Jaj neked Kórozain! Jaj neked, Betsaida! mert ha Tirusban és Szidonban történtek volna a csodák, melyek ti bennetek történtek, régen szőrzsákban és hamuban tartottak volna bűnbánatot.”⁶⁵⁶

A jó lator vezekel: meggyónja bűneit, társát könyörületesen megfedve, magába száll: „És mi ugyan igazságosan, mert cselekedeteinkhez méltó díjt veszünk; de ez semmi gonoszt nem cselekedett”⁶⁵⁷. A bűnbánat édessége és hatalma e pár szóban rejlik: a beismerés, mely megalázódik, az önmegtagadás, amely szeretettel fogadja a büntetést és különösen a tekintet, mely meghatott, gyengéd csodálattal néz fel arra, aki semmi gonoszt nem cselekedett”, és mégis valamennyi bűnösnél többet szenved, csak azért, hogy valamennyi bűnös megváltassék.

„Vajon melyik fogja őt jobban szeretni? kérdi Jézus egy alkalommal a farizeustól. És a farizeus feleli: „Akinék többet engedett el.” Jézus fordítván beszédén, Magdolnára mutatva, hozzá teszi: „Megbocsáttatnak neki bűnei, mert igen szeretett”⁶⁵⁸. A Megváltó nem akart meghalni anélkül, hogy az evangéliumi irgalmasság legfelségesebb törvényét még egyszer és utoljára ne alkalmazza.

A lator, aki hitt bűnös, megalázott állapota dacára is, mert ő hozzá szól: „Uram, emlékezzél meg rólam, midőn országodba jutsz”⁶⁵⁹. És Jézus, akit amióta oly sok durvaságot, oly sok sérelmet szenvedett, senki sem védett, senki sem kért, oda adja mindenét, amit csak adhat; amit senkinek sem adott, azt adja ennek a nyomorultnak, akit a bűnbánat és a hit egészen átalakított: „Bizony mondom neked, ma velem leszesz a paradicsomban.”

„Ez a lator meglopta az eget,” kiált fel Aranyszájú Szent János, szent féltékenységében. Előtte senkinek sem tétetett hasonló ígélet: sem Ábrahámnak, sem Izsáknak, sem Jakabnak, sem Mózesnek, sem a prófétáknak, de még az apostoloknak sem: a lator mindezeket megelőzi ... De mennyivel fölül is múlja az ő hite az amazokét! A kínokban látja Jézust és imádja, mintha a dicsőségben látná. A keresztre szegezve látja és esedezik hozzá, mintha a trónon ülne. Elítélve látja, és kéri őt mint egy királyt... Óh csodálatra méltó lator, ki keresztre feszítettet látsz és Istent kiáltasz” ...!

Valóban igaz tehát, hogy a menyeknek országa erőszakot szenved és az örök boldogságot erőszakkal ragadhatjuk el magunknak.

De igaz az is, hogy a megtérés ez utolsó perceire nem számíthatunk, mert a két vétkes közül az egyik még akkor is a kárhozatban maradt, mikor Jézust látta maga mellett.

A fájdalmas anya

Jézus a pillanatban, mikor megadta a latornak az összehasonlíthatlan szabadalmat, hogy mint legelső lépjen a paradicsomba, anyjára tekint le. A szeretett Szűznek nem volt mit irigyelnie a latortól, hiszen az angyal megjelenése óta magában hordta a paradicsomot minden örömeivel. Csakhogy még sokáig kellett várnia, míg fiát dicsőségében viszont

⁶⁵⁴ Mt 8,10.

⁶⁵⁵ Róm 10,21.

⁶⁵⁶ Mt 11,21.

⁶⁵⁷ Lk 23,41.

⁶⁵⁸ Lk 7,47.

⁶⁵⁹ Lk 23,42.

láthatja. Ezért vethetett Jézus fiúi gyengédséggel telt tekintetet anyjára, mintegy biztosítandó őt, hogy szívének gyengédségében mindig az első helyet foglalja el.

Ott áll könnyező, égő szemekkel nézve keresztfán függő gyermekét. Rokona, Kleofás Mária, Mária Magdolna s a kedves tanítvány mellette oldalán állanak. Nem beszél, a nagy fájdalmak és nagy örömök mindig némák. Az evangéliumnak el sem kellett volna mondania, hogy úgy állt ott, mint Bethlehemben: „szívében forgatván,⁶⁶⁰ a rettentő eseményre vonatkozó dolgokat, igéket.

Csak néz, csak néz s eszébe jutnak a fájdalmas prófétai leírások: „Mielőtt betelnek napjai, elvesz és kezei elszáradnak. Gerezde megsértetik, mint a szőlő első virágában és mint a virágát elhányó olajfa.”⁶⁶¹ A hamisan szóló feltámad, szemében vádolván őt, összegyűjtötte ellene haragját és fenyegeté, fogait csikorgatá reá; rettenetes szemekkel tekintenek rá az ő ellenségei. Kítátották rá szájukat és gyalázzván, arculverték, kínjaival laktak jól. Az isten az istentelenek kezeibe adá őt.⁶⁶² Fölgyulladt ellene a szomjúság, éhség fogyasztá erejét és koplalás támadja meg oldalcsontjait; az elsőszülött halál eszi meg bőrének szépségét és emészti meg karját.⁶⁶³ Húsa megemésztetett, csontja bőréhez ragadt és csak ajkai maradtak meg fogai körül.⁶⁶⁴ Húsa elszáradt és csontjai, melyek be voltak földve, megmeztelenülnek.⁶⁶⁵ Oh! miért üldözték őt, mért lakmároztok húsából?⁶⁶⁶ amelyet csak irántatok való szeretetből öltött magára.

És a szegény anyának eszébe jutottak a jászol elhagyatott, de boldog napjai; gyengéde, szelíd gyermekkor, az első kiáltás, a gagyogás, amiket most a véres iszonyatnak, a kínoknak a halálfuldoklása váltott fel. Hallja az angyalt, aki őt az Izaiás próféta által Emmanuelnek tett csodás jövendelésre emlékezteté.

De ugyanaz a próféta, aki az újonnan született üdeségét a mezei virághoz hasonlítja⁶⁶⁷, arról is szól, hogy „Tetőtől talpig nincs benne épség, seb és kétség, földagadt kelés, be nem kötözve, (mint Bethlehemben) sem orvossággal nem gyógyítva, sem olajjal nem enyhítve!⁶⁶⁸ És a fájdalmas Szűz szíve, akinek mint a tenger meg volt az ínsége⁶⁶⁹, a prófétának istenileg gyötrelmes sorait olvashatta a rémítő sebekben, melyekből a felfeszített vére hullott: ki hihet szavaimnak! Magnificatjában énekli: „Hatalmas dolgot cselekedett (az Isten) az ő karjaival⁶⁷⁰”. S Izaiás felel reá: „És az Úr karja kinek lön kijelentve? Ki találhatta volna elő, minő munkát fejez be fia? Föl fog ő emelkedni, mint a csemete, mely gyökereit a kiszáradt földbe bocsátja; nincs sem tetszetős külseje, sem szépsége. Mi láttuk őt: látása türhetetlen volt, mi élve megsirattuk őt,

„a megutáltat és legutolsót az emberek között, a fájdalmak férfiát, a nyomorúsághoz szokottat; ki elrejté orcáját, mint megutált, azért nem is becsültük őt.”

„Bizonyára a mi betegségünket ő viselte és fájdalmainkat ő hordozta és mi őt mintegy poklosnak tartottuk és az Istentől megvertnek és megaláztatottak;”

„ő pedig megsebesítettett a mi gonoszságunkért, megroncsoltatott bűneinkért; a mi békességünkért van rajta a fenyíték és az ő kékségével gyógyultunk meg.”

⁶⁶⁰ Lk 2,19.

⁶⁶¹ Jób 15,32.33.

⁶⁶² Jób 16,9.10.11.12.

⁶⁶³ Jób 18,9.12.13.

⁶⁶⁴ Jób 19,20.

⁶⁶⁵ Jób 33,21.

⁶⁶⁶ Jób 19,22.

⁶⁶⁷ Iz 40,6.

⁶⁶⁸ Iz 1,6.

⁶⁶⁹ Jer 2,13.

⁶⁷⁰ Lk 1,51.

„Mi mindnyájan, mint a juhok, eltévelyedtünk, kiki az ő útjára térült és az Úr órá tette mindnyájunk gonoszságát.”

„Föláldoztatott, mert ő akarta és nem nyitotta meg száját; mint a juh, leölésre vitették és megnémul, mint a bárány nyírója előtt és nem nyitja meg száját.”

„A szorongatásból és ítélettől kiragadtatik; az ő nemzedékét ki fogja elbeszélteni? mert kivágatják az élők földéből, az én népem bűneiért vertem meg őt.”

„És istenteleneket ad temetéséért és gazdagokat⁶⁷¹ haláláért...”

„...az Úr meg akarta őt rontani szenvedés által...”

„...és a bűnösök közé számláltatott; ő sokak bűnét viselte és könyörgött a bűnösökért.”⁶⁷²”

A Szűz sírt „megáradtak szemei... és kiterjeszté kezeit, de nincs, aki vigasztalja őt.”⁶⁷³

Anyai lelke felkiáltott. „Lásd. Uram! mennyire szorongattatom; bensöm, mely e fiúnak életet adott, felháborodik, szívem megfordul bennem; mert tele vagyok keserűséggel. Ott kint fegyver öl meg és bensőmben hasonló halál vagyok.”⁶⁷⁴” És e jelenetre zokogó próféta a múlt mélyéből felel neki: „Kihez hasonlítsalak téged? vagy kivel mondjalak egyenlőnek? Jeruzsálem leánya! kivel vesselek össze téged, hogy vigasztaljalak Sion szűz leánya! mert mint a tenger, nagy a te ínséged; ki gyógyít meg téged?”⁶⁷⁵”

Valóban, hogy meg lehessen gyógyítani az anya lelkét, be kellett hegeszteni a fiú sebeit, akinek ebben az órában csontjait számlálhatták volna meg.⁶⁷⁶ A tört, mely Mária lelkén keresztül járta át a felfeszítettét⁶⁷⁷ ki kellett volna ragadni az örök igazságszolgáltatás kezéből. Már pedig az igazságosság ellen az Isten maga sem tehet semmit.

Mária lassankint éldeli rettenetes fájdalmát. Anyai szeretetét, a keserű vihar hányta, vetette. A jámbor lelkek örömmel olvassák a kinyilatkoztatást, melyet később szentjei egyikének tett: „Láttam haldokló, fájdalomba borult szemeit, félig nyitott ajkait, vizes nyelvét, a fogaihoz tapadt, beesett arcát és vékony orra élessé tette haldoklóéhoz hasonló képét... Gyomra hátához tapadt, mintha belseje kiszáradt volna. Egész teste sárga, értelen. Megdermedt karjai és lábai mintha csak egyik lettek volna a kereszttel. Szakálla és haja vérrel beszenyezve. Fiamnak ebben a szétszaggatásban, kékségében csak a szív állt ellen, mert alkotása tökéletes és izmos volt...”⁶⁷⁸

És Jézus legirgalmasabb szavait intézván a latorhoz, letekint arra, kit a világon legjobban szeretett és aki összehasonlíthatlan szeplőteleniségéért csak majdnem végtelen kínokat kapott cserébe. Egy tekintetével átfutja a betlehemi édesgetéseket, mosolyokat, az egyiptomi futás aggodalmait, a názárethi munkát, a nyugtalanságokat, fáradalmakat, az elhagyatottságot, melyet már három éve kellett túrnie, a jelen keserűségét, a gyász és elszigeteltség éveit, mely húsz évnyi időre várt reá, és gyötrelmei közepette érezte, hogy vigasztalnia kell azt az anyát, akinek fényes ígérek tétettek, és aki addig csak kimondhatatlan szenvedéseket kapott. Oh Szűz, akit lakásomba vezettelek, a fiúi kíséret örömét akarom neked adni.⁶⁷⁹ Szüzesség és tiszta szerelmed egyetlen fiát is el fogod veszteni; cserébe a tiszták szép és fényes nemzetségét⁶⁸⁰ adom, kiknek te leszel az anyja... Az erények, az erkölcsi szépségek, a becsület összessége keresni fogja árnyékokat és pártfogásodban fog növekedni... te leszel az anyja az isteni fajnak, a nagyon tiszta anya, a mindenk fölötte szeretett anya, a csodálandó

⁶⁷¹ Arimathiai József.

⁶⁷² Iz 53.

⁶⁷³ Jer 1,16.17.

⁶⁷⁴ Jer 1,20.

⁶⁷⁵ Jer 2,13.

⁶⁷⁶ Zsolt 21,18.

⁶⁷⁷ Lk 2,35.

⁶⁷⁸ Szent Brigitta. Revel. I., 10 és IV., 70.

⁶⁷⁹ Zsolt 112,9.

⁶⁸⁰ Bölcs 4,1.

anya ... és ha már most látni akarod mennyire tiszták, szeretők, minden romlástól mentek lesznek azok, akik ezentúl fiaidnak fognak hívni, tekintsd oldalodon, e család elsőszülöttjét e falanx fejét: tekints arra, akit szeretek.⁶⁸¹ „Asszony, íme a te fiad!”

És mikor e szavakat kiejtő: „Asszony, íme a te fiad,” Jézus arra az epesztő magányra gondol, amelyben anyját hagyni fogja. Ismerte szívét: tudta, mit szenvedett nyilvános életének három éve alatt, amikor csak távolról láthatta, csendesen majdnem ismeretlenül vesztegetve el a tömegben, mely őt tőle elválasztá. Életének hátra lévő húsz évére gondolt; mikor lelke hős lesz ugyan, de kiapadt, szemei csak egyetlen szülöttét fogják keresni. János felé fordul tehát, és míg szemeiből ez volt olvasható: Te, aki szívem dobogását hallgattad,⁶⁸² aki ismered lelkem titkát; akinek kezei tiszták, szemei mélyek, téged választottalak, rád bízom a páratlan kincset, az egyetlen gyöngyöt a majdnem isteni lelket. Te ringatod el fájalmát, te emlékezteted édes múltjára, te véded öregségét. Te fogsz majd engem nála helyettesíteni, ha majd száműzetésének vége elérkezik. Te fogod be szeretett szemeit, melyek már annyit sírtak érettem, te adod át az általam küldendő angyalnak ezt a szeplőtelen testet, azt a szent testet, ezt a szentélyt, amelyből én vérző, tiszta ostya léptem ki.

És míg haldokló szemeiből ez volt olvasható, elhaló ajkai csendesen susogják:
„Íme a te anyád.”⁶⁸³

Nincs keresztény, aki nem hallotta volna ez igéket. És attól a pillanattól kezdve, amelyben Jézus barátja, e barátság nevében az Isten anyjának fogadott fia lesz; attól a pillanattól kezdve, amelyben az anyát feledni nem tudó fiú barátját kéri, hogy szeresse, ápolja, tisztelje őt, egyetlen barátja sincs Jézusnak, aki Mária gyermeke, szolgája ne óhajtana lenni.

A legnagyobb fájalmak

Jézus így egyetlen megmaradt kincsét is oda adja. Így már csakugyan az az árva lett, aki elmondhatta Istennek, az elhagyatottak atyjának: „Oh, Uram. aki minden fájalmat, szorongatást meglátsz, minő kinteljes állapotban hagysz engem?! Oh, menedéke a szegényeknek,⁶⁸⁴ te, aki meggyógyítod a töredelmes szívűeket és bekötözöd azok sebeit,⁶⁸⁵ te mondottad nekem: „Fiam vagy te, én ma szültelek téged”⁶⁸⁶ anyám méhétől fogva te vagy erőm és támaszom. Te vagy most egyetlen oltalmazóm és reményem.⁶⁸⁷ Tekints rám és könyörülj rajtam és szabadítsd meg szolgálód fiát.”⁶⁸⁸

De oh, az Üdvözítő, akit tanítványai elhagytak, akinek már anyja sem volt, hasztalanul emeli ég felé elbágyadt üvegesedő szemeit:⁶⁸⁹ írva volt, hogy a főpap, az egyedül illetékes áldozár, a Melchisedech rendje szerinti örök pap be fogja mutatni áldozatát atya nélkül, anya nélkül, nemzedéksor nélkül,⁶⁹⁰ és minthogy a bemutatás órája már elérkezett, teljesen el volt szigetelve, az ég és földtől elhagyatva.

S miközben sötétség képződik a Kálvária körül, – előtörve a világ minden sarkából, elborítva a világot,⁶⁹¹ titokzatos, ijesztő, hideg éj övezi körül ijesztő szomorúságával a Megváltó lelkét. S amely mértékben takarják el fátyolképpen az egyre sűrűsödő felhők a nap

⁶⁸¹ Jn 19,26.

⁶⁸² Jn 21,20.

⁶⁸³ Jn 19,27.

⁶⁸⁴ Zsolt 9,10.

⁶⁸⁵ Zsolt 146,3.

⁶⁸⁶ Zsolt 2,7.

⁶⁸⁷ Zsolt 3,4.

⁶⁸⁸ Zsolt 85,16.

⁶⁸⁹ Zsolt 68,4; Iz 38,14.

⁶⁹⁰ Zsid 7,2.3.

⁶⁹¹ Mt 27,45.

világosságát, épp oly mértékben rejlik el az áldozat aggódó tekintete előtt az Isten arcát a titokzatos fellegek, melyekről a próféta beszél.⁶⁹²

Az a szelíd, szeretett arc, amely életének minden küzdelmében, megpróbáltatásaiban vigasztalá, erősíté, most oly titokba borult, melynek rejtekébe a hittudomány eddig be nem hatolhatott. Hasztalanul kiáltja az Üdvözítő: Hallgass meg Uram szómat, könyörülj rajtam, hallgass meg engem! Neked szól szívem: az én orcám téged keres, a te arcodat keresem, ne fordítsd el tőlem arcodat; ne térj el szolgálótól, ne hagyj el engem és ne vess meg engem...⁶⁹³ Te látod gyalázatomat, megszegyenyítésemet és pirulásomat.⁶⁹⁴ Vajon el kell-e mondanom elmém elragadtatásában: Elvettettem szemeid elől?⁶⁹⁵ Legyen gondod lelkemre, szabadíts meg,⁶⁹⁶ ne fordítsd el arcodat a te fiadtól, mert szorongattatom.⁶⁹⁷ Könyörülj rajtam Isten, könyörülj rajtam, mert lelkem benned bízok; és szárnyaid árnyékában bízom, míg átvonul a gonoszság.⁶⁹⁸

Igaz, hogy a hypostatikus egység nem szűnt meg Jézusban, – éppen úgy nem, mint a lét fenntartásához szükséges Isten jelenléte nem szűnik meg az elkárhozottaknál – de az áldozat ebben a pillanatban oly állapotba lépett, amely az elátkozottak kimondhatatlan kínjaira emlékeztet és ami vezeklésük legkínzóbbja: a kárhozat kínja.⁶⁹⁹

Mindennek isteninek kellett lenni ezen áldozatban, mondja Bossuet; Istenhez méltó elégtételre volt szükség, egy Istennek kellett ezt megadni, egy Istenhez méltó bosszúállásra és ezt is Isten végezte. Élettelen fához kötözve, átluggatott kezekkel és lábakkal csak a sebeken függeni, széttépett kezeivel tartani lankadt, kimerült teste egész súlyát, az erőszakos felfeszítés folytán valamennyi tagja megtörve, összeroncsolva, érezni az idő alatt, mint szárad ki a vérvesztés, a szellem és test hihetetlen munkája folytán a nyelv, az egész benső s üdítőül csak epével kevert ecettel kínálják és e leírhatatlan kínok között a távolban egy végtelen népet látni, mely gúnyolódik, fejét rázza, amely nevetség tárgyává teszi ezt a siralmas véget; tudni, hogy két lator van mellette, akik közül az egyik dühödtt, kétségbeesett és ezernyi ezer átkot szórva hal meg, ez a legrettenetesebb, amit gyenge képzeletünkkel a fölfeszített Jézusról magunk elé rajzolhatunk.

A látvány valóban rettenetes, a gonoszságok e halmaza félelmetes; de a büntetés kegyetlensége, a többi kínok, amelyeknek legnagyobb iszonyával foglalkoztunk, nem egyebek álomnál, csak festése a fájdalomnak azon fájdalomhoz, szorongatáshoz, aggodalomhoz hasonlítva, miket Jézus lelke az őt sújtó Istennek keze alatt szenved. És képzelhetjétek, oh keresztények, hogy mindaz, amit hallottatok, csak kicsinyes előkészület: A legnagyobb csapásnak, amely a bűnösök összessége által az isteni igazságosságnak zsámolyához hozott, ezen nyilvános áldozatot lesújtja, a teremtményénél nagyobb hatalomtól kellett származnia”.⁷⁰⁰

És gyengeségének ezalatt az utolsó megrontása alatt suttogja Jézus az önmegtagadás keserű zsolttárát, melynek minden egyes mondata sír, melynek minden sora vérzik, mely így kezdődik: Eli! Eli! lamma sabactani!...⁷⁰¹

A haldokló már nem hallja a hangokat, pedig ordítják: „Illést hívja segítségül!”⁷⁰² A bántalmakkal egész a halál félelméig üldözik a szerencsétlen megfeszítettet.

⁶⁹² Jer 3,44.

⁶⁹³ Zsolt 26,7.8.9.

⁶⁹⁴ Zsolt 68,20.

⁶⁹⁵ Zsolt 30,23.

⁶⁹⁶ Zsolt 68,19.

⁶⁹⁷ Zsolt 68,18.

⁶⁹⁸ Zsolt 56,2.

⁶⁹⁹ Istent nem láthatja.

⁷⁰⁰ Bromet. A szenvedésekről tartott I. beszédének 3. része.

⁷⁰¹ Zsolt 21. Én Istenem! Én Istenem! miért hagyta el engem!

Azután, hogy beteljesedjék az írás⁷⁰³ és hogy megmutassa, hogy önmegalázó és engedelmes volt mindhaláláig,⁷⁰⁴ mondja: „szomjúhozom”.

És miközben a gúnyolódók hangja kiáltja: „Hadd lássuk, hogy lejön-e Illés, hogy megszabadítsa őt”,⁷⁰⁵ egyik katona szivacsot márt a savanykás italba, egy nádszál végére köti és a haldokló ajkaihoz emeli.

Ez kiszáradt, vértelen ajkai közé szorítja a szivacsot.

Azután monda: „Beteljesedett”.⁷⁰⁶

„Vége a pornak, megszűnt a nyomorult”, mondá a próféta⁷⁰⁷ és az igazságosság kiáradt a kiengesztelés útján.

De íme, az élet hirtelen visszatérni látszik a haldoklóba, mert Jézus erőteljes hangon kiáltja: „Atyám! kezeidbe ajánlom az én lelkemet!”⁷⁰⁸

Erre fájó, vérző feje mellére hanyatlik.

Intett a halálnak s megengedte neki, hogy elragadhassa.⁷⁰⁹

„És kiadá lelkét!!!”⁷¹⁰

A megtértek

„A templom kárpitja kellé hasadt, fölétől egész aljáig”.⁷¹¹ „A föld megindula, a kősziklák megrepedének, a sírok megnyílnak és sok szentek testei, kik elaludtak vala, feltámadának.”⁷¹² A próféta által megjósolt csodák teljesevése volt ez.⁷¹³

A százados pedig, aki a kereszt átellenében állva⁷¹⁴ a keresztre feszített haldoklását nézte, megfélemltet a kiáltásra, mely halála előtt kelt ajkaira s dicsőíté az Istent,⁷¹⁵ mondván: „Valóban ez ember Isten fia vala.”⁷¹⁶

A katonák, akik Jézus őrizetére voltak kirendelve a századossal, látván a földindulást, igen megfélemlének s ők is ismétlék: „Valóban Isten fia volt ez.”⁷¹⁷

A római hadsereg katonái, akik így az első megtértek voltak, a gall nemzethez tartoztak.

„És az egész sereg, kik jelen valának e látványon és a történeteket látták, mellöket vevén, visszatérének”.⁷¹⁸

Minthogy pedig másnap szombat vala és hogy az elítéltek testei ily ünnepélyes napon a kereszten függve ne maradjanak, a zsidók kérék Pilátust, töresse meg tagjaikat és vétesse le a holttetemeket. Eljövének tehát a katonák és megtörék a Jézussal fölfeszített két lator karjait és lábszárait. – Megörülhettek, látván, hogy Jézus már meg van halva, és hogy így tagjait megtörniök nem volt szükség.⁷¹⁹ Egyikök azonban, mintha egy valami titokzatos erő

⁷⁰² Mt 27,46.47.

⁷⁰³ Jn 19,28.

⁷⁰⁴ Fil 2,8.

⁷⁰⁵ Mt 27,49.

⁷⁰⁶ Jn 19,30.

⁷⁰⁷ Iz 16,4.

⁷⁰⁸ Lk 23,46.

⁷⁰⁹ Jn 10,18.

⁷¹⁰ Mt 27,50.

⁷¹¹ Mt 27,51; Mk 15,38.

⁷¹² Mt 27,51.52.53.

⁷¹³ Zsolt 17; Zsolt 47. Több helyen is.

⁷¹⁴ Mk 15,39.

⁷¹⁵ Lk 23,47.

⁷¹⁶ Mk 15,39.

⁷¹⁷ Mt 27,54.

⁷¹⁸ Lk 23,48.

⁷¹⁹ Zsolt 33,21.

kényszerítette volna, lándzsájával megnyitá az isteni tetem oldalát.⁷²⁰ És legottan vér és víz folya ki. Mindez azért történt, hogy beteljesedjék, ami róla írva vala. Az egyik elrendelése, hogy „csontját meg ne törjétek,”⁷²¹ a másik ezt hirdette: „ők rám néznek, kit átszegeztek”⁷²². Ez utóbbi részleteket egy szemtanú, Szent János jegyzette fel nekünk.⁷²³

⁷²⁰ Jn 19,34.

⁷²¹ Kiv 12,46; Szám 9,12.

⁷²² Zak 12,10.

⁷²³ Jn 19,31–37.